

Reformtanker på St. Croix 1902 til 1917

**Cand.mag. Anna Herbst
Revideret udgave af speciale i historie
'Reformbevægelsen i Dansk Vestindien 1902 til 1917'
Københavns Universitet 2005**

Indholdsfortegnelse

1. Reformtanker på St. Croix 1902 til 1917	
1.1 Indledning	p.1
1.2 Kildemateriale	p.4
1.3 Forskningskarakteristik	p.6
2. Det dansk vestindiske samfund	p.9
2.1 Sukker-øerne	p.9
3. Reformbevægelsen manifesterer sig	p.15
3.1 Salgsdebatten 1900-1902	p.15
3.2 Kommissionens nedsættelse	p.16
3.3 Andragenderne	p.17
3.4 Forslag til forandring	p.24
4. Love og ændringer	p.25
4.1 Betænkningen	p.25
4.2 Kolonialloven af 1906	p.28
4.3 Delkonklusion	p.30
5. Ophjælpsningen	p.32
5.1 Danmark i perioden	p.32
5.2 De privat økonomiske initiativer	p.33
5.3 Den Dansk Vestindiske Kirkesag	p.38
5.4 Uddannelsessektoren	p.45
5.5 Skoledirektøren	p.46
6. Den lokale opposition	p.51
6.1 Cornelius Crowe og de amerikanske foreninger	p.51
6.2 De sorte borgerrettighedsforkæmpere i USA	p.53
6.3 Hans Bishop	p.54
6.4 David Hamilton Jackson	p.56
7. De danske støtter	p.58
7.1 Hiort-Lorentzen	p.69
7.2 Den Danske Henry George Forening	p.62
7.3 Jackson i Danmark	p.66
7.4 Guvernør Helweg-Larsen i Danmark	p.69
8. Fagforeningen	p.71
8.1 Strejken	p.71
8.2 Guvernøren	p.74
8.3 The Herald	p.77
9. Afslutning	p.86
9.1 Diskussion	p.86
9.2 Amerikanske forhold	p.90
9.3 Konklusion	p.92
<i>Summary</i>	p.95
<i>Litteraturliste</i>	p.96

1. Reformtanker på St. Croix 1902 til 1917

1.1 Indledning

Den sidste periode af dansk styre i Dansk Vestindien var domineret af en debat om at reformere kolonisamfundet. Den dansk vestindiske befolkning tog aktivt del i debatten, og forsøgte at opnå indflydelse på samfundsudviklingen. Efter 1902 blev der sat en række foretagender i gang for at udvikle kolonien, men initiativerne indfrie ikke de opbyggede forhåbninger. I stedet forsøgte en gruppe på St. Croix at gennemtvinge ændringer via organisering af landarbejderne og gennemførelsen af en strejke i 1916 kort før salget af kolonien til USA blev en realitet.

Under salgsdebatten 1900 til 1902 var interessen for og troen på muligheden af samfundsændringer blevet vakt. En række privatpersoner og grupper både i Danmark og i kolonien stillede forslag til ændringer og lovede opbakning til statens projekt med at få kolonien på rette køl. Statens første handling var at nedsætte en undersøgelseskommission, der skulle opstille en handlingsplan for koloniens videre virke.

Lokalbefolkningen indleverede ti andragender til 1902 kommissionen, hvori de gav udtryk for deres ønsker om generelle samfundsændringer. Deres fælles hovedkrav var uddannelse, jord og politiske rettigheder. Hovedparten kom fra grupperinger på St. Croix, og tilhørte mellemstanden i byerne. Jeg definerer denne gruppe som en reformbevægelse. Det skal ikke tages som udtryk for en fasttømret organisation, men i højere grad for en græsrodsbevægelse bestående af flere grupperinger med forskellig ideologisk baggrund, der var i opposition til den eksisterende samfundsstruktur.

En gruppe af indflydelsesrige forretningsmænd omkring ØK startede flere foretagender centreret omkring sukkerrørsplantager. Sukkerrørsdyrkningen var stadig på dette tidspunkt hovedindtægtskilden og forsørgede størstedelen af indbyggerne. Men den store udvandring af arbejdere til andre dele af Vestindien og primært til USA var et vedvarende problem, og de nye initiativer opstillede derfor forslag, der skulle dæmme op for udvandringen bl.a. via uddannelse og dannelsen af husmandsbrug.

Dannelsen af den Dansk Vestindiske Kirkesag var udtryk for et mere filantropisk anliggende. Foreningen skulle styrke det lille lutheranske samfund på øerne og de

kulturelle bånd mellem koloni og koloniherre. Foreningen satsede stærkt på det opdragende og dannende og ønskede at hæve den indfødte befolknings moral. Som følge af, at alle embedsmænd var lutheranere, fremstod foreningen som repræsentant for styret og kom derfor ofte i opposition til reformbevægelsen.

Under påvirkning af de rejste krav om bedre uddannelse fra dansk vestindiske side og af den skolepolitiske udvikling i Danmark, blev der i perioden gennemført en omfattende revidering af skolesystemet under ledelse af den karismatiske skolepædagog Rübner-Petersen. Han kom til at indtage en fremtrædende plads i debatten og forsøgte at virke som forligsmand mellem guvernement, finansminister og den lokale opposition.

Reformtankerne på St. Croix var ikke kun afledt af de sociale og økonomiske forhold, men også den politiske ulighed mellem rige og fattige, hvide og sorte og forsøget på at fastholde en dansk vestindisk identitet. Salgsdebatten og muligheden for at blive amerikanere havde sat gang i debatten om tilhørsforhold, samtidig med at samfundet blev truet af opløsning indefra foranlediget af den store udvandring. Mellemstand måtte rejse for at opnå uddannelse, og det skete kun i sjældne tilfælde, at rejsens mål var Danmark. Påvirkning fra USA var stor, og netop i denne periode blev der rejst spørgsmål om politiske ligeret mellem hvid og sorte i Amerika.

Fremstillingen af reformbevægelsen kan ikke uden videre indsættes i en raceproblematik, da det ikke fremgår tydeligt af kildematerialet, hvilken hudfarve de behandlede personer havde. Spørgsmålet om race havde stor indflydelse på dannelsen og udviklingen af bevægelsen, men det ser i undersøgelsen ud til, at de sociale og økonomiske forskelle havde større indvirkning på, hvordan den enkelte stillede sig.

Tiden efter den store aktivitet omkring 1902 kommissionen og udformningen af det følgende lovkompleks i 1906 blev fulgt af en stille periode. Reformbevægelsen lod ikke høre fra sig før efter 1910, da det blev tydeligt, at statens initiativer langt fra levede op til det forventede. Heller ikke de privat initiativer havde formået at opnå de ønskede resultater.

Den anden bølge af politisk uro opstod ud af den stigende utilfredshed med forholdene. Tidligere ledere af reformbevægelsen tog kontakt til interesseorganisationer og personer i Danmark, der havde vist interesse for sagen og sendte delegerede til København for at fremføre kravene om uddannelse, jord og politiske rettigheder.

I Danmark havde man netop i perioden oplevet en udvidelse af de politiske rettigheder, der i høj grad var afstedkommet af den politiske indflydelse, arbejderne og mellemklassen havde opnået siden systemskiftet. Arbejdskampen var i perioden blevet institutionaliseret i Danmark og var et anerkendte middel til at opnå indflydelse.

Reformbevægelsen på St. Croix havde hidtil forsøgt at opnå indflydelse via de traditionelle kommunikationsmidler som andragender, folkemøder, protestadresser og udsending af delegerede til centralstyret i København. Under indtryk af de stigende økonomiske og sociale problemer, der fulgte efter udbruddet af 1.verdenskrig, tog den radikale fløj af bevægelsen nye midler i brug, og organiserede landarbejderne i en fagforening.

I januar 1916 gennemførte fagforeningen en strejke, der efter intense forhandlinger medførte lønstigning for den store gruppe af landarbejdere. Inddragelsen af arbejderne splittede reformbevægelsen mellem de radikale og de mere moderate, der tog afstand fra at samarbejde med arbejderbefolkningen. Fagforeningens næste skridt var at organisere alle faggrupper på øen og kræve udvidelse af de politiske rettigheder. Organiseringen af befolkningen blev taget op som et middel til at realisere reformbevægelsens krav. Under et forsat dansk styre kunne denne fremgangsmåde antageligt have ført til de ønskede resultater.

Kort efter blev salget af kolonien en realitet. Den 31.marts 1917 overdrog Danmark Dansk Vestindien til USA, og dermed forsvandt grundlaget for fagforeningens aktiviteter. Den amerikanske regering anerkendte ikke arbejdskampen, og den radikale fløj genoptog i stedet de tidligere metoder med brugen af andragender og delegerede til at opnå indflydelse. Reformbevægelsen blev igen konsolideret i oppositionen til det amerikanske militærstyre, og i samarbejde med borgerrettighedsbevægelser i USA kæmpede de videre for politisk indflydelse.

Undersøgelsen er afgrænset til St. Croix. Forskellen på denne ø og de to mindre St. Jan og St. Thomas er stadig anelig. Øerne adskiller erhvervsøkonomisk ved at være baseret henholdsvis på sukkerdyrkning og handel, men indbyggerne havde fælles interesser i, at der blev indført forbedringer af deres forhold. Der blev dog ikke i perioden opnået enighed om at føre en fælles strategi på området.

Specialet vil være en undersøgelse af den dansk vestindiske reformbevægelse, som den kom til udtryk i perioden 1902 til 1917 for at definere, hvilke personer der stod bag, hvem de blev påvirket af, hvordan deres reformkrav blev fremlagt, og hvordan de blev realiseret i de initiativer, der blev taget. Målet er at finde frem til en karakteristik af bevægelsen og dens udvikling. Metoden vil være en empirisk undersøgelse af det tilstedeværende kildemateriale ud fra de rejste spørgsmål.

1.2 Kildemateriale

Skiftet i suverænitet i 1917 medførte en opdeling af kildematerialet om Dansk Vestindien. Størstedelen af guvernementets materiale blev sendt til Danmark og ligger nu på Rigsarkivet. De danske forskere koncentrerer sig derfor ofte om de statslige kilder. De amerikanske forskere tager derimod udgangspunkt i de noget mere sparsomme arkiver på øerne og i det amerikanske nationalarkiv. Tilgangen til arkivmaterialet betyder, at amerikanerne ofte opnår en kulturhistorisk tilgang, mens danskerne ofte tager udgangspunkt i en beskrivelse af institutionerne.

Mine undersøgelser er primært baseret på de to betænkninger, der blev skrevet af de nedsatte rigsdagskommissioner i henholdsvis 1902 og 1916.¹ Rigsdagskommissionerne var i begge tilfælde blevet nedsat i forbindelse med salgsforhandlinger med USA. Den første indbefatter de nævnte ti andragender fra den lokale dansk vestindiske befolkning. Underskriverne er blevet sammenholdt med folketællingerne for St. Croix 1901 og 1911, der foreligger på Rigsarkivet for at definere deres sociale baggrund.² Desuden giver kommissionen en omfattende fremstilling af samfundets udvikling, og påpeger en række områder, hvor der ønskes forbedringer.

1916 kommissionen blev dannet først og fremmest for at give en tilbundsående undersøgelse om alle forhold, der kunne forventes problemer med ved en eventuel overdragelse. Formålet med kommissionsundersøgelsen var at danne grundlag for beslutningen om øernes salg. Resultatet var et overvældende ja. Hvad der især er af interesse ved 1916 betænkningen, er de omfattende afhøringer af en lang række personer,

¹ *Betænkning over Forholdene paa de Dansk-Vestindiske Øer – afgiven af den ved allerhøjeste resolution af 18. November 1902 anordnede Vestindiske kommission, København 1903 og Betænkning afgiven af den i henhold til lov nr.294 af 30.september 1916 nedsatte Rigsdagskommission angaaende de Dansk Vestindiske Øer, København 1916*

² Vestindiske Folketællinger S 27/1-3 (1911), S 26/1-3 (1901) og S 16/9178 (1890) RA

der havde været involveret i koloniens udvikling på den ene eller anden vis. På den måde træder reformbevægelsen og især fagforeningen tydeligt frem. Arbejderproblemerne var et stort spørgsmål i salgsdebatten.

I fremstillingen af de privatøkonomiske initiativer, der i perioden satte fokus på øerne, har jeg udover de brede værker brugt cand.mag. i historie Andreas Jørgensens artikel: 'Et dansk imperialistisk eksperiment. Plantageselskabet Dansk Vestindien', fra 1953.³ Det er langt fra uproblematisk at benytte artiklen, da Jørgensens materialistiske diskurs sætter det privatøkonomiske initiativ i et dårligere lys end kilderne kan bære. Men hans fremstilling mangler et seriøst alternativ og bliver derfor medtaget.

Den Dansk Vestindiske Kirkesag startede sit virke på øerne i 1907, og udgav løbende et medlemsblad, hvor støtter og interesserede kunne følge med i udviklingen af kirkesagens arbejde. Bladet er den vigtigste kildesamling til Kirkesagens arbejde, og giver en god indføring i foreningens holdninger og syn på udviklingen.⁴

Uddannelsessystemet blev som følge af reformarbejdet udsat for en gennemgribende modernisering, der blev gennemført af den progressive skolemand Olaf Rübner-Petersen. I posten som skoledirektør indtog han en høj stilling i samfundet, og deltog i samfundsdebatten med flere indlæg om husmandsbrug og uddannelse. Hans privatarkiv giver et indblik i hans rolle som kontroversiel samfundsdebattør og mægler mellem de stridende parter.⁵

I forbindelse med dannelsen af fagforeningen i 1915 blev det oprettet en avis. *The Herald* giver et godt indblik i foreningens mål og ideologi, og er den eneste kilde til organisationen og dens medlemmer. Desværre er den ikke bevaret i hele sin længde på Det Kongelige Bibliotek i København. Den første udgivelse d.29.10.1915 og tiden frem til d.31.1.1915 ligger på mikrofilm, mens perioden fra nytår til d.19.8.1916 findes i en papirudgave. Ifølge cand.mag. i historie Rune Clausen, der har skrevet speciale om St.

³ Andreas Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment. Plantageselskabet Dansk Vestindien', in: *Erhvervshistorisk Årbog* bd.5, 1953 pp.52-99.

⁴ *Den Vestindiske Kirkesag* – nr.1-37, 1907-18, red. provst Povl Helweg-Larsen

⁵ Olaf Severin Kristian Ruebner-Petersen, skoledirektør reg.nr.06236 (RA4 Rigsarkivet, privatarkivsektionen)

Croix i perioden, er Statsbiblioteket i Aarhus i besiddelse af alle udgaver af avisen indtil dens lukning i 1925, undtagen for perioden nytår 1915/16 til juli 1917.⁶

Det officielle materiale fra guvernementet, der ankom til det vestindiske kontor under finansministeriet, findes på rigsarkivet ordnet i pakker som *Sager til Vestindisk Journal*. Her er brugt de to pakker, der indeholder korrespondancen mellem guvernør og finansminister samt generelt materiale om reformbevægelsen, fagforeningen og strejken i den sidste del af perioden.⁷

1.3 Forskningskarakteristik

Fremstillingerne af den dansk vestindiske reformbevægelse fokuserer i høj grad på begivenhederne, som de udspillede sig under 1.verdenskrig, og sætter sjældent arbejderbevægelsen i forbindelse med den tidligere reformbevægelse.

I forbindelse med overdragelsen af suveræniteten udgav amerikaneren Luther K. Zabriskie et værk, der gav en omfattende beskrivelse af de tre øer.⁸ Zabriskie var tidligere amerikansk vicekonsul på St. Thomas og havde et godt indblik i samfundets opbygning. Bogen var målrettet erhvervslivet og giver flere væsentlige statistiske oplysninger. Det første generelle værk fra dansk hånd kom først i 1928 med amatørhistorikeren Kay Larsen: *Dansk Vestindien 1666-1917*.⁹ Værket er problematisk i sin mangel på kilder og litteraturhenvisninger, men giver udtryk for et omfattende arkivarbejde. Larsen skrev flere bøger om de tidligere danske kolonier og skabte et omfattende, men noget selektivt navneregister over hele den danske periode.¹⁰

Først med historikeren George Nørregaard: 'Dansk Vestindien 1880-1917', der kom som 4.bind i serien *Vore Gamle Tropekolonier i 1952-53*, kom der et værk baseret på omfattende kildestudier med henvisninger.¹¹ Nørregaard var uddannet i England ved King's College, men arbejdede i Danmark og udgav flere værker om de tidligere kolonier

⁶ Rune Clausen: *The Better Class – Strategier i den racemæssigt sammensatte middelklasse på St. Croix 1902-1917*, København 2003

⁷ Koloniernes Centralbestyrelse. *Sager til Vestindisk Journal*. 1541/1916 og 1784/1916

⁸ Luther K. Zabriskie: *The Virgin Islands of the United States of America. Historical and Descriptive, Commercial and Industrial Facts, Figures and Resources*, New York, 1918

⁹ Kay Larsen: *Dansk Vestindien 1666-1917*, København 1928

¹⁰ 'Dansk-vestindiske og guineiske Personalial og Data' 8 kartotekskasser med håndskrevne kort, KB læsesal – arbejdet var støttet af G.A. Hagemann, der havde stærke relationer til Dansk Vestindien

¹¹ George Nørregaard: *Vore Gamle Tropekolonier* bd.4. *Dansk Vestindien 1880-1917, 1952-53* – her er brugt 2. udgave fra 1966

og arbejdsforholdene i Danmark m.m. Han ser dannelsen af fagforeningen som en naturlig reaktion på samfundsforholdene, men sætter ikke den senere politiske uro i forbindelse med de tidligere forsøg på at råbe regeringen op.

I 1970'erne voksede interessen for Danmarkshistorie udenfor Danmark, hvilket førte til oversigtsværket af historikeren Ove Hornby: *Kolonierne i Vestindien*, der udkom som 4. bind i Politikens Danmarkshistorie.¹² Bogen gennemgår koloniens historie kortfattet, og der angives ingen kildehenvisninger. Også her bliver reformbevægelsen og arbejderbevægelsen behandlet hver for sig.

De fleste danske værker om Dansk Vestindien bruger overdragelsen til USA som en naturlig slutning for deres fremstilling. Det har ført til en manglende perspektivering af den lokale befolknings videre skæbne, som i dette speciale bliver afbødet med inddragelsen af den vestindiske historiker Isaac Dookhans artikel om befolkningens forsatte kamp for politisk indflydelse: 'The search for identity: the political aspirations and frustrations of virgin islanders under the united states naval administration, 1917-1927'.¹³

Dookhan stod desuden bag udgivelsen af det første værk fra vestindiske side, der omfattede hele øernes historie i *The Virgin Islands of the United States*.¹⁴ Fremstillingen er rettet mod undervisningsbrug og holdt kortfattet. Dookhan var af indisk afstamning og oprindeligt fra den engelske koloni Guyana. Han var uddannet på universitetet på Jamaica og underviste fra 1970 og indtil sin død i 1990 på University of the Virgin Islands, St. Thomas. Dookhan kom med en række uddybende oplysninger i artiklen 'Changing Patterns of Local Reaction to the United States Acquisition of the Virgin Islands, 1865-1917'.¹⁵ Han tog udgangspunkt i St. Thomas og har derfor ikke beskæftiget sig med fagforeningen på St. Croix, der ikke bliver nævnt i fremstillingerne.

¹² Ove Hornby: *Danmarks historie* bd.4. Kolonierne i Vestindien. Red. Svend Ellehøj og Kristof Glaman, København, 1980

¹³ Isaac Dookhan: 'The search for identity: the political aspirations and frustrations of virgin islanders under the united states naval administration, 1917-1927', in: *The Journal of Caribbean History*, p.1-34, 1979

¹⁴ Isaac Dookhan: *A History of the Virgin Islands of the United States*, St.Thomas 1974

¹⁵ Isaac Dookhan: 'Changing Patterns of Local Reaction to the United States Acquisition of the Virgin Islands, 1865-1917', in: *Caribbean Studies*, vol.15, april 1975, no.1, p.50-72

Fagforeningen er blevet særskilt behandlet af cand.mag. i historie Peter Hoxcer Jensen: 'Den dansk vestindiske arbejderbevægelse og strejken i 1916', fra 1981.¹⁶ Han sætter heller ikke fagforeningen i forlængelsen af de almene reformkrav, men adskiller mellemklassens politiske kamp fra arbejderens økonomiske kamp. En optik cand.mag. i historie Inge Evald Hansen har implementeret i sit speciale *Den sociale uro på St. Croix 1915-16, specielt med henblik på den af David Hamilton Jackson ledede strejke i jan. - feb. 1916, og udvalgte danske avisers behandling heraf* fra samme år.¹⁷ Jensens store prisopgave *Plantagearbejdernes vilkår i Dansk Vestindien fra slaveemancipation til øernes salg*, fra 1979¹⁸ er ikke offentligt tilgængeligt, men blev i 1998 udgivet i en engelsk oversættelse på St. Croix.¹⁹ Han fik alene udgivet emnehæftet *Dansk Vestindien – et eksempel på kolonialisme* sammen med Jørgen Hulgaard før sin død i 1989.²⁰

Den opadstræbende mellemklasse er blevet behandlet af cand.mag. i historie Rune Clausen: *The Better Class – Strategier i den racemæssigt sammensatte middelklasse på St. Croix 1902-1917* fra 2003, men hans undersøgelse er lagt an på et mikrostudie af mellemklassens strategier for at opnå en højere social placering i samfundet, der ikke giver rum for en bredere perspektivering. Selvom han giver et omfattende portræt af to væsentlige personer i tidens debat, trækker han ikke spørgsmålet om reform eller fagforening ind i sin undersøgelse.

På University of The Virgin Islands har fokus som følge af kilderne været lagt på lokal befolkningens indflydelse på historien. Arkivar fra Nationalarkivet i Washington D.C. Gregory LaMotta sætter i sin artikel 'Virgin Islanders and the Transfer' som den eneste reformbevægelsen og arbejderbevægelsen i forlængelse af hinanden.²¹ Ifølge LaMotta kanaliserede aktivister fra mellemklassen arbejderens utilfredshed over i

¹⁶ Peter Hoxcer Jensen: 'Den dansk vestindiske arbejderbevægelse og strejken i 1916', in: *Meddelelser om Forskning i Arbejderbevægelsens Historie* nr.16 maj 1981 p.5-19

¹⁷ Inge Evald Hansen: *Den sociale uro på St. Croix 1915-16, specielt med henblik på den af David Hamilton Jackson ledede strejke i jan. - feb. 1916, og udvalgte danske avisers behandling heraf*, Århus 1981

¹⁸ Peter Hoxcer Jensen: *Plantagearbejdernes vilkår i Dansk Vestindien fra slaveemancipation til øernes salg*, upubl. Prisopgave Århus Universitet, 1979

¹⁹ Peter Hoxcer Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike. The History of Black Labor in the Danish West Indies 1848-1916*, St. Croix 1998

²⁰ Peter Hoxcer Jensen og Jørgen Hulgaard: *Dansk Vestindien – et eksempel på kolonialisme*, emnehæfte til Dig og Historien, København 1982

²¹ Gregory LaMotta: 'Virgin Islanders and the Transfer', in: Svend E. Holsoe og John H. McCollum: *The Danish Presence and Legacy in the Virgin Islands*, St. Croix 1993 p.103-113

dannelsen af en fagforening, da de havde brug for arbejdernes støtte til at ændre deres egen position. Argumentet holder, men LaMotta går skridtet videre og postulerer, at strejkebevægelsen desuden var udsalgsgivende for salget af øerne. Et postulat cand.mag. i historie Søren Juul punkterede i sit speciale *Reformer eller salg? En undersøgelse af relationerne mellem de social-økonomiske forhold i Dansk Vestindien og beslutningen om salget til U.S.A. 1914-1916*.²² Den lokale befolkning indtager i størstedelen af materialet en beskeden plads, og LaMottas postulat skal ses som et forsøg på at modvirke, at vestinderne bliver beskrevet som tilskuere i deres egen historie.

Reformbevægelsen som en vedvarende græsrodsbevægelse blandt mellemklassen på St. Croix er stadig ubehandlet. Dette vil jeg råde bod på i herværende speciale.

2. Det dansk vestindiske samfund

Dansk vestindernes deltagelse i reformdebatten var afledt af deres frustration over at blive tilsidesat i samfundet og i forholdet til kolonistyret. Den politiske magt var centreret omkring den økonomiske elite, og udelukkede både de almindelige arbejdere, der udgjorde størstedelen af samfundet og den mindre gruppe, der tilhørte mellemklassen. Fremtidsmulighederne for størstedelen af befolkningen var stærkt begrænsede. Mange fandt en udvej i emigration især til USA, hvor den almindelige arbejder kunne forvente højere løn, og den lærde kunne håbe på uddannelse og et intellektuelt miljø. En indføring i det dansk vestindiske samfund fra emancipationen til salget i 1917 er nødvendigt for at kunne perspektivere reformbevægelsens opståen og berettigelse.

2.1 Sukker-øerne

Dansk Vestindien bestod af tre små øer i det caribiske hav – St. Jan, St. Thomas og St. Croix. Gennem 1700-tallet havde koloniens sukkerindustri givet et stort udbytte til kongen og forskellige handelskompagnier. Sukkerrørene blev dyrket ved stordrift, og var afhængig af rigelig tilgang af arbejdskraft, der fra starten var udgjort af slaver købt i Afrika. Afrikanerne og deres efterkommere kom hurtigt til at udgøre størstedelen af befolkningen, hvor mindretallet bestod af de europæiske plantageejere og handelsmænd.

²² Søren Juul: *Reformer eller salg? En undersøgelse af relationerne mellem de social-økonomiske forhold i Dansk Vestindien og beslutningen om salget til U.S.A. 1914-1916*, København 1978

Danskerne udgjorde mindretallet af den hvide elite, og hovedsproget var derfor aldrig dansk. I 1800-tallet var engelsk blevet det officielle sprog.

I samme århundrede svandt grundlaget for de store gevinster. Udbredelsen af sukkerroen og de mere effektive vestindiske og amerikanske konkurrenter førte til faldende sukkerpriser. Samtidig var slaveriet blevet ophævet og arbejdsstyrken mere ustabil. Endvidere havde den ensidige dyrkning af sukker havde ført til en udpining af jorden.

Perioden var dog ikke en entydig økonomisk tilbagegang. Peter Snedker Toft har behandlet de økonomiske konjunkturer i 'Nogle hovedlinier i Dansk Vestindiens økonomiske og sociale historie 1875-1917', fra 1980.²³ I slutningen af 1800-tallet udvikledes en række tekniske forbedringer og en mere intensiv drift, hvilket gav en forbedret indtjening.

Den økonomiske krise slog først igennem i årene efter 1900 pga. de stadigt faldende priser på verdensmarkedet og på trods af den fornyede indsats på området. Krisen blev forstærket af en begyndende landbrugskrise foranlediget af tre delvis sammenhængende faktorer – de nye afgrøders misvækst, manglen på arbejdskraft og tørke fra 1910. Resultatet var en indskrænkning i det dyrkede sukkerareal med 25 %, og førte til fald i ansættelser, arbejdsdage og priserne på plantagerne. Samtidig skete der et skift i afsætningsmarked for produkterne og for importen af forbrugsvarer. Fra at have haft Danmark som primær handelspartner, kom USA til at spille en større rolle for import og eksport i perioden efter 1902.²⁴

Ophævelsen af slaveriet var frygtet af plantageejerne, der havde brug for en stor arbejdsstyrke til produktionen. Emancipationen blev derfor fulgt af indførelsen af et meget rigtigt arbejdsregulativ, der var uigennemskueligt, og mere eller mindre tvang landarbejderne til at arbejde. Ændringen af status førte ikke til en forbedring af de sociale forhold generelt. Som plantearbejder havde man ret til en bolig og et mindre stykke

²³ Peter Snedker Toft: 'Nogle hovedlinier i Dansk Vestindiens økonomiske og sociale historie 1875-1917', in: *Erhvervshistorisk Årbog*. Meddelelser fra erhvervsarkivet 32, 1982 p.147-191. Opgøret med tendensen til at fremstille den økonomiske udvikling som en evig tilbagegang startede med P.P. Sveistrup: 'Bidrag til de tidligere dansk-vestindiske Øers økonomiske Historie, med særligt Henblik paa Sukkerproduktionen og Sukkerhandel', in: *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1942

²⁴ Toft: 'Kriser og nedgang', p.146-192 – Hans konklusion er, at Danmark efter 1875 ikke længere havde brug for kolonien hvilket medførte en ringe interesse for udviklingen, p.182

land, hvor man kunne dyrke afgrøder og holde husdyr. Samtidig var lægehjælp en del af flere kontrakter. Men reglerne var løse, lønnen lav og forholdene ikke altid i orden.

Arbejdsmangel havde været et problem allerede under slaveriet pga. den forsatte befolkningstilbagegang.²⁵ Årsagen var først og fremmest den eksterne høje børnedødelighed, der først blev bremset efter overgangen til amerikansk styre. Andre faktorer var den høje udvandring og de generelt ringe sundhedsforhold, der medførte en forhøjet dødelighed generelt. Rent drikkevand var en mangelvare. Befolkningen var afhængige af den sparsomme regn, der samtidig nemt kunne fordærves i de åbne cisterner. Som følge af de ringe sundhedsforhold var øerne præget af flere sygdomme, og havde f.eks. en del spedalske.²⁶

1902 betænkningen medførte en modernisering af sundhedssystemet, der ikke havde fulgt udviklingen i Danmark. Moderniseringen blev lagt i hænderne på sygeplejersker fra Røde Kors-søstrene, men de havde besvær med at gennemføre ændringer i det konservative system.²⁷

Manglen på arbejdskraft blev af plantageejerne løst via immigration af arbejdere hovedsagligt fra de britiske vestindiske øer, selvom der havde været gjort forsøg med immigration af arbejdere fra Asien og Europa.²⁸ Immigrationen blev sat i system med dannelsen af *Immigrationsfonden* i 1862, hvorefter indførelsen af arbejdere blev ordnet af de offentlige myndigheder.²⁹ Fondens opgave blev ændret, da fokus flyttede sig til de britiske vestindiske øer, og governmentet begyndte i stedet at give tilskud til privat finansieret immigration. Jensen gør gældende, at op mod 50 % af landarbejderne på St. Croix i slutningen af perioden var immigranter.³⁰

Immigranterne blev ofte af det øvrige samfund beskyldt for at have en dårlig moral og ringe indflydelse på den 'oprindelige' dansk vestindiske landarbejder. Især

²⁵ Den totale befolkningstilbagegang fra 1850 til 1917 var på 34,3 %, hvilket mærkedes mest i landdistrikterne på St. Croix, hvor tilbagegangen var 53,6 % - se Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.71

²⁶ Se 1902 betænkningen – Bilag 20 'Indberetning fra Professor, Dr.med. E. Ehlers om Spedalskhed m.m. paa de dansk-vestindiske Øer', p.241-309

²⁷ Se Tinne Vammen: 'Sygeplejerske i tropene', in: *Sygeplejersken*. Tidsskrift for sygeplejerske, nr.16 21.4.1995 95.årg. p.38-43

²⁸ Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.192 – i folketællingerne 1901 og 1911 fandtes der stadig enkelte, der alene blev benævnt John Kuli.

²⁹ Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.170

³⁰ *ibid.*, p.232

arbejderne fra Barbados blev lagt for had, hovedsagligt fordi de udgjorde størstedelen af immigranterne. Overklassen mente, at det måtte være de ringeste elementer af naboøens befolkning, der emigrerede til St. Croix,³¹ og at de bragte uro og dårlig moral med sig. Arbejdernes utilfredshed med det rigide arbejdsregulativ førte til voldelige optøjer i 1878. Uroen startede, da nogle immigranter blev nægtet afrejsetilladelse, og de blev derfor tillagt årsagen til optøjerne.³²

Med henvisning til den dårlige moral mentes først og fremmest de mange børn, der blev født udenfor ægteskab.³³ Druk var også et problem, der ofte blev fremhævet. Allerede i 1853 blev der taget de første forbud i brug for at begrænse drikkeriet³⁴ og efter 1902 voksede en afholdsbevægelse frem, hvilket førte til dannelsen af en *Blå Kors* afdeling i 1905.³⁵ Den dårlige moral blev et hovedpunkt for den kirkelige vækkelse efter 1902.³⁶

Efter retsopgøret, der fulgte optøjerne i 1878, blev arbejdsregulativene ændret efter forbilledet i den danske tyendelov. Arbejdsmarkedet fik friere forhold, og mange benyttede den nyvundne frihed til at flytte til byerne og forsøge sig som småhandlende og håndværkere ved siden af arbejdet som daglejer på plantagerne.

Det er svært at definere det dansk vestindiske samfund som et reelt classesamfund. Overklassen var den eneste veldefinerede gruppe udgjort af plantageejere og handelsmændene, der havde valgt til kolonialrådene. Grænserne mellem mellemklassen og underklassen var flydende, og først og fremmest defineret ved om man arbejdede for sig selv eller andre.

Byerne havde allerede en eksisterende gruppe af småhandlende, håndværkere, offentlige ansatte og skolelærere, der udgjorde mellemklassen i samfundet. Befolkningsgruppen var udgjort af nogle hvide, men de fleste var sorte eller mulatter.³⁷ Allerede under slaveriet var der opstået en gruppe af frie sorte kaldet *frikulørte*, der havde ernæret sig ved småhandel m.m., og i nogle tilfælde havde opnået uddannelse og en høj

³¹ Opfattelsen er optaget af Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.13

³² Hornby: *Kolonierne i Vestindien*, p.312-318

³³ Omkring 70 % af alle børn var født udenfor ægteskab – se Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.202

³⁴ Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.197-98

³⁵ Se *Dansk Vestindisk Kirkesag* nr.1 p.13

³⁶ Se afsnit om *Den Dansk Vestindiske Kirkesag*

³⁷ Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.220

position i samfundet. Selvom kolonisamfundet i høj grad var defineret af en hvid overklasse og en sort arbejderklasse, fandtes der eksempler på sorte og mulatter, der besad formuer og politisk magt. Modsat var ikke alle hvide automatisk hovedrige plantageejere eller embedsmænd.

Uddannelse var et vigtigt led i at opnå anseelse. Der var tidligt blevet indført skolepligt, men heller ikke på dette område havde udviklingen fulgt med ændringerne i Danmark. Skolevæsenet blev udsat for en gennemgribende modernisering som følge af 1902 kommissionens undersøgelser på området. Men ændringerne kunne ikke flytte ved, at 24,9 % af befolkningen over 10 år var analfabeter i 1917.³⁸ Der var ikke mulighed for videreuddannelse på øerne før 1914. De, der havde råd og mulighed, tog til udlandet for at blive uddannet. Resultatet var, at en stor del blev i udlandet. Frygten for, at øen skulle affolkes, var evigt tilstede. Befolkningstallet på St. Croix havde i 1850 udgjort 23.730 og var i 1917 faldet til 14.901.³⁹

Mellemklassen kæmpede en forsat kamp for at opnå en udvidelse af de politiske rettigheder. Stemmeretten blev afgjort af den enkeltes økonomiske formåen, hvilket medførte, at hovedparten af de stemmeberettigede var hvide. Den danske Junigrundloven af 1849 var ikke blevet udvidet til kolonien. En af de tungtvejende årsager var, at indførelsen af den danske valglov ville give en større gruppe af den sorte befolkning politiske rettigheder i en grad, guvernementet fandt uforsvarlig. Man mente ikke, at de ubemidlede var tilstrækkeligt bevidste om moderne civilisation til at kunne administrere stemmeret.⁴⁰

Det politiske system under det danske styre var opbygget med en guvernør, der blev udpeget af finansministeren. Guvernøren havde omkring sig et guvernement, der tog sig af de offentlige forretninger. Til at støtte sig i beslutningsdannelse havde guvernøren de to kolonialråd – ét for St. Jan og St. Thomas og ét for St. Croix. Medlemmerne af rådene blev valgt af de stemmeberettigede. Kravet om økonomisk formåen for at opnå

³⁸ *ibid.*, p.217

³⁹ *ibid.*, p.81

⁴⁰ Poul Erik Olsen: 'De dansk-vestindiske øer og junigrundloven', in: *Historie*, ny rk. Bd.18 h.1 1989, p.4

stemmeret blev halveret i 1906, men udvidede ikke de stemmeberettigede på St. Croix betydeligt.⁴¹

En del af medlemmerne var udpeget af den danske konge. Meningen havde oprindeligt været, at de skulle repræsentere den del af befolkningen, der ikke havde stemmeret. Men efter 1848 blev de udpeget af guvernøren, der ofte benyttede lejligheden til at cementere sin position i rådene. Efter 1902 valgte guvernøren i samråd med finansministeren hvem, der skulle sidde på de udvalgte poster, hvilket gav plads til nogle mere kritiske røster.

Befolkningen, der stod uden den økonomiske formåen til at kræve stemmeret, havde få muligheder for at blive hørt. Arbejderne havde fået gennemført ændringer af arbejdsregulativet i 1878 via oprøret, men det havde kostet mange ofre, og havde ikke givet dem mulighed for at opnå indflydelse på de nye regulativers udformning.

Den danske regering havde overladt det til kolonialrådene at implementere de danske love i den dansk vestindiske lovgivning, så de blev tilpasset forholdene. Men efter lovkomplekset i 1863 kom der ikke mange ændringer, og i 1902 betænkningen blev den dansk vestindiske lovgivning afskrevet som antikveret.⁴²

1902 Kommissionen var blevet nedsat efter, at salgsforhandlingerne med USA om St. Jan og St. Thomas var frafaldet i 1902. Det var anden gang, at Danmark havde forsøgt at sælge kolonien eller en del af den til USA. Første gang i 1867 blev salgstraktaten forkastet af det amerikanske senat pga. interne stridigheder. Næste gang i 1902 var det landstingets tur til at forkaste salgstraktaten af stort set samme årsager. Salget af øerne blev et indenrigspolitisk opgør også i 1916, hvor man igen måtte nedsætte en kommission for at undersøge, om der var behørig årsag til salg.

⁴¹ Dookhan: 'The search for identity', p.3 – antallet af stemmeberettigede 1909 til 1917 på St. Croix var mellem 381 til 434. Census blev udvidet ved koloniallovene 1906.

⁴² Olsen: 'De dansk-vestindiske øer og junigrundloven', p.28

3. Reformbevægelsen manifesterer sig

3.1 Salgsdebatten 1900-1902

Salgsforhandlingerne mellem USA og Danmark i 1900 til 1902 bar præg af uredelighed. Optakten til salgsforhandlingerne havde været forplumret af indblanding af salgskommissioner og hemmelige agenter, der nu stillede hele sagen frem i lyset. Samtidig var perioden domineret af det politiske systemskifte og den medfølgende uro. Ikke færre end tre regeringer nåede i perioden at forhandle med USA, før salgstraktaten endelig faldt under stor bevågenhed ved lige stemmeantal i landstinget.

En vigtig påvirkning af resultatet var det begyndende private initiativ omkring Østasiatisk Kompagni (ØK), der lovede økonomisk ophjælpning af øernes erhverv. Men også dansk vestindernes holdninger gjorde indtryk på politikerne.

Salget delte cruzianerne for og imod amerikanske styre. Kaptajn A.J. Blackwood ledte prosalgspartiet på St. Croix. Han var udover at være USA's konsul på øerne og repræsentant for den amerikanske plantagevirksomhed Bartram Brothers, formand for kolonialrådet. Men han havde ikke kolonialrådets opbakning. De sendte d.29.10.1900 en resolution til kongen imod salg, dog efter at 5 af medlemmerne var udvandrede.⁴³ Sigende for debatten var, at prosalgskampagne var anført af plantageejere, der ikke havde dansk baggrund. Deres organ var *St. Croix Avis*, hvis redaktør John T. Quin havde engelsk baggrund.⁴⁴ Debatten mellem de to grupperinger var hård, og modangrebet på de 'amerikanske kapitalister' førte ikke alene til en række andragender til kongen, finansminister og rigsdagen, møder og demonstrationer og underskriftsindsamlinger, men også til at J.C. Jørgensen fra St. Thomas og O.H. Schmiegelow fra St. Croix rejste til Danmark for at agitere imod salg i 1902.⁴⁵ I alt kom der 12 manifestationer fra øerne til rigsdag og konge – 7 imod og 5 for.

St. Croix Avis fik kortvarig konkurrence fra den danskfødte præst Herman Lawaetzs blad *The Danish West Indian*, der startede i juli 1900 som et modsvar til

⁴³ Dookhan: 'Changing Patterns...', p.64

⁴⁴ *ibid.*, p.65 – Se desuden Quins udtalelse om strejken i afsnit The Herald

⁴⁵ *ibid.*, p.66 – Der er sandsynligvis tale om prokurator og medlem af kolonialrådet for St. Thomas J.P. Jørgensen, der desuden var blandt de afhørte af 1916 kommissionen. O.H. Schmiegelow var plantageejer – se desuden afsnit 5.2 De privat økonomiske initiativer

prosalgspropagandaen i *St. Croix Avis*.⁴⁶ Bladet overlevede i 10 måneder, og var medvirkende til at uddybe kløften mellem grupperingerne. De to år med salgsagitation udstak rammerne for den fortsatte reformdebat. Metoderne til at opnå indflydelse på samfundsudviklingen var andragender til de øverste myndigheder, agitation gennem aviserne, møder mellem grupperingerne og offentlige møder med fakkeltog og musikkorps, demonstrationer og udsending af delegerede til at udføre lobbyisme og agitere i Danmark.

3.2 Kommissionens nedsættelse

1902 kommissionens første opgave var at undersøge, om der kunne skaffes balance på øernes budget, derpå at stille forslag til ændringer af forholdet mellem koloni og moderland og til øernes generelle ophjælpning.

De fire udvalgte var departementschef i ministeriet for offentlige arbejder F.T.M.M. Nordlien, borgmester P.P. Rosenstand, valgt af landstinget Jacob Scavenius og valgt af folketinget J.J. Jensen-Onsted. De startede undersøgelsen i Danmark ved afholdelsen af 23 møder i slutningen af november og det meste af december 1902. De fleste, der blev inviteret til møderne, var folk, der tidligere havde boet på øerne enten som embedsmænd eller næringsdrivende og enkelte, der stod i forbindelse med 'de til Øernes Ophjælpning dannede tvende Aktieselskaber Plantageselskabet „Dansk Vestindien’’ og Dampskibsselskabet „Dansk-vestindisk Selskab’’.⁴⁷ Kommissionen nævnte ikke i betænkningen, navnene på de udspurgte, eller anførte, hvad der blev debatteret.

De fire medlemmer afrejste mod Vestindien 4.januar 1903 fulgt af en sekretær og en lægedelegation. På samme båd rejste medlemmer af Plantageselskabets bestyrelse med hvem, kommissionen havde tre møder undervejs.⁴⁸ Det kan ikke direkte påvises, at have haft indflydelse på kommissionens indgangsvinkel og konklusion, men det kan på den anden side heller ikke afvises.

Kommissionen rejste først rundt og undersøgte tilstandene på de omkringliggende øer Trinidad, Grenada, Martinique og St. Kitts før de 3.februar 1903 startede

⁴⁶ Dookhan: 'Changing Patterns...', p.63

⁴⁷ 1902 Betænkningen, p.2

⁴⁸ *ibid.*, p.2 – Medlemmerne fra Plantageselskabet var Holger Petersen og Lassen Landorph– Andres Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.63

undersøgelser på St. Croix. Fokus for deres undersøgelser var sidstnævnte, hvor 50 af de i alt 70 møder blev afholdt med inviterede kendere af forholdene, men også med enkelte, der meldte sig selv. Ingen navngivet, men alene omtalt som 'en Mængde Personer af alle Samfundsklasser, Plantere og andre næringsdrivende samt Embedsmænd paa Øerne og endelig flere Deputationer,'⁴⁹

1902 Betænkningen stillede en lang række forslag til ændringer bl.a. mht. beskatning, nedlæggelse af embeder, repræsentation i rigsdagen, ophævelse af centralstyrelsen for øerne og i stedet henlæggelse af sagerne til de enkelte ministerier. Desuden stillede de en lang række forslag, der tog sigte på at ophjælpe øerne. Det eneste, de stort set ikke udtalte sig om, var de kirkelige forhold og fængselsvæsenet, selvom de stillede forslag til ændringer i straffelovene.⁵⁰

Kommissionen havde stor opmærksomhed fra lokalbefolkningen under sit to måneder lange ophold i Vestindien. Mange så salgstraktatens frafald og undersøgelsen af forholdene som begyndelsen på omfattende samfundsreformer. Lokalbefolkningen holdt sig ikke tilbage for at give deres mening til kende om, hvordan de fandt, at et fremtidigt vestindisk samfund skulle se ud. Udover direkte henvendelser og forslag bl.a. fra Adolph Sixto, en fremtrædende personlighed på St. Thomas, der skrev en hel bog om det ideelle samfund, og afleverede den til kommissionen,⁵¹ modtog den 10 andragender, der blev medtaget i betænkningen.

Det forholdsvis høje antal af andragender, der var underskrevet af omkring 250 mennesker, skal ses i forlængelse af salgsgagationen på øerne. De fleste var enige om, at der måtte ændringer til, men løsningerne divergerede afhængigt af tilhørsforhold.

3.3 Andragenderne

Andragenderne i 1903 giver et sjældent indblik i de forskellige befolkningsgruppers tanker om fremtidens samfund. Via en komparativ analyse af underskriverne af andragenderne med 1901 og 1911 folketællingerne for de dansk vestindiske øer kan det påvises, at underskriverne repræsenterede et bredt spektrum af

⁴⁹ 1902 Betænkningen., p.3

⁵⁰ Se f.eks. Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, der giver en gennemgang af kommissionens reformforslag, p.76-78

⁵¹ Adolph Sixto: *Time and I or Looking Forward*, Puerto Rico 1902 – se også Carsten Bach-Nielsen: 'En mand med en drøm', *Rotunden* nr.14 December 2000 p.5-18

den dansk vestindiske befolkning. Den største gruppe bestod af mænd med en mellemlang uddannelse, hvilket kan tages til udsagn for, at de tilhørte mellemklassen, men også den økonomiske elite og enkelte landarbejdere udtalte deres ønsker for et bedre samfund.⁵²

Den komparative analyse gør det muligt at inddele underskriverne efter kirkesamfund, bopæl, fødested, alder og profession, men der må samtidig tages højde for en del fejlkilder. En del er afstedkommet af besværligheden ved at tyde håndskriften på folketællingskortene og usikkerhed om stavemåde og navnesammenfald. Andet er afledt af indsamlerens usikkerhed om oplysningerne.⁵³

Med alle forbehold kan der trækkes nogle generelle linier ud af materialet, der kan påpege, hvor de forskellige underskriftsgrupperinger befandt sig i samfundet. De kirkelige tilhørsforhold er udeladt af fremstillingen, da der ikke fremkom et entydigt billede. Grupperingerne er ikke opdelt kategorisk efter kirkesamfund, men ses i højere grad adskilt af andre sociale forhold som profession, bopæl og alder. Størstedelen af underskriverne var født i Dansk Vestindien. Oprindelsesstedet for tilflytterne var i de fleste tilfælde enten USA eller Europa. Andragenderne kom fra alle tre øer, men her vil jeg fokusere på dem, der kom fra St. Croix. Ud af de 10 er der ét fra St. Jan og to fra St. Thomas.⁵⁴ De resterende 7 kom fra grupper på St. Croix.

Det første andragende er dateret allerede 18.november 1902, altså før kommissionen overhovedet afrejste fra Danmark d.4.januar 1903. Den er især af interesse, fordi der blandt de 100 underskrivere findes flere af de senere ledere af arbejderbevægelsen. Den senere formand for *Labour Union* og redaktør for *The Herald*, skolelæreren David Hamilton Jackson, optrådte her for første gang officielt. Han var kun 18 år i 1902 og indtog en beskeden plads på listen. Han havde selskab af sin senere samarbejdspartner på avisen, Andrew Elskoe, der senere hen emigrerede til New York. *Labour Unions* kasserer C.T. Brow, der var med til at forhandle overenskomsten hjem i 1916, har ligeledes underskrevet. Underskriverne præsenterede sig som *The Native*

⁵² Andragenderne er trykt i 1902 betænkningen p.133-164, Vestindiske Folketællinger S 27/1-3 (1911) og S 26/1-3 (1901)

⁵³ Købmanden John Alexander skifter alene i 1901 og 1911 fødested mellem Egypten, Libanon og Syrien - Vestindiske Folketællinger S 26/1-3 (1901) og 27/1-1 (1911)

⁵⁴ De tre udeladte andragender er nr.2 fra Indbyggere på St. Jan med 12 underskrivere p.139-144, nr.3 fra 4 'ligestemte landarbejdere' på St. Thomas og nr.4 fra 35 på St. Thomas bl.a. Adolph Sixto p.146-148 - 1902 betænkningen.

Insular Convention – en forening dannet til lejligheden. Foreningens sekretær var Cornelius Crowe, der indtog en betydelig rolle i reformbevægelsen. Han tog forbindelse til interessegrupper i Danmark fra 1911, og var aktiv i dannelsen af *Labour Union*, hvor han fungerede som medarbejder på fagforeningens kontor.⁵⁵

Formanden var Frank Alfred Cruse, der var ca.25 år. Generelt var der tale om en yngre forsamling mellem 20 og 40 år gamle, og alle var født i Dansk Vestindien, de fleste på St. Croix og boede nu i Christianssted. De var beskæftiget som håndværkere, småhandlende, arbejdsmænd, skolelærere, husejere og en enkelt husmand. Størstedelen var gift og resten boede alene. Kun enkelte blev noteret for at have en fast samlever. Alt sammen tegn på, at der var tale om mellemklassen, der havde sikret sig en kortere uddannelse og en mindre kapital, og som var gift og levede et 'anstændigt' liv. Det er her, vi skal finde lederne af den senere arbejderbevægelse.

Foreningen fokuserede i andragendets 27 punkter i høj grad på uddannelse, og mente, at der burde gives mulighed for videreuddannelse i Danmark. På alle områder mente de, at der burde gøres plads til de indfødte på de højere poster i samfundet i stedet for danskere, der sjældent blev i en længere årrække. Konflikten mellem de danskfødte og de indfødte om retten til at lede samfundet fortsatte i hele perioden.

Foreningen krævede derudover, at monopoler og privilegier skulle ophæves, at der skulle betales skat af jorden, og at der skulle gennemføres jordreformer til gavn for de indfødte. Også moralsk fandt de, at det ville have en god indflydelse på befolkningen, hvis der blev sat stopper for immigrationen af fremmedarbejdere og de illegitime forhold. Desuden fandt de, at kravene til stemmeretten burde nedsættes, men kun med det halve, for at udbrede interesse for offentlige anliggender, og de roste kommissionen for at få lov at foretræde for den, hvilket de så som et fremskridt i det sociale og intellektuelle liv siden optøjerne 1878. I høj grad ønskede de, at forholdene på øerne blev hævet til danske standarder, og at de indfødte arbejdere fik samme kår som arbejderne i Danmark.⁵⁶

Gennemgående ønskede *The Native Insular Convention*, at der skulle være bedre muligheder for de indfødte til at skaffe sig arbejde, uddannelse og politisk indflydelse. Det var i høj grad deres egne interesser, de varetog. Selvom de også berørte

⁵⁵ 1902 betænkningen p.133-138 – om deres forbindelse til *Labour Union* se *The Herald* d.1.11.1915 og d.10.4.1916.

⁵⁶ 1902 betænkningen p.133-136

arbejderklassens problemer, var det ud fra en mellemklasseoptik. De fokuserede på at undgå de dårlige elementer fra især Barbados, pga. den dårlige moralske indflydelse, men som plantageejerne ikke kunne undvære pga. den evige mangel på arbejdere til plantagerne. De ønskede også at undgå, at arbejderne fik børn udenfor ægteskab og i det hele taget at fremme indgåelsen af ægteskab, selvom dette måske slet ikke var i arbejderens interesse.⁵⁷ Et mere håndfast forslag, der var gennemgående for perioden, var fremhævelsen af jordudstyknin g til de indfødte. Et spørgsmål alle i teorien var enige om, men som aldrig blev gennemført i større stil pga. uovervindelige uenigheder om udførelsen.⁵⁸

Underskriverne af andragende nr.5 var lidt ældre – mellem 20 til 50. De var som resten af mellemklassen enten gift eller alene og beskæftiget som håndværkere og arbejdere. De adskilte sig fra *The Native Insular Convention* ved at høre til i Frederikssted modsat Christianssted.⁵⁹ Christianssted var hjemsted for guvernementsbygningen og kolonialrådet, og havde derfor et mere fornemt præg end Frederikssted, der også blev kaldt *West End*. Desuden adskilte St. Croix' to byer sig fra hinanden ved, at Christianssted var lutheransk orienteret, mens Frederikssted var overvejende katolsk.⁶⁰ Underskriverne på de to andragender tilhørte ifølge min undersøgelse dog begge overvejende det episkopale kirkesamfund.

Underskriverne fra Frederikssted havde 14 punkter på dagsordenen, der var mere håndgribelige og praktiske anlagte. De ønskede flere læger, bedre sundhedsvæsen, billigere medicin, bedre uddannelse i de eksisterende skoler, forbedringsanstalt for unge kriminelle, udstykning af jord til landarbejderne, agerdyrkning som fag i skolerne, et fiskehus og en lånebank. Til sidst fokuserede de på den racisme, de mødte fra det offentlige, og krævede offentlig retspleje og lighed for loven uden hensyn til parternes farve.⁶¹

⁵⁷ Se Karen Fog Olwig: 'Nye (og gamle) angrebsvinkler i kolonihistorie: Vestindien', in: *Fortid og Nutid*. Tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie. bd. XXIX 1981-82, p.242-254 - Olwigs fremstiller, at fraværet af kernefamilier ikke behøver at betyde familiens sammenbrud, men kan betegne udviklingen af et mere komplekst, udvidet familiesystem, som afløser for de individuelle kernefamilier, p.247

⁵⁸ Se afsnit 5.2 De privat økonomiske initiativer

⁵⁹ 1902 betænkningen p.149-152

⁶⁰ Larsen: *Dansk Vestindien 1666-1917*, p.318

⁶¹ 1902 betænkningen p.149-151

Ud af de 20 underskrivere var der kun to måske tre, der senere trådte frem i kilderne. Benjamin J. Gittins og James A. Abel (og måske Joh. James Williams) har underskrevet en underskriftsindsamling til støtte for Jackson d.17.4.1915.⁶² Det 5. andragende adskiller sig ved at foreslå forbedringer af de eksisterende forhold, men begrænse kravene om udvidelse af de politiske rettigheder og højnelse af moralen. I stedet påpegede underskriverne, som nogle af de eneste, racefordommene som et reelt problem. Kommissionen kunne i sit svar ikke genkende, at der var forekommet forskelsbehandling på baggrund af hudfarve.⁶³

Det 6. andragende er underskrevet af 4 'borgere og håndværksmestre'. De var beskæftiget som arkitekt, murer- og snedkermester i Christianssted. De to var gift, de andre to enkemænd i alderen ca.33-80. De var selvskrevet i det bedre miljø i byen og krævede grundlæggende opretholdelse af lov og orden.⁶⁴

De opstillede tolv udførlige punkter bl.a. om bedre sikring af indfødte håndværksmestre og håndværkere mod konkurrence fra ufaglærte og fremmedarbejdere. De sidstnævnte måtte så vidt muligt holdes ude, eller i det mindste afholdes fra, efter deres kontrakts ophør, at indvandre til byerne og begå kriminalitet og udøve dårlig indflydelse på de indfødte. De indfødte havde det ikke let i forvejen, med den hårde behandling de fik på plantagerne, der desuden havde indført plantageudsalgssteder, hvilket mærkedes af købmændene i byen. De støttede ideen om udstykning af jord til landarbejdere med bemærkningen om, at alt hvad de indfødte landarbejdere trængte til var opmuntring og pengeunderstøttelse.

Derudover ønskede de en toldmur til beskyttelse af egne varer og en udvidet skolepligt, oprettelsen af en tekniskskole og en opdragelsesanstalt. De økonomiske krav til stemmeret burde nedsættes til det halve og $\frac{3}{4}$ af kolonialrådsmedlemmerne burde være indfødte og danske. Det sidste blev tillagt stor betydning ligesom en udbredt undervisning i dansk var relevant. Desuden ønskede de mere erfarne embedsmænd end de nuværende ofte nyuddannede, oprettelsen af en sukkerfabrik på den østlige del af St. Croix og en udbedring af havnen i Christianssted.⁶⁵

⁶² Sager til vestindisk journal 1541/1916

⁶³ 1902 betænkningen p.152

⁶⁴ *ibid.*, p.153-158

⁶⁵ *ibid.*, p.153-157

Andragendet er udtryk for den indfødte overklasses eller højere mellemklasses ønsker. De var uden stemmeret eller i hvert fald ønskede i hvert fald en udvidelse. De opstillede krav peger mod en større samordning med Danmark kulturelt, og en udelukkelse af de mange fremmede, både blandt plantageejerne og arbejderne. Til gengæld ville de arbejde for bedre forhold for de indfødte bl.a. ved at sikre, at de frit kunne købe deres varer, hvor de ville. En bemærkning, der tydeligt viser, at gruppen også kan tages til udtryk for købmændenes interesser.

Andragende nr.7 fremførte kun en sag. De 20 underskrivere præsenterede sig som rørleverandører til *St. Croix Fællessukkerkogerier*, og findes i folketællinger som plantageejere og forvaltere, men også en enkelt præst og en købmand har skrevet under. De ønskede i al enkelhed ikke, at fællessukkerkogerierne gik over på privat hånd. De dårlige vækstforhold gjorde, at de var mere eller mindre afhængige af de lettelser, Danmark kunne stille, og de regnede ikke med, at et privat firma ville acceptere dem. De udtalte sig, selvom de ikke var aktionærer, men alene fordi de havde hørt rygter om, at et sådant forslag forelå i rigsdagen.⁶⁶

Det er i denne gruppe, at vi finder en af datidens vestindiske samfunds mest særprægede personer. Købmanden John Alexander var oprindeligt fra mellemøsten og højst sandsynligt af engelsk afstamning.⁶⁷ Hans beskæftigelse og baggrund satte ham i selskab med det bedre borgerskab, men han støttede aktivt reformbevægelsen ved at underskrive støtteerklæring til Jackson d.17.4.1915. Senere da udgivelsen af arbejderbladet *The Herald* startede, var han med fra starten som annoncør.

John Alexander underskrev også andragende nr.8, hvor han i højere grad var blandt ligemænd. Her var en del købmænd blandt underskriverne, men også plantageejere, forvaltere, administratorer, lægen, apotekeren og en enkelt løjtnant. Derved var der også kommet flere repræsentanter for tilflyttere fra moderlandet. De fleste var dog født i Dansk Vestindien, mens et mindretal enten var fra Danmark eller Irland. Gennemsnitsalderen lå omkring de 50 år, og de fleste var gift, mens enkelte levede med sin samlever. Flertallet kom fra Christianssted og opland.

⁶⁶ *ibid.*, p.159-160

⁶⁷ I folketællingerne kan de ikke blive enige om det er Egypten, Libanon eller Syrien - Vestindiske Folketællinger S 26/1-3 (1901) og 27/1-1 (1911)

Deres fokus var pga. blandingen af plantagefolk og købmænd delt. I første omgang ønskede de, at der blev gjort noget for at opdyrke den østlige del af St. Croix, der lå øde hen. Det første vigtige skridt hertil ville være at oprette et fællessukkerkøgeri dér og opmuntre til indvandring for at bringe arbejdskraft til øen, hvilket i sig selv ville forbedre handelen i Christiansted. Købmændene støttede altså indvandring af fremmedarbejdere for derved at forbedre deres egen afsætning, mens plantageejerne ønskede det for at udvide arbejdsstyrken. Immigration som løsningen på manglen på arbejdskraft havde længe været anset som mirakelløsningen for mange, selvom de hidtidige resultater ikke havde været opmuntrende.⁶⁸

Andragende nr.9 var fra 6 fiskere i Christianssted, hvoraf de tre er fundet i folketællingerne. To var anført som fiskere, men den sidste Oscar Krause var sagfører, hvilket måske kan forklare den formfuldendte fremstilling. Fiskerne ønskede beskyttelse mod udenlandsk konkurrence. Fremmede smuglede ofte varer ind på øen, og desuden fiskede de i dansk vestindisk farvand og stjal til tider redskaber og fangst. En anden trussel var de tidligere kontraktarbejdere, der efter kontraktens ophør slog sig ned som fiskere uden at betale bådskat, og derfor kunne sælge deres varer billigere. Desuden ønskede de fredning af skildpadderne og økonomiske støtte ved tab og ulykker på søen.⁶⁹

Underskriverne var først og fremmest fokuseret på en bedring af deres egne kår. Også her går fremmedskrækken igen. Konkurrencen fra fremmedarbejderne var et gennemgående tema for den indfødte befolkning, samtidig med at udlændingene blev beskyldt for at have dårlig indflydelse på den almene moral og etik.

Det tiende andragende var udelukkende fokuseret på ét krav. De 38 underskrivere var for størstedelens vedkommende plantageejere, forvaltere, opsynsmænd og administratorer fra plantagerne på landet, men også handelsmænd og håndværkere var med. De fleste var indfødte, men en stor del kom desuden fra USA, Europa og en enkelt fra Demerara.⁷⁰

De anmodede om, at den nuværende militærbeskyttelse ikke blev yderligere reduceret. De mente, at katastrofen i 1878 var forårsaget af, at staten havde siddet advarslerne imod at mindske hærstyrken overhørigt. Siden da var forholdet mellem

⁶⁸ Se Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, kapitel om immigrationsproblemerne p.162-195

⁶⁹ 1902 betænkningen p.162-163

⁷⁰ *ibid.*, p.164

klasserne ikke blevet forandret, og de opnåede fremskridt i massernes opdragelse retfærdiggjorde ikke en ny prøve.

Andragendet var betegnende for den økonomiske elites syn på samfundet. De var ikke blevet bedre til at forholde sig til deres ansatte eller resten af arbejderbefolkningen, og de mente stadig, at denne del af befolkningen grundlæggende kun kunne udtrykke sig på måder, der krævede militær indgriben. Frygten for arbejderne var foranlediget af erfaringerne fra optøjerne i 1878, men indeholdt også elementer af den nedarvede frygt for slaveoprør. De vidste godt, at forholdene for arbejderne ikke var gode, og de mere eller mindre ventede, at der vil komme en eller anden form for reaktion på et eller andet tidspunkt. Og når det kom, ville de ikke stå alene uden en hær eller med kun et politikorps af sorte betjente, hvilket var blevet foreslået af 1902 kommissionen.

3.4 Forslag til forandring

Kommissionen modtog de 10 andragender af underskriverne eller en deputation af disse, efter at de i forvejen var blevet tilsendt kommissionen. Ved modtagelsen blev der optaget forhandling om hovedpunkterne og rettet de misforståelser, nogle af kravene hvilede på. Kommissionen trykte de ti andragender som bilag til betænkningen med efterfølgende kommentarer til hvert punkt.⁷¹

De fleste krav blev henvist til betænkningen, hvor mange af dem blev imødegået. Bl.a. forslaget om at give ungdommen mulighed for videreuddannelse i Danmark, en jordreform for udstykning til de indfødte og nedsættelse af census.⁷² Andet blev afvist som misforståelser f.eks., at de indfødte på de dansk vestindiske øer ikke havde samme rettigheder som de indfødte i Danmark, at pressen var ufri, at retsplejen var lukket, og at der ikke fandtes lighed for loven for sorte og hvide. Men at denne opfattelse eksisterede, kan de rejste krav tages til udtryk for. At kommissionen både direkte overfor underskriverne og i betænkningen fremstillede opfattelsen som en misforståelse, må have skabt en forventning om forbedringer på disse områder.

⁷¹ *ibid.*, p.133-164

⁷² 1902 betænkningen – om videreuddannelse p.121-122, om jordreform p.94-97 og om census p.81

Andragenderne nr.7 og nr.10 er udtryk for enkeltsager, mens nr.8 og nr.9 er til fordel for enkelte erhverv. Nr.1, nr.5 og nr.6 forsøgte at opstille bredere reformkrav, der omhandlede hele samfundet. Det er denne gruppe, man kan betegne reformbevægelsen.

Som påvist var afsenderne af de sidstnævnte tre andragender baseret i den bedrestillede bybefolkning. Gruppen fra Frederikssted var overvejende håndværkere og arbejdere, mens *The Native Insular Convention* fra Christianssted desuden talte skolelærere og handlende blandt sine medlemmer. Den sidste gruppe bestod af håndværksmestre fra Christianssted. Sammenfattende ønskede de tre grupperinger bedre uddannelse, jordreformer og en indsats mod de moralske problemer. Christianssted-grupperne tillagde den ringe moral den dårlige indflydelse fra fremmedarbejderne fra de engelske vestindiske øer. De var også enige om, at søge et nærmere forhold til Danmark både kulturelt og socialt og om, at kravene til stemmeret burde nedsættes til det halve. De ønskede altså stadig, at stemmeret var afgjort af økonomisk formåen. Frederikssted-gruppen var den eneste, der kritiserede forskelsbehandlingen og stillede krav om et bedre og billigere sundhedsvæsen.

4. Love og ændringer

4.1 Betænkningen

1902 kommissionens første anke mod den eksisterende lovsamling var, at den var antikveret. Der var ikke sket de store ændringer siden 1863, og øerne havde langt fra fulgt udviklingen i Danmark. De store afstande og den besværlige ekspedition i administrationen havde fremkaldt langsommelighed i forretningsgang og udvikling. Kommissionen opfordrede til større selvstyre for guvernementet, repræsentation i rigsdagen og en ophævelse af centralstyrelsen i Danmark for i stedet at henlægge sagerne under de enkelte ministerier. De mente dette ville skabe større interesse og opmærksomhed i Danmark og derved også en hurtigere udvikling.⁷³

Kommissionen stillede en række vidtgående reformforslag, der berørte stort set alle områder af øernes forhold. Gennemgående for forslagene var, at man ønskede

⁷³ *ibid.*, p.80-81

kolonisamfundet bragt på linie med forholdene i Danmark. Jeg vil her fokusere på, hvilke af de foreslåede foranstaltninger, der imødekom kravene fra reformbevægelsen.

1902 kommissionen støttede ønsket om nedsættelse af valgensus til det halve som det blev fremstillet i andragende nr.1 og nr.5. Deres begrundelse var, at det ville vække større interesse for de offentlige anliggender blandt befolkningen, hvilket var den samme begrundelse *The Native Insular Covention*(nr.1) opstillede.⁷⁴ Det blev i betænkningen fremhævet, at forslaget imødegik et stærkt ønske fra befolkningen. Kommissionen anslog, at nedsættelsen ville medføre en udvidelse af vælgernes antal fra ca. 455 til ca. 1.154 for hele kolonien, men de mente ikke, at man derved løb nogen risiko for 'hensynsløse Afgørelser fra Raadets Side.'⁷⁵ Overklassen havde rejst kritiske røster mod en nedsættelse, da de frygtede at det ville betyde et øget skattetryk og tvangsudstyknig af deres jord.

Kommissionen rettede ligeledes opmærksomhed på spørgsmålet om udstykning af jord til arbejderne. Ønsket var blevet rejst i de tre andragender nr.1, 5 og 6, men der var ikke blevet opstillet konkrete planer for udførelsen af projektet. I betænkningen bliver der gjort rede for den hidtidige udvikling af udstykningen til små jordbrug. På initiativ fra staten var der i 1883 blevet udstykket dele af forskellige statsplantager. Selvom resultatet kunne diskuteres, mente kommissionen, at forsøget havde været heldigt og opfordrede til en udbygning af tiltaget. Men de gik ikke i dybden med hvordan sagen skulle gribes an.⁷⁶ Deres begejstring for forslaget syntes mere at være afstedkommet af en tanke om, at flere små jordejere ville medføre en række sociale forbedringer af samfundet. Landarbejdernes levevilkår ville bedres, og der ville opstå en besiddende mellemklasse, der var interesseret i rolige og stabile forhold.

Hvis en større del af befolkningen blev bundet til jorden, og på den måde opnåede en økonomisk forbedring, anså kommissionen, at det ville styrke familielivet og modvirke den dårlige moral. Som fremhævet anså flere af andragenderne de mange fremmedarbejdere som medvirkende årsag til den ringe moral og ønskede derfor en indskrænkning i indvandringen og de indvandedes rettigheder. Andre mente fremmedarbejderne først og fremmest var skadelige, fordi de truede det lokale handel og

⁷⁴ *ibid.*, p.81

⁷⁵ *ibid.*, p.81

⁷⁶ 1902 betænkning p.94-97 – afsnit g. Smaa Landbrug

håndværk. Alene folkene bag andragende nr.8 ønskede flere indvandrere for at sikre arbejdskraft og øge købmændenes indtægter.

Kommissionen foreslog, at immigrationsfondet blev ophævet. Hvis arbejdsgiverne fremover ønskede at indføre arbejdere fra udlandet, måtte de selv finansiere det.⁷⁷ Desuden stillede de forslag til en begrænsning af udlændinges adgang til borgerskab og næringsbevilling, og opfordrede til en fastere opretholdelse af reglerne på området.⁷⁸ Med hensyn til spørgsmålet om immigranternes indvirkning på de indfødtes dårlige moral, anså kommissionen, at dette ville bedres med de foreslåede jordreformer og en bedre opdragelse i skolerne.⁷⁹

Dr.phil. C. Rothe havde udført en redegørelse om skolevæsenet i Dansk Vestindien for kommissionen, der på den baggrund fremstillede uddannelsessektoren som forældet.⁸⁰ 1902 kommissionen lagde vægt på, at uddannelsen måtte moderniseres og rettes mod at lære eleverne selvstændig og kritisk tænkning. Moderniseringen skulle gennemføres af en af staten ansat og lønnet skoledirektør. De foreslog oprettelsen af en højere skole, hvor eleverne kunne opnå en fyldigere undervisning mod betaling. Og desuden en realskole i Christianssted, med en teknisk klasse og en realskole i Charlotte Amalie med en handelsklasse.⁸¹

Flere af andragenderne rejste kritik af sundhedsvæsenet og især af den ringe betjening på øens hospitaler. Kommissionen fokuserede i afsnittet om sundhedsvæsenet især på den høje børnedødelighed. Medlemmerne fandt også på dette punkt, at det bedst blev løst med de rejste forslag om jordudstyknings og en bedre opdragelse i skolerne. En reel børnepleje blev overladt til de frivillige initiativer, der dog burde have offentlig støtte. Bekæmpelsen af druk blev foreslået løst med en kortere åbningstid på romboderne og en tilskyndelse til at danne en afholdsbevægelse. I det hele taget trængte sundhedssektoren til en gennemgribende organisering. Kommissionen havde taget de anførte klager om de høje medicinpriser til efterretning, og indstillet til en nærmere undersøgelse af sagen, men fremkom ikke med noget konkret.

⁷⁷ *ibid.*, p.99

⁷⁸ *ibid.*, p.107

⁷⁹ *ibid.*, p.93

⁸⁰ 1902 betænkning Bilag 20. Om Skolevæsenet paa de dansk-vestindiske Øer p.311-326 – se 5.4 om uddannelsessektoren

⁸¹ 1902 betænkning p.120-124 – afsnit c. Skolevæsenet

Fiskerne i Christianssteds ønske om en fredning af havskildpadderne blev hørt. Kommissionen stillede forslag til en fredning af skildpadderne i parringssæsonen på grundlag af et udkast, der allerede forelå fra guvernementet.⁸²

1902 betænkningens reformforslag stemte på flere punkter overens med de rejste krav i andragenderne, mens andre ikke blev hørt. F.eks. blev forslaget om et fiskehus henvist til kommunalt regi, og kravet om en udbedring af fællessukkerkogeriet på østsiden af St. Croix blev henvist til det nye selskab, der overtog statens sukkerfabrik. Ønsket om et forstærket militærstyre blev afvist. Kommissionen mente, at det nye gendarmerikorps kunne beskytte befolkningen i samme grad som den afviklede hærstyrke.

Flere af reformkravene i andragenderne forelå nu som forslag i 1902 kommissionens betænkning, der dannede baggrund for statens kommende lovforslag. Den dansk vestindiske befolkning stillede sig afventende og forhåbningsfulde overfor udkommet.

4.2 Kolonialloven af 1906

Hvad der blev gennemført af regeringen står at læse i 1916 kommissionens betænkning, hvor finansministeriet har afgivet en redegørelse for, hvad der via love, anordninger og ad anden administrativ vej blev indført for at forbedre øernes forhold.⁸³ De starter med at redegøre for kolonialloven af 27.11.1863, der hvilede på forudsætningen om, at øerne økonomisk ville kunne hævde deres selvstændighed og desuden udrede et beløb til centralstyrelsen og den danske stat. Men øerne havde ikke levet op til forudsætningen, da det bl.a. pga. uforudsete omstændigheder som orkan, tørke og epidemi hurtigt kom til, at kolonialkasserne kom i gæld til staten, som i stedet måtte dække det voksende underskud.

Resultatet af 1902 kommissionens arbejde blev koloniloven for de dansk vestindiske øer nr.124 af 6.4.1906, der blev indført 1.4.1907. Men lovkomplekset fulgte langt fra kommissionens forslag og opstillede i stedet små og spredte live. På vigtige områder som husmandsbrug, sundhed og uddannelse blev der ikke indført de

⁸² *ibid.*, p.92

⁸³ 1916 betænkningen p.20-27

gennemgribende reformer, der var ønsket. Til gengæld blev kravene om nedsættelse af valgencensus hørt, og resulterede i at det økonomiske krav blev sat ned fra 2.500 francs til 1.500.

Men hovedpunktet for lovsamlingen var at opnå forudsætningen fra 1863, at øerne skulle klare sig selv økonomisk. For at opnå dette overtog staten udgifterne til guvernementet, den militære styrke, skoledirektøren, folkekirken og understøttelse og pensionering af de nævnte institutioners embeds- og bestillingsmænd. Til gengæld skulle St. Croix kommune årligt yde et bidrag til statskassen på 75.000 francs, mens St. Thomas slap fri. Et evt. kommende underskud skulle dækkes af kolonialkasserne selv ved enten at hæve skatten eller tolden. Den indeværende gæld blev eftergivet af staten, der for at dække de nye statsudgifter oprettede et koloniallotteri.

1906-komplekset omfattede desuden en række nedskæringer i embedsstanden. Den ene guvernementssekretær blev sparet væk sammen med to bogholdere, to kasserer, en toldintendant og en landfoged. Lønningerne til de resterende blev beskåret. Tolden blev hævet på indførelsen af spiritus, vin og øl, og forbrugsafgiften på rom blev forhøjet. Ligeledes blev told- og skibsafgifterne ændret.

Disse love afstak grænserne for statens opgaver og rammen for øernes administration, og drejede sig i første omgang alene om at finde penge til dækning af underskud, og til at holde administrationen kørende. Ud over nedsættelsen af census var der ikke meget, der opfyldte de fremsatte ønsker i andragenderne.

Til forbedring af arbejdernes kår blev der ved anordning 6.12.1912 dannet en fond til forsøg med opførelse af en offentlig landsby på St. Croix. Man overvejede husmandsbrug, og dannede en husmandsfond med 100.000 francs i tilskud årligt i 5 år fra staten. Sammen med forslag om en begrænsning af romboderne, en indsats mod børnedødeligheden og en bedre ledelse af sundhedsvæsenet var forslaget om husmandsbrug blevet udformet i samarbejde mellem finansministeren og guvernøren. Men ingen af forslagene nåede til behandling i rigsdagen før salget af kolonien satte en endelig stopper for flere reformforslag i efteråret 1915.

Hospitalsforholdene blev forbedret med ansættelsen af Røde Kors-søstre som oversygeplejerske,⁸⁴ og der blev indført en stramning af reglerne mht. ligsyn og lignende.

⁸⁴ Se Vammen: 'Sygeplejerske i Troperne'

Børneplejen og oprettelsen af et spedalskhedsasyl blev overladt til private institutioner med støtte fra offentlig side. *Dronning Louises Forening for Syge- og Børnepleje paa St. Croix* oprettede en række børneplejestationer, og Odd-Fellow ordenen stod for spedalskhedsasylet. Samtidig blev arbejdspligten for indlagte på hospitalerne stort set ophævet.

Skolevæsenet blev udsat for omfattende reformer under den nyansatte skoledirektør, og i 1914 blev der oprettet en højere skole af et privataktieselskab med tilskud fra kommune og stat. Forslagene om en realskole eller teknisk skole blev ikke realiseret, selvom det forsat var under stor bevågenhed.⁸⁵

Der blev indført mere tidssvarende politivedtægter i 1912, men en indgribende modernisering af straffeloven var blevet overladt kolonialrådene, der ikke nåede at færdiggøre forhandlingerne inden salget blev en realitet.

Flere af reformkravene var blevet overvejet men ikke iværksat pga. de økonomiske udgifter. Bl.a. var der aldrig blevet gennemført en officiel generalstabsopmåling af øerne, ligesom renovationsforholdene og adgangen til rent drikkevand ikke blev forbedret.

4.3 Delkonklusion

De gennemførte love sigtede i høj grad mod en nedbringelse af statens udgifter til øernes drift. Først i anden omgang blev der tænkt på at forbedre forholdene og derefter at sikre fremtiden. De større økonomiske tiltag blev overladt det private initiativ, der under salgsforhandlingerne i 1900-1902 havde stillet store projekter i vente for øerne. Bl.a. et udstykningsprojekt til husmandsbrug, men det blev aldrig realiseret. Store dele af sundhedsvæsenet blev overladt filantropiske foreninger anført af dronning Louise.

Nørregaards dom over statens indsats for at forbedre det dansk vestindiske samfund var klar. Staten havde undladt at opfylde 1902 kommissionens reformprogram.⁸⁶ Det er tydeligt at se, at de stort opslåede reformer ikke var realistiske. Som jeg kommer ind på i næste afsnit, førte udviklingen i Danmark til en nedprioritering af de koloniale forhold. Samtidige spøjte salgsspørgsmålet stadig. USA bragte atter salget på bane i

⁸⁵ Se afsnit 5.4 Uddannelsessektoren og 5.5 Skoledirektøren

⁸⁶ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.94

1913, men den danske regering afviste det. Officielt pga. reformprogrammet og håbet om, at åbningen af Panama-kanalen i 1914 ville føre til større trafik til St. Thomas. Samtidig var den første længerevarende radikale regering trådt til under statsminister Zahle, hvilket vakte forventninger om gennemførelse af generelle sociale reformer. De radikale havde haft regeringsmagten en kort overgang i 1909-1910, men den nye blev siddende gennem hele 1. verdenskrig indtil 1920. Regeringens første opgave blev at forhandle den nye grundlovsændring igennem, der ved vedtagelsen d.5.juni 1915 sikrede kvinderne stemmeret.

Med lovkomplekset i 1906 havde regeringen afstukket de økonomiske rammer for statens ansvar og efter bedste evne forsikret sig mod yderligere fordringer som fremhævet af Hornby.⁸⁷ Nedsættelsen af kravene til stemmeret var den største direkte indrømmelse til reformbevægelsen. Samtidig var det stort set økonomisk omkostningsfrit. De nye love og anordninger kunne ikke leve op til de forhåbninger, som befolkningen havde efter det store arbejde kommissionen og reformbevægelsen havde udført, og den imødekommenhed og forståelse kravene var blevet mødt med.

Med baggrund i erfaringerne fra salgsdebatten 1900-1902 og indsendelsen af andragenderne til 1902 kommissionen begyndte reformbevægelsen efter lovkomplekset af 1906 igen langsomt at tage til orde for samfundsændringer. Denne gang fik bevægelsen selskab fra nye sider af samfundet. Sideløbende med regeringens reformprojekt havde der rejst sig en række private foreninger og økonomiske initiativer, som tog del i samfundsdebatten.

⁸⁷ Hornby: Kolonierne i Vestindien, p.354

5. Ophjælpsningen

5.1 Danmark i perioden

Tiden fra systemskiftet til 1.verdenskrig var en politisk omskiftelig tid, der blev brugt mest på at drøfte grundlovs- og valglovsændringer. Samtidig fastholdt regeringerne udadtil neutralitetspolitikken, mens de indadtil skiftedes mellem at søge samarbejde med henholdsvis England og Tyskland.⁸⁸ Perioden var præget af finansielle problemer og opgøret efter systemskiftet førte til dannelsen af den første radikale regering.

Perioden så et politisk forsøg på at modernisere landets love ved f.eks. at afskaffe tiende og indføre indkomstskat. Skiftet ramte husmændene hårdest i forsøget på at ligestille land og by. Husmændene var generelt en udsat gruppe, der samtidig udgjorde en stor del af befolkningen. Deres utilfredshed fandt udtryk i stigende interesse for organisering og politiske bestræbelser, og gjorde dem til genstand for agitation fra de politiske partier og organisationer. *Den danske Henry George Forening* vandt stor udbredelse blandt husmændene på baggrund af ideerne om grundskyld og jordværdi.⁸⁹

En anden tiltrængt reform var på skoleområdet, hvor skoleloven af 1903 skabte en større sammenhæng i uddannelsessystemet med indførelsen af mellemskolen og udbygning af gymnasiet med en ekstra linie. Der blev ikke ændret ved folkeskole, hvor man på landet stadig sakkede bagud i forhold til byerne og flere steder kun opnåede undervisning hver anden dag. I det hele taget efterstræbte politikerne en demokratisering og modernisering af landet. På det kirkelige område blev der indført menighedsråd, hvortil også kvinder havde stemmeret.

Den politiske debat omhandlede især spørgsmålet om udvidelsen af valgretten. Alle partier var i princippet for, men både Venstre og især Højre holdt på, at landstinget skulle gå fri for at sikre, at de bedrestillede interesser kunne afveje alt for vidtgående social- og skattepolitiske initiativer. Men ved landstingsvalget i 1914 fik grundlovstilhængerne flertal. Vedtagelsen blev færdig forhandlet under indtryk af 1.verdenskrig, og det derved opståede ønske om at fastholde borgfreden, og blev underskrevet af kongen d.5.juni 1915. Grundloven gav kvinderne valgret til landsting og

⁸⁸ Claus Bjørn og Carsten Due-Nielsen: *Dansk Udenrigspolitisk Historie* bd.3 Fra helstat til nationalstat 1814-1914, København 2003 p.500

⁸⁹ Se afsnit 10 og Bernhard Hagen: *Georgeismens indflydelse på dansk jordpolitik 1902-1933*, 1976

folketing, mens fattighjælpsmodtagere stadig ikke opnåede stemmeret. Valgretsaldere blev 35 for landstinget og 25 for folketinget.⁹⁰

Den 1.verdenskrigsudbrud blev en hård prøve for Danmarks neutralitet i spillet mellem Tyskland og England. Samtidig blev krigen også en fortjeneste for dansk eksporthandel, mens lønmodtagernes indtægt blev udhulede af stigende priser og varemangel. Socialdemokratiet og De radikale indførte en reguleringspolitik, der skulle holde udviklingen i ave bl.a. ved at indføre maksimalpriser på rug ved årsskiftet 1914. Madpriserne steg med 85 % under krigen og prisen på brændsel endnu mere. Den sociale nød i byerne voksede, og efterspørgslen på socialhjælp steg. Urbaniseringen eskalerede, som nøden på landet voksede, og i byerne var man nødt til at oprette husvildebaracker for at overkomme behovet for indkvartering.

Under 1.verdenskrig udgjorde kolonierne potentielle faremomenter ifølge regeringen. Salgsforhandlingerne om Dansk Vestindien blev ført på baggrund af en ikke specificeret trussel fra USA om at besætte Dansk Vestindien for at undgå tysk invadering. Andre af Danmarks yderområder kom ligeledes i fremmede landes søgelys. England var interesseret i Island og udsendte en britisk konsul til Reykjavik i 1914 som en påmindelse.⁹¹

Sammenfattende førte udviklingen i Danmark til nedprioritering af de koloniale forhold. Eftersom salget ikke var blevet en realitet i 1902 pga. interne politiske stridigheder, blev det ikke af alle opfattet som en endelig beslutning. Mens resten af den vestlige verden påbegyndte en offensiv kolonipolitik, trak Danmark sig tilbage. Interessen for Dansk Vestindien i Danmark var i høj grad begrænset til enkelt personer, innovative forretningsmænd og interesseorganisationer.

5.2 De privatøkonomiske initiativer

'Det private initiativ' var fællesbetegnelsen for den gruppe af fremtrædende danske forretningsmænd, der kort efter genoptagelsen af salgsforhandlingerne i august 1900 kom med forsikringer om privat kapitalindsud i Dansk Vestindien. Folk som H.N. Andersen, Isak Glückstadt og admiral A. de Richelieu var imod afståelsen og villige til at

⁹⁰ Niels Finn Christiansen: *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie*. Bd.12 Klasesamfundet organiseres 1900-1925, København 1990, p.211

⁹¹ Bjørn og Due-Nielsen: *Fra helstat til nationalstat*, p.500

bakke deres standpunkt op med nye økonomiske tiltag. I 1902 erklærede de til regeringen, at de ville oprette en dampskibsroute mellem øerne og Danmark, og Glückstadt stillede som direktør for Landsmandsbanken et garantibevis på ½ million kroner.⁹² Andre forretningsfolk erklærede sig villige til at danne et plantageselskab, der skulle udvikle landbruget i kolonien. Hovedpersonen bag var Holger Petersen, der ligeledes var medlem af Østasiatisk Kompagnis bestyrelse og sad i landstinget.

Løfterne om iværksættelsen af disse forretningsforetagender indtog en stor plads i salgsmodstandernes agitation, selvom ØK kredsen ikke havde den store erfaring med Vestindien. Kendere af kolonien som grosserer Moses Melchior og fabriks- og plantageejer G.A. Hagemann gik ind for en afståelse pga. de økonomiske konjunkturer.⁹³ Melchiors og Hagemanns tilbageholdenhed overfor ØK kredsens positive syn på fremtiden var grundet i de vanskeligheder, de havde haft med henholdsvis handel og sukkerdyrkning i kolonien.

Melchior og Hagemann fortsatte deres forretninger i kolonien efter 1902, men Melchior mistede hurtigt et grundlag for sin handelsforbindelse og solgte i 1905 sit sidste skib og i 1911 sine kontorer i Frederikssted.⁹⁴ Hagemann fortsatte sin plantagedrift indtil sin død i 1916. Han opkøbte flere plantager, udbyggede sin sukkerfabrik på La Grange og lavede forsøg med overrisling af markerne. Men i hans pjece '*Danmark og dets vestindiske Øer*' fra 1916 endte han med igen at anbefale salg.⁹⁵

H.N. Andersen havde tilsluttet sig en forkastelse af salgstraktaten bl.a. med udsigt til Panama-kanalens åbning, som han mente ville føre fornyet handel og skibsfart til St. Thomas. Vestindisk Kompagni blev dannet i 1902 og oprettede en filial i Charlotte Amalie. Kompagniet byggede tre dampskibe til at besørge forbindelsen mellem koloni og moderland, samtidig med at de indførte besejling mellem St. Thomas og St. Croix. De nye skibe skulle binde kolonien bedre sammen indbyrdes og med Danmark og på den måde skabe forudsætningerne for en udbygning af handlen. Men VK var en kort fornøjelse. Allerede i 1904 solgtes firmaet til ØK, der derpå stod for besejlingen.⁹⁶

⁹² Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.69

⁹³ Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.54

⁹⁴ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.82

⁹⁵ G.A. Hagemann: '*Danmark og dets vestindiske Øer*', 1916

⁹⁶ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.82

ØK forberedte sig på den forventede større skibstrafik ved at udbygge havnen i Charlotte Amalie. H.N. Andersen nedsatte i 1912 et privat havnekonsortium, da hverken staten eller det eksisterende havneråd ville påtage sig udgifterne til udbygningen. Konsortiet opstillede store planer for havnen, der i alt ville beløbe sig til 20 millioner kr., men ved aktietegningen samlede de kun 5 millioner.⁹⁷ De store planer blev skrinlagt til fordel for en række mindre forbedringer. I 1915 stod den nye havn færdig med uddybning, bedre kaj og elektriske kraner.⁹⁸

Bruxelles-konventionen i 1902 åbnede afsætningsmulighederne for sukker.⁹⁹ Den danske godsejer Jacob Lachmann var af 1902 kommissionen blevet sat til at rekonstruere fællessukkerkogeriet, der var blevet oprettet i 1878. Arbejdet førte til dannelsen af aktieselskabet St. Croix Sukkerfabrik. Lachmann opkøbte selv plantager på St. Croix og byggede på Bethlehem sin egen fabrik, der i 1909 blev overtaget af hans nevø Karl Lachmann under navnet Den vestindiske Sukkerfabrik.¹⁰⁰ Sammen med Hagemanns fabrik på La Grange sad de på størstedelen af sukkerproduktionen.

Juni 1902 afholdt Plantageselskabet Dansk Vestindien konstituerende generalforsamling.¹⁰¹ Som lokalsagkyndig og til at administrere selskabets ejendomme ansattes plantageejer O.H. Schmiegelow.¹⁰² Schmiegelow blev på mange måder selskabets ansigt i Dansk Vestindien og kom til at spille en stor rolle i den senere udvikling.

Plantageselskabet opkøbte omkring 200 hektarer landbrugsjord hovedsagligt på St. Croix, der enten var gået i busk eller lå uopdyrket.¹⁰³ Formålet var udover sukkerproduktion, at eksperimentere med nye kulturer, og under Schmiegelows ledelse blev arbejdet sat i system. Til formålet hyrede han forvaltere og underforvaltere fra Danmark, der langt fra alle havde den nødvendige ekspertise indenfor kultivering i

⁹⁷ Hornby: Kolonierne i Vestindien, p.360

⁹⁸ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.98

⁹⁹ Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.61

¹⁰⁰ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.81

¹⁰¹ Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.56 - I bestyrelsen fandtes fremtrædende forretningsmænd som Holger Petersen, H.N. Andersen, Jacob Lachmann, Moses Melchior og Jacob Scavenius, mens forretningsudvalget var udgjort af Holger Petersen og de to tekniske sagkyndige officer ved ingeniørtropperne H.U. Ramsing og administrator F. Lassen Landorph, der var blandt de afhørte ved Rigdagshøringen i 1916.

¹⁰² Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.57 – han havde som omtalt p.15 deltaget i agitationen imod salget i 1902

¹⁰³ Hornby: Kolonierne i Vestindien, p.356

troperne og som stort set ikke talte engelsk. Baggrunden var, at de var dygtigere end de lokale til at forvalte og lede arbejdet.¹⁰⁴

De nytilførte danske landmænd gik en hård tid i møde, og eksperimenterne med bomuld, kassava, majs, kartofler, bananer, ananas, kakao, kokospalmer og tobak gav et ringe udbytte. En af ideerne bag indføringen af de danske forvaltere havde været, at de med tiden skulle overtage plantagerne som forpagtning eller ejendom. Men i stedet blev stordriften med forvaltersystemet opretholdt. Kun to forvaltere opnåede at overtage plantager.¹⁰⁵ Samtidig betød indførelsen af de danske landmænd afskedigelse af de indfødte forvaltere. Den sidste blev fyret i 1907.¹⁰⁶

Selskabet havde ikke til formål at erstatte hele produktionsapparatet med danskere. De mente alene, at indføringen af danskere ville binde kolonien nærmere til Danmark og på den måde bane vejen for en bedre fastholdelse af landarbejderne. Et andet og mere virkningsfuldt initiativ var at oprette mindre husmandsbrug i forbindelse med en landbrugsskole. Brugene skulle dog ikke være større end, at husmanden var nødsaget til at arbejde på plantagerne ved siden af.¹⁰⁷

Officer ved ingeniørtropperne H.U. Ramsing, der sad i Plantageselskabets forretningsudvalg udtalte sig om projektet til 1916 kommissionen.¹⁰⁸ Han beskrev de fleste af husmændene som tilhørende bybefolkningen. Landarbejderne var ikke blevet selvstændige. Husmændene manglede indsigt i landbrug og dyrkningsmetoder, og Ramsing mente ikke, at en udvikling af husmandsbrugene ville være gavnlig. Han påpegede, at der ved siden af var en del landarbejdere, der lejede jord. Men denne metode var heller ikke optimal, da de udpinte jorden.

Befolkningen havde ikke været indstillet på at opgive projektet. Ramsing påpegede, at der var opstået en del utilfredshed over, at 1902 kommissionens diffuse løfter om en jordudstyknings ikke var blevet indfriet. Han beskrev, at der på den baggrund var dannet en lokal sammenslutning i 1907 under navnet *Insular Convention* bestående af folk fra den sorte mellemklasse på St. Croix. En af lederne var købmanden M.A. Preto,

¹⁰⁴ Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.80-81

¹⁰⁵ *ibid.*, p.81-82

¹⁰⁶ *ibid.*, p.81 – Ramsing, der var medlem af Plantageselskabets forretningsudvalg, fremstillede det dog som var det de indfødte selv der ønskede at søge andre steder hen – i 1916 betænkningen bilag B p.4 – afhøring af H.U. Ramsing

¹⁰⁷ 1902 betænkningen p.95

¹⁰⁸ 1916 betænkningen bilag B p.12 – afhøring af officer H.U. Ramsing

der senere blev medlem af kolonialrådet. Han havde underskrevet andragende nr.8 i 1902, der opstillede ønsker om en opdyrkning af den østlige del af St. Croix.¹⁰⁹ *Insular Convention* ville oprette en række husmandsbrug og forventede støtte fra guvernement og fra en aktietegning i Danmark. Men hele sagen faldt til jorden, og Preto henvendte sig i stedet til Plantageselskabet for hjælp. I samarbejde fik de oprettet 6-7 husmandsbrug, men Ramsing mente ikke, projektet havde givet et gunstigt resultat.

Plantageselskabet erkendte fra starten problemet med den utilstrækkelige arbejdskraft både i antal og evne. De forsøgte at danne en landbrugsskole og indføre jordbrug på skoleskemaet, men de fik kun staten med på ideen om dannelsen af en forsøgsstation i 1911.¹¹⁰

De gode intentioner til trods opnåede selskabet aldrig at udrette det store for landarbejderne. Der blev hverken oprettet husmandsbrug eller landbrugsskole, selvom det blev ivrigt debatteret. Heller ikke de danske forvaltere fik tildelt jord. Idet hele taget blev stordriftsformen opretholdt. Det eneste tiltag, selskabet gjorde i retning af at skabe bedre forhold for arbejderne, var oprettelse af otte nye arbejderboliger på en af plantagerne.¹¹¹

Situationen blev sat på spidsen med organiseringen af landarbejderne i en fagforening i 1915, der fremsatte krav om lønforhøjelse. Selskabets og plantageejernes reaktion på agitationen og folkemøderne var at søge staten om militær beskyttelse. Det var en forvalter fra en af Hagemanns plantager, der i november 1915 afsendte et telegram til ham om, at man kunne forvente oprør.¹¹² Hagemann videregav telegrammet til guvernøren, der stadig var i Danmark på dette tidspunkt, og han viste det til regeringen. Samtidig var der allerede internt i regeringen diskussion om salg, og i lyset af krigen ønskede man ikke, at eventuelle uroligheder skulle være en undskyldning for USA til at besætte øen.¹¹³ Krigsskibet Valkyrien blev sendt af sted under kommando af admiral Henri Konow, og blev liggende ved øerne indtil den endelige afståelse 31.marts 1917.

Problemerne med arbejderne førte til stor bitterhed blandt arbejdsgiverne. Alle de afhørte af 1916 kommissionen, der havde forbindelse til St. Croix landbrug, støttede

¹⁰⁹ Se afsnit om andragenderne

¹¹⁰ Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.80

¹¹¹ *ibid.*, p.82

¹¹² Juul: *Reformer eller salg?*, p.85 – Juul giver en uddybende gennemgang af hele sagsforløbet

¹¹³ Se Folmer Leide: *Partiernes stilling til salget af de dansk-vestindiske øer 1916. En parlamentarisk krise for ministeriet Zahle*, København 1970

udtalelsen om, at det dårlige udbytte først og fremmest var afgjort af den ringe arbejdskraft.¹¹⁴ Udover at være dovne, fordrukne og ugidelige modsatte de sig ethvert forsøg på mekanisering eller på anden måde optimering af arbejdsmetoderne.¹¹⁵

Intentionerne havde ellers været gode. I nær tilknytning til plantageselskabet var foreningen *De danske Atlanterhavsøer* blevet oprettet. I den vestindiske sektion fandtes bl.a. H.N. Andersen, Holger Petersen og H.U. Ramsing. Foreningen påbegyndte en oplysningskampagne i Danmark via medlemsbladet '*Atlanten*', foredrag og udstillinger. Formålet var at fremme udviklingen af kolonien, navnlig i økonomisk henseende, samt styrke solidaritetsfølelsen mellem rigets beboere.¹¹⁶

5.3 Den Dansk Vestindiske Kirkesag

Under salgsforhandlingerne i 1900-1902 gik Christianssteds lutherske sognepræst Herman Lawaetz aktivt ind i antisalgs agitationen. Ifølge sin egen udlægning til kommissionen i 1916 rejste han en opposition ved at afholde møder og udgive bladet '*The Danish West-Indian*'.¹¹⁷ Hans udtalelser havde tyngde, da han udover at være sognepræst også sad i kolonialrådet.

Den store opmærksomhed, Dansk Vestindien fik under salgsforhandlingerne, blev fastholdt efter 1902. Det lutherske kirkesamfund blev genstand for en fornyet interesse delvist båret frem af Lawaetz's store indsats i modstanden. Interessen førte til dannelsen af *Den Vestindiske Kirkesag*, der fra 1907 startede udgivelsen af bladet af samme navn.

Det var flere forskellige kirkesamfund i Dansk Vestindien, og den lutheranske menighed udgjorde alene 11,6 % af den samlede befolkning, mod de 35,5 % episkopale, 27,6 % katolske og 20,1 % mähriske brødre. Kun metodisterne på 2,9 % og nogle små trossamfund som f.eks. Syvende Dags Adventisterne udgjorde mindre grupperinger end lutheranerne.¹¹⁸ Det lutheranske kirkesamfund var samlingspunkt både socialt og kulturelt for embedsmænd og andre danske tilflyttere. Udover at være det eneste kirkesamfund, der havde gudstjenester på dansk, gennemførte lutheranerne en række

¹¹⁴ 1916 betænkningen bilag B – afhøring af Ramsing p.6, Lassen Landorph p.24, Sørensen p.33, Nordby p.39, Løfting p.52

¹¹⁵ *ibid.*, p.39 – afhøring af plantageinspektør Gustav Nordby

¹¹⁶ Hornby: *Kolonierne i Vestindien*, p.361

¹¹⁷ 1916 betænkningen bilag B p.91 – afhøring af H. Lawaetz – se afsnit 2.2.1

¹¹⁸ 1902 betænkningen p.120

samlende aktiviteter som f.eks. søndagsskole, udflugter m.m. på linie med de andre kirkesamfund.

Eftersom de fleste embedsmænd var hentet i Danmark og formentlig tilhørte den lutheranske kirke, kan man tænke sig, at det kunne havde fordele for dansk vestindere, der ønskede ansættelse i guvernementet, at melde sig ind i kirkesamfundet. Men det var langt fra en regel, at alle ansatte var lutheranske. Heller ikke kolonialrådsmedlemmerne kan siges at tilhøre et bestemt kirkesamfund.

Nørregaard beskrev 1902 kommissionens betænkning som værende båret af en stærk national understrøm.¹¹⁹ Man ønskede, at knytte kolonien tættere til Danmark både økonomisk og kulturelt. Henlæggelsen af den lutheranske kirkes forhold direkte under kirkeministeriet i 1907 kan ses som en følge af denne indstilling. Året efter blev der oprettet et provstembede for øerne.¹²⁰

Interessen for den lutherske menighed i Dansk Vestindien fra dansk side havde været lille før Kirkesagen intensiverede samarbejdet og indførte oplysningskampagner i Danmark. Kirkesagens formål var udover at knytte kolonien til moderlandet at hæve befolkningens moral. De ville bekæmpe de mange udenomsægteskabelige forbindelser, det store forbrug af rom og den ekstremt høje børnedødelighed. Udgangspunktet for det sociale arbejde var en reel missionsvirksomhed, der skulle omvende den dansk vestindiske befolkning.

Den brede befolkning fik dermed en allieret i oppositionen til den politiske og økonomiske elite. Præsterne, diakonisserne og missionsarbejderne gik ind i kampen for at fremme de socialt dårligt stillede og var altid på de laveste i samfundets side. Dermed fik de indsigt i de sorte dansk vestinderes vilkår på en helt tredje måde end arbejdsgiverne og embedsstanden. Kirkesagen gik ind og udfyldte en plads, de mente blev overset af staten og det privatøkonomiske initiativ. De ønskede, at der blev gjort mere for den sociale ophjælpning af befolkningen ved at sikre en god opdragelse, uddannelse og forsorg for børn og unge.

Den alvorligste anke var, at der ikke blev stillet nogen økonomiske fremtidsmuligheder i sigte for den brede befolkning. Pastor Westergaard forklarede i en

¹¹⁹ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.78

¹²⁰ *ibid.*, p.93

artikel i *Den Dansk Vestindiske Kirkesag* i 1910, at når ungdommen intet fremtidshåb havde, opstod den dårlige moral, dovenskaben og ligegyldigheden ud af denne håbløshed.¹²¹ Ved at pege på de ringe udviklingsmuligheder afskrev Westergaard at bruge 'raceejendommeligheder' som årsagsforklaring.¹²² Westergaard var også i opposition til kolonialrådet, som han mente tilsidesatte arbejderbefolkningens problemer.¹²³

Menigheden var som sagt udgjort af alle de tilflyttede danske. Men ved siden af gudstjenesterne på dansk afholdtes der gudstjenester på engelsk, hvor tilhørerne udgjordes af både arbejdere og folk fra mellemklasse. Kirkerne var placeret i Christianssted og Frederikssted, og tiltrak derfor først og fremmest folk fra byerne og oplandet. Fra 1912 blev der bygget en kirke midt på St. Croix, der tiltrak folk fra de omkringliggende plantager.

Kirkesagen virkede både på St. Croix, St. Thomas og St. Jan, men pga. opgavens konkretisering, vil jeg holde mig til deres virke på St. Croix.

Den vestindiske Kirkesag blev ledet af præsten Povl Helweg-Larsen, der var nevø af den senere guvernør Lars Christian Helweg-Larsen. Lawaetz var hjemvendt fra Dansk Vestindien i 1903 og blev hurtigt den ledende skikkelse i Kirkesagens arbejde i Danmark. Udover at rejse midler til arbejdet i Dansk Vestindien oplyste Lawaetz menigheden i Danmark om forholdene i kolonien. Præsten Helweg-Larsen og Lawaetz står som de to frontfigurer for Kirkesagens arbejde og som hovedkræfterne bag bladet.

Kirkesagen blev støttet af et vestindisk udvalg og en prominent kvindeforening i Danmark. Udvalget blev ledet af Lawaetz og en bror til guvernøren, overretssagfører H.F. Helweg-Larsen.¹²⁴ Præsten Povl Helweg-Larsen var søn af endnu en bror til guvernøren, nemlig stiftsprovsten Vilhelm Helweg-Larsen, der selv var involveret i *Den Grønlandske*

¹²¹ DVK nr.12 p.189 – N.N. Westergaard: *Udvandring fra Dansk Vestindien til New York*

¹²² DVK nr.13 p.196 – N.N. Westergaard: *Dansk Vestindien. Den lutherske Kirkes Stilling*

¹²³ DVK nr.28 p.430 – N.N. Westergaard: *Forbruget af spirituøse Drikke*

¹²⁴ Kirkesagens vestindiske udvalg bestod af biskop Rørdam, præst Busch, professor P. Madsen, overretssagfører Mygind, højskoleforstander Nørregaard, provst Zeuthen og pastor Hoff. Forretningsudvalget var overretssagfører H.F. Helweg-Larsen, pastor Hoffmeyer og Lawaetz – se DVK nr.1 p.14-15 - *notits*

Kirkesag.¹²⁵ Kvindeforeningen talte blandt sine medlemmer Ingeborg Hiort-Lorentzen, der senere fik en betydningsfuld rolle for reformbevægelsen.¹²⁶

Kirkesagen gjorde meget for at hjælpe de dårligst stillede på alle tre øer. Allerede i 1904 havde diakonisserne oprettet børnehjem og dagpleje.¹²⁷ Kvinderne fra *Kvindeligt Missions Arbejde* grundlagde Magdalenehjemmet Bakkedahl til opdragelse af unge faldne kvinder,¹²⁸ og oprettede børnehjemmet Ebenezer i Frederikssted.¹²⁹ Kirkesamfundet etablerede også et alderdomshjem. Guvernementet og de andre kirkesamfund havde ligeledes oprettet alderdomshjem, hvor ældre og svagelige mod en lav husleje fik mad og tag over hovedet.¹³⁰ Desuden tog menighedssygeplejersken med lægen rundt og tilså patienterne og holdt oplysende foredrag om hygiejne og ernæring.

Den vestindiske Kirkesag var især fokuseret på at få ungdommen i tale og oprettede en afdeling af KFUK,¹³¹ og senere af KFUM, for at få de unge adspredt og opdraget. Ud fra samme perspektiv blev der dannet en sportsklub, og man ønskede at lave et drengehjem, hvor drenge blev opdraget i landbrug og teknik efter skolepædagogen Booker T. Washingtons model.¹³²

Kirkesagen engagerede dansk vestinderne bl.a. ved at inddrage dem i menighedsrådene og i ledelsen af *Blå Kors*. Foreningen var blevet oprettet allerede i 1905 i Frederikssted, og havde den sorte indfødte Alexander Creagh som formand. Han var snedker og boede i Frederikssted med sin kone Rosaline.¹³³ Han havde desuden underskrevet andragende nr.5 i 1902.¹³⁴ Creagh blev en af Kirkesagens stærkeste støtter

¹²⁵ *Kraks Blå Bog* 1915 p.235 – om Povl Helweg-Larsen se desuden Carsten Bach-Nielsen: 'En kirkesagsmand i Vestindien', in: *Kirkehistoriske samlinger*, 2001 p.215-257

¹²⁶ Medlemmerne var i 1911 enkegrevinde Brockenhuus-Schack, lensbaronesse Gyldenkrone, fru Hiort-Lorentzen, bispinde Ch. Madsen, fhv. hofdame frk. Oxholm, frk. Julie Ramsing, lensgrevinde Schaffalitzky de Muckadell, frk. Ida Skeel, etatsrådinde Claus L. Smidt og forstanderinde for diakonissestiftelsen søster Sophie Zahrtmann – DVK nr.15 p.238-239 - *notits*

¹²⁷ DVK nr.17 p.258 – M.n.: *Lidt om Diakonissernes Gerning paa St. Croix* – børneplejestationen var oprettet med støtte fra dronning Louise

¹²⁸ DVK nr.7 p.110 - *notits*

¹²⁹ DVK nr.7 p.108 - *notits*

¹³⁰ DVK nr.29 p.453 – tale af degn Alexander Creagh

¹³¹ DVK nr.2 p.21-22

¹³² DVK nr.19 p.291 – pastor Ejner Olsen dannede i 1912 *The Holger Danske Lutheran Sporting Club*. Om drengehjemmet se DVK nr.25-26 p.405 – P. Helweg-Larsen: *Menighedsraad og Menighedssamfund i Christianssted* – se desuden afsnit 3.3.1 – om Booker T. Washington

¹³³ Vestindiske Folketællinger S 27/1-3 (1911)

¹³⁴ 1902 betænkningen p.149-151

og blev i 1912 udnævnt til degn.¹³⁵ Han holdt ved forskellige lejligheder foredrag i Kirkesagens regi.¹³⁶

Kirkesagen støttede uddannelsen af dansk vestindere i Danmark. Foreningen stod i 1907 bag udsendelsen af de to brødre Reginald og Frederik MacFarlane for at uddanne sig henholdsvis på teknisk skole og Nørre Nissum Seminarium.¹³⁷ MacFarlane brødrene var sønner af den fremtrædende snedkermester Charles MacFarlane, men havde ikke samme mor. Charles var et fremtrædende medlem af samfundet og blev i 1915 udpeget til kolonialrådet for St. Croix.¹³⁸ Den yngre Frederik var søn af syersken Adelaide Boldt i Christianssted, mens den ældre Reginald boede hos mor og far i Frederikssted.¹³⁹ Reginald blev uddannet snedker og var tæt knyttet til det lutheranske kirkesamfund. Han blev senere degn, var fra 1905 sekretær for Blå Kors og siden sekretær for KFUM i Frederikssted. Efter salget var han en af de delegerede, der rejste til USA for at mødes med den amerikanske lutherske kirke om overtagelsen.¹⁴⁰

Frederik blev uddannet skolelærer og fandt ansættelse på en skole på St. Croix. Han blev kørt i stilling af Kirkesagen som deres ideal indenfor uddannelse og almendannelse. Men i 1913 nægtede han at gifte sig med en undersygeplejerske, han havde gjort gravid. Efterfølgende blev han afskediget af skolekommissionen på trods af Kirkesagens og andres forbøn. Frederik nægtede primært at gifte sig med sygeplejersken, fordi hun var under hans stand.¹⁴¹

Det forekommer dobbeltmoralisk, at Kirkesagen var imod fyringen, når de i høj grad lagde vægt på at hæve moralen. Udover den store indsats, der var gjort for at uddanne Frederick MacFarlane, kan man også se det som et udtryk for realitetssans. Samme realitetssans kom til udtryk i 1912, da det blev fastholdt, at alle børn blev døbt samtidig, og at de 'uægtes' dåb ikke blev udsat til efter gudstjenesten, hvilket pastor Helweg-Larsen ellers havde foreslået.¹⁴²

¹³⁵ DVK nr.18 p.276 – P. Helweg-Larsen: *Brev fra pastor Helweg-Larsen til pastor Skak-Barfod*

¹³⁶ bl.a. ved den 4.konference for den evangelisk-lutherske kirke i 1915 under titlen 'Vore Fattige' – DVK nr.29 p.451

¹³⁷ DVK nr.2 p.30

¹³⁸ Se afsnit *The Herald*

¹³⁹ Vestindiske Folketællinger S 27/1-3 (1911)

¹⁴⁰ De to andre delegerede var P. Helweg-Larsen og præsten A. Kastrup

¹⁴¹ Afsnittet om Frederik MacFarlane se Clausen: *The Better Class*, p. 32-34

¹⁴² DVK nr.18 p.280

Omkring to år efter blev Frederik MacFarlane ansat på St. Croix Højere Skole trods skoledirektørens højlydte protester. Men ansættelsen blev støttet af Kirkesagen og ca. 43 forældre, aktionærer og andre. Præsten Faber begrundede ansættelsen med, at det var uheldigt, at hans evner ikke tøjledes indenfor systemet. De to år Frederik havde været uden arbejde, var han flere gange kommet med angreb på byens øvrighed. Ved at give ham ansættelse, kunne han bruge sin reformiver indenfor systemet i stedet for at angribe det udefra.

Kirkesagen havde fra starten rettet interesse mod de nordamerikanske tiltag i arbejdet med ophjælpning af den sorte befolkning. Allerede i 1909 bragte de en artikel af den sorte radikale W.E.B. DuBois, der havde været trykt i det engelske missionstidsskrift *The East and the West* i 1904.¹⁴³ Poul Helweg-Larsens forord forklarede, at de bragte artiklen fordi den på trods af forskellene mellem USA og Dansk Vestindien formentlig havde interesse.¹⁴⁴ DuBois skitserede i artiklen fire fremtidsmuligheder for den sorte amerikaner- enten at forsætte som slave, uddø, udvandre eller blive amerikansk borger. Han advarede mod ikke at gøre noget imod forfald og umoral. Resultatet kunne blive samfundsfarligt.

Selvom bladet trykte DuBois, hældte Kirkesagen i højere grad til Booker Washingtons arbejde med hentydninger til, at DuBois var agnostiker.¹⁴⁵ I pjecen *Den vestindiske Krise og Menigheden i Danmark* fra 1916 fremstillede pastor Helweg-Larsen sit kendskab til begge de to store borgerrettighedsforkæmpere.¹⁴⁶ Han så forskellen på de to som værende, at DuBois ville rejse folket ved at fremtvinge bedre love, hvorved der kaldes på hadet, mens Washington ville give folket kraft til selv at rejse sig, gøre dem til bedre og nyttige mennesker, så rettighederne ville følge som en nødvendighed.

De danske præster havde også opmærksomheden rettet mod de mange dansk vestindiske udvandrere, der især slog sig ned i New York. Westergaard fremstillede dem som efterspurgt arbejdskraft, selvom de stadig ikke kunne regne med de store udviklingsmuligheder. Men kirken kunne ikke følge dem til New York, og kun få af

¹⁴³ DVK nr.8-9 p.121-138

¹⁴⁴ DVK nr.8-9 p.121

¹⁴⁵ P. Helweg- Larsen: *Den vestindiske krise og Menigheden i Danmark*, 1916 p.31

¹⁴⁶ P. Helweg-Larsen: *Den vestindiske Krise og Menigheden i Danmark*, 1916 p.27

byens kirker var åbne for sorte.¹⁴⁷ Kirkesagen forsøgte at få en dansk vestindisk emigrantpræst til New York, men fandt aldrig en egnet kandidat.

Præsterne og den danske befolkning på øerne havde svært ved at forstå de sorte dansk vestinderes idealisering af USA og deres nedgørelse af alt, hvad der var dansk. De mente selv, at de sorte ikke blev behandlet bedre noget andet sted end i Dansk Vestindien, mens det var udmærket kendt, hvordan de blev forfulgt i USA.¹⁴⁸

De havde også svært ved at acceptere den aggressive stil arbejderbevægelsen på St. Croix lagde for dagen. De mente ikke, at organiseringen af arbejderne eller strejke var løsningen på de sociale problemer. Den senere leder af fagforeningen David Hamilton Jackson havde holdt tale ved et møde i København i juni 1915.¹⁴⁹ Pastor Hoffmeyer, der var medlem af forretningsudvalget for Kirkesagen, havde overværet mødet og beskrev det i Kirkesagen.¹⁵⁰ Hoffmeyer tog klart afstand fra Jackson. Han diskuterede ikke, Jacksons behandling af jordspørgsmålet, der var temaet for mødet. Han kritiserede alene, at Jackson havde sagt, at der var begået grusomheder mod de sorte. Brugen af ordet *grusomheder* betegnede Hoffmeyer som agitation.¹⁵¹

Lawaetz forsvarede både Jackson specifikt og de indfødte generelt under afhøringerne i 1916.¹⁵² Han fandt, at de indfødte uretmæssigt var blevet tillagt skylden for udviklingen, men huskede kommissionen på, at skulle man rejse spørgsmålet om skyld, da ville det blive et langt regnestykke, der begyndte på den afrikanske kyst. Lawaetz tilskrev Jackson fænomenale evner og karakteriserede ham som en slags lokal Booker T. Washington, som man i stedet skulle have søgt samarbejde med.

Lawaetz støttede de indfødtes selvstændighedsgørelse, men kan ikke siges at stå som eksponent for en fælles holdning for Kirkesagen. Han havde ikke været på øerne siden 1903, og de lokale lutheranske kirkefolk tog i højere grad afstand til arbejderbevægelsen.

Juni 1916 gjorde provst Petersen op med kirkens hidtidige arbejde. De havde hverken startet en stor religiøs vækkelse, ændret det moralske liv eller revolutioneret de

¹⁴⁷ DVK nr.12 p.190

¹⁴⁸ DVK nr.23-24 p.371 – artikel af pastor A. Kastrup om det nye havneanlæg.

¹⁴⁹ Mødet i Grundtvig Hus d.4.6.1915 – se afsnit 5.3 Jackson i Danmark

¹⁵⁰ DVK nr.29 p.442-447 – H. Hoffmeyer: *Dansk-Vestindien*

¹⁵¹ DVK nr.29 p.446 – H. Hoffmeyer: *Dansk-Vestindien*

¹⁵² 1916 betænkningen bilag B p.92-93 – afhøring af H. Lawaetz

sociale kår. Men den dansk vestindiske menighed havde samlet sig om kirken og begyndt at gøre en indsats i det praktiske liv. På den anden side havde de andre danskere ladt hånt om den opdragende opgave, og var på den måde selv skyld i den nu dårlige stemning. Arbejdskampen havde sat ondt blod, og de fleste udenfor arbejderstanden havde følt skam over den danske regerings magtesløshed overfor arbejderbevægelsen. Petersen tillagde ikke Jackson de store evner. 'Romboderne er foruroligende fulde Lørdag Aften. Betegnende nok, det kan Hamilton Jackson ikke afholde dem fra, som han pralende har lovet. Fra ham kommer der selvfølgelig ingen Rejsning af Folket.'¹⁵³ Citatet er en god beskrivelse af forholdet mellem Kirkesagen og fagforeningen.

5.4 Uddannelsessektoren

Et område, der fra dansk side blev søgt forbedret, var uddannelsessektoren. Kommissionen havde sat dr.phil. Rothe til at danne sig et overblik over undervisningssituationen, og han fandt, at det stod slemt til. Den brugte undervisningsmetode, Bell-Lancaster systemet, blev betegnet som et 'plapresystem', der ikke gav eleverne en kundskabstegnelse, der kunne tjene som forudsætning for kulturelle fremskridt.¹⁵⁴ Lærerne var hidtil blevet uddannet på eller direkte importeret fra de engelske vestindiske øer, hvilket havde ført til en karikatur af det engelske system.

Kommissionen foreslog derfor, at lærerpersonalet fremover blev hentet fra Danmark, eller at de indfødte på øerne blev uddannet dér. En sådan ordning ville også være tilfredsstillende i en national henseende. I forlængelse heraf ønskede man at gøre danskfaget obligatorisk, men tog afstand fra dr. Rothes forslag om at oprette en forsættelsesskole som netop gennemført i Danmark. De mente ikke, det stemte overens med forældrenes økonomiske forhold at holde børnene væk fra arbejde i så lang tid. I stedet foreslog de en betalingskole for de børn, hvis forældre ønskede, de skulle have en fyldigere undervisning.

Forslaget kan ses som et forsøg på at undgå den store udvandring fra øerne, der fulgte af, at mange søgte videreuddannelse i udlandet. Ved siden af forsættelsesskolen foreslog de oprettelsen af realskoler. En i Christianssted for håndværksfagene og en i

¹⁵³ DVK nr.33 p.511 – Johannes Petersen: *Ude og Hjemme*

¹⁵⁴ 1902 betænkningen p.121 – 1902 kommissionens udtalelse om skolevæsenet i betænkningen p.120-124

Charlotte Amalie for de merkantile fag. De sidste måtte dog vente til de to første områder var blevet gennemførte.¹⁵⁵ Undervisningsmetoden blev ændret i 1912, og i 1914 åbnede St. Croix Højere Skole, men realskolerne blev aldrig realiseret.

Der fandtes i forvejen to private videregående undervisningsinstitutioner, der modtog støtte fra guvernementet. De blev ledet af henholdsvis præsten A.C. Browns i Frederikssted og pastor Lawaetz i Christianssted.¹⁵⁶ I december 1902 havde de henholdsvis 22 og 34 elever. Hos Lawaetz var undervisningen organiseret efter moderne principper med opdeling i klasselokaler, og fokus var især lagt på dansk og sport.

1902 kommissionen havde ikke været de eneste til at ønske forbedringer i uddannelsessektoren i Dansk Vestindien. Flere af andragenderne omtalte behovet for at kunne få både en faglig og en akademisk uddannelse på øerne og ønsket om en bedre og nemmere adgang til videreuddannelse i Danmark.¹⁵⁷

5.5 Skoledirektøren

Regeringen indsatte en ny skoledirektør til at varetage reformeringen af skolesystemet. Som med den lutheranske kirke blev posten lagt direkte under finansministeriet, der svarede udgifterne. På den måde vandt regeringen en direkte indflydelse på posten på bekostning af guvernementet og kolonialrådet.

Valget faldt på skolebestyrer Olaf Rübner-Petersen fra Esbjerg Realskole. Rübner-Petersen havde som medlem af Esbjerg byråd for Højre og som leder af realskolen været en af arkitekterne bag den progressive uddannelsespolitik, der havde gjort Esbjerg til pionerby indenfor uddannelse. Som et af de første steder i landet indførte man i Esbjerg fællesundervisning for piger og drenge, og fokus på de praktiske fag. Ved siden af en moderne pædagogik blev der taget en række socialpædagogiske foranstaltninger i brug som skolelæge, feriekoloni og skolebadning.¹⁵⁸

Rübner-Petersen stod bag den nye skoleanordning for Dansk Vestindien, der blev gennemført i 1912. Anordningen forsøgte at leve op til 1902 kommissionens forslag og bragte på vigtige områder undervisningen på linie med forholdene i Danmark. Bl.a. blev

¹⁵⁵ *ibid.*, p.121 og p.124

¹⁵⁶ 1902 betænkningen p.316 – dr.phil. Rothes redegørelse om skolevæsenet i bilag nr.21 p.311-326.

¹⁵⁷ Se nr.1, nr.4, nr.5 og nr.6

¹⁵⁸ Verner Bruhn: *En by bliver til. Esbjergs historie*. bd. 2. 1850-1910, 1994 p.234-235

der indført klasseundervisning, og man gik i det hele taget væk fra Bell-Lancaster systemet. Men anordningen omhandlede alene skolen på St. Croix. Der nåede ikke at blive gennemført ændringer for St. Jan eller St. Thomas.¹⁵⁹

Formålet med den højere uddannelse var et stridspunkt. På den ene side stod ønsket om at opnå en praktisk faglig uddannelse og på den anden side ønsket om at forbedre til videreuddannelse. Arbejdsgiverne ønskede først og fremmest bedre og stabile arbejdere. De modarbejdede ikke en højnelse af den indholdsmæssige side af uddannelsen, men ønskede at gennemføre færre timer især for de ældre elever, og fik i 1912 lagt den lange ferie på 3 uger midt i bomuldshøsten.¹⁶⁰ Mellemstanden ønskede på den anden side muligheden for en højere uddannelse af deres børn. De skulle ikke opdrages til at indgå i det eksisterende plantagesystem, men gives større muligheder. Den højere skole på St. Croix blev dannet som svaret på det sidste ønske. Samtidig med, at de praktiske fag ikke kom på curriculum i grundskolen, blev ønskerne om en teknisk skole aldrig realiseret.

Ved siden af det offentlige uddannelsessystem fandt flere dansk vestindere en uddannelse via private organisationer. Området er dårligt belyst, men *Den Danske Kunstflidsforening* ledet af Emma Gad og i samarbejde med guvernørfruen Sophie Helweg-Larsen og Rübner-Petersen stod bag hjemsendelsen af unge lærerinder til kurser i Danmark. Kunstflidsforeningen havde hvert år et sommerhold, hvor der kom 8-10 unge piger fra Island, Færøerne, Slesvig og Dansk Vestindien. Pigerne lærte at væve, brodere og tegne, og blev samtidig indført i den danske kultur og tradition. Opholdet blev understøttet af forskellige firmaer og institutioner.¹⁶¹

Foreningen var dannet i kølvandet på den tidlige danske kvindebevægelse og virkede indenfor nationalt og filantropisk regi. Det var dem, der i 1905 stod bag den store koloniudstilling i Tivoli, hvortil den senere så kendte Victor Cornelins blev hentet til

¹⁵⁹ Jensen: *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.215

¹⁶⁰ Plantageejernes indflydelse på ferieplanlægningen fremdrages af Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.80, der dog får ferien til at vare 2-3 måneder, hvilket Jensen påpegede var overdrevet i *From Serfdom to Fireburn and Strike*, p.218

¹⁶¹ Bjarne Kildegaard: *Fru Emma Gad*, Tiderne skifter, 1984, p.163

Danmark for sammen med et andet barn at repræsentere den dansk vestindiske befolkning.¹⁶²

Det havde ikke været meningen, at de to børn skulle blive i Danmark og få en uddannelse, men da de nu var kommet til landet, blev de optaget på Det kgl. Vajsenhus. Lederen af skolen tog ideen op og foreslog, at der fremover skulle komme to børn fra Dansk Vestindien hvert år. Men planen faldt til jorden. I stedet gik man over til økonomisk at støtte udvalgte børns uddannelse på øerne.¹⁶³

Guvernøren var ligeledes bindeled for nogle unge dansk vestindere til en uddannelse i Danmark. Ifølge hans udtalelse til 1916 kommissionen havde han hjulpet nogle til uddannelse på fabrikken Titan.¹⁶⁴

Rübner-Petersen rejste til USA for at søge inspiration til dannelsen af en tekniskskole.¹⁶⁵ Han besøgte Booker T. Washingtons institution Tuskegee, der gav en faglig teknisk uddannelse af sorte som følge af, at uddannelsessystemet i USA var raceopdelt. Washingtons skole fokuserede på at give eleverne en almen dannelse ved siden af den tekniske kunnen. De studerende blev opdraget i renlighed, afholdende, militær træning og god moral. Formålet var, at den sorte befolkning ved at bevise deres værd ville opnå ligestilling med de hvide.¹⁶⁶ Tuskegee tog elever fra hele verden. Hvor mange dansk vestindere, der gennem tiden var i forbindelse med institutionen, er uvist. I en artikel i *Dansk Vestindisk Samfunds Skrifter* omtales det, at der havde været nogle fra øerne på institutionen, men de blev ikke navngivet.¹⁶⁷

Rübner-Petersen sad i bestyrelsen for *Dronning Louises Forening for Syge- og Børnepleje paa St. Croix*, der var oprettet i 1910,¹⁶⁸ og bestyrelsen for *Foreningen til Dyrenes Beskyttelse*.¹⁶⁹ Men det var især som aktionær i Plantageselskabet, at han kom i ilden som samfundsdebattør. Ved generalforsamlingen i 1914 i København foreslog

¹⁶² Se Birgit Freiesleben: *Fra St. Croix til Tivoli. En historisk beretning om to vestindiske børns lange rejse, 1998* – det andet barn hed Alberta Viola Roberts. Hun døde som 16 årig, p.40

¹⁶³ *ibid.*, p.76-77, 118 – det er ikke nævnt hvem eller hvad de blev uddannet til

¹⁶⁴ 1916 betænkningen bilag B p.366 – han omtalte ikke hvem eller hvad uddannelsen bestod i

¹⁶⁵ Charles W. Turnbull: 'Discussion', i *The Danish presence and legacy in the Virgin Islands, 1993* p.70-71

¹⁶⁶ Sir Henry Johnston: *The Negro in the New World, 1910*, p.417

¹⁶⁷ Dagny Pedersen: 'Indtryk og Erfaringer fra Booker Washingtons Skole, Tuskegee, specielt om Negerracens rette Behandling og Udviklingsmuligheder', DVSS pjece 8 og i *Højskolebladet*, 1916 1. og 8.12.1916 – Dagny Pedersen opholdte sig på Tuskegee og mødte syv dansk vestindere. To mulatter, to næsten helt hvide efterkommere af von Scholten, to skolelærere – den sidste blev ikke kategoriseret

¹⁶⁸ Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917, 1966* p.93 og Juul: *Reformer eller salg?*, p.96

¹⁶⁹ Rübner-Petersens privatarkiv pk.1 Breve – brev d.27.2.1911 fra chefen for gendarmerikorpsset.

Rübner-Petersen, at der blev oprettet en dansk vestindisk husmandsstand i stedet for stordriften.¹⁷⁰ Forslaget medførte en langvarig diskussion både i Danmark og på St. Croix, hvor spørgsmålet om husmandsbrug var et gammelt, men aldrig uaktuelt emne.¹⁷¹

Skoledirektøren måtte tilbage på St. Croix forsvare sine udtalelser ved Plantageselskabets generalforsamling i plantageejforeningen *Agricultural Society*. Guvernøren havde ellers henstillet Rübner-Petersen til ikke at udtale sig i sagen i Dansk Vestindien, men som skoledirektøren skrev til guvernementet i maj 1915, kunne han ikke sidde opfordringen fra foreningen overhørig.¹⁷² Guvernøren blev stødt over, at skoledirektøren havde rejst sagen offentligt. Rübner-Petersens offentlige stillingtagen i sagen endte med at udstøde ham af det bedre selskab på St. Croix. Samtidig måtte han ud i en længere avispolemik for at tilbagedrive fremstillinger i pressen om, at han havde udtalt sig dårligt om øernes administration og Plantageselskabet.¹⁷³ På den anden side skaffede udtalelserne ham en støtte fra folkene bag dannelsen af *Insular Convention*, der i 1907 havde forsøgt sig med oprettelsen af husmandsbrug.¹⁷⁴

Rübner-Petersen kom yderligere i modvind under strejken i vinteren 1916. Da landarbejderne blev udsat af deres boliger, åbnede han skolerne for kvinderne og deres børn.¹⁷⁵ De kirkelige institutioner oprettede også en række foranstaltninger for at huse og føde de mange husvilde, men modsat dem stillede Rübner-Petersen sig aldrig direkte imod fagforeningslederen David Hamilton Jackson og hans metoder. I Berlingske Tidende d.8.4.1916 skrev han, at han ikke havde fortrudt samarbejdet med Jackson. Han mente, at Jackson havde udført et dygtigt og energisk arbejde for at forbedre forholdene for den dansk vestindiske befolkning økonomisk og socialt, og for at hæve dem kulturelt og moralsk. Det samme mål så Rübner-Petersen for sit arbejde. Desuden mente han, at strejken havde været berettiget og nødvendig for at sikre en forbedring af arbejdernes kår.

Under strejken blev det Rübner-Petersen, der fik gang i forhandlingerne ved at foreslå en forhandlingsmodel, der tillod guvernøren at udelukke Jackson. Helweg-Larsen vægrede sig mod at forhandle direkte med Jackson, der havde kaldt guvernøren en

¹⁷⁰ Juul: *Reformer eller salg?*, p.8

¹⁷¹ Se omtalen af Plantageselskabets planer mht. husmandsbrugene afsnit De privatøkonomiske initiativer.

¹⁷² Sager til Vestindisk Journal 1541/1916 – brev til guvernementet fra skoledirektør Rübner-Petersen d.26.5.1913

¹⁷³ Juul: *Reformer eller salg?*, p.23

¹⁷⁴ Se afsnit 5.2 De privatøkonomiske initiativer

¹⁷⁵ Rübner-Petersens privatarkiv pk.5 Strejken, St. Croix, 1916

'skamløs løgner' og en 'blødtørstig tyran'.¹⁷⁶ Planen gik ud på, at *Planters Union* og *Labour Union* skulle stille med fire repræsentanter hver, hvoraf guvernøren kunne udelukke én, hvis gruppe til gengæld kunne udelukke én fra den anden side. Den 21.februar 1916 pegede guvernøren på Schmiegelow, der til gengæld pegede på Jackson. Komiteen opnåede forlig d.26.februar 1916.¹⁷⁷

Men skoledirektøren var splittet i sagen. På den ene side ønskede han at sikre bedre kår for de dårligst stillede. På den anden side ønskede han ikke at stå i opposition til governmentet. I et brev til Brandes klager han sin nød.¹⁷⁸ Governmentet delte ikke Rübner-Petersens syn på arbejderbevægelsen og havde været imod indsamlingen til og husningen af de husvilde under strejken. Samtidig havde aktionen lagt Rübner-Petersen og hans meningsfæller yderligere for had af overklassen, hvilket havde gjort forholdene næsten utålelige.

Juul postulerede i sit speciale, at finansministeren stod bag Rübner-Petersens ageren i husmandssagen.¹⁷⁹ På den måde kunne Brandes blande sig i forhold, der ellers hørte under governmentet. Hvilken stilling, Rübner-Petersen indtog, er omstridt. Han korresponderede med Brandes, men det kunne også være afledt af, at skoledirektørstillingen var blevet lagt under finansministeriet. Han korresponderede også med det socialdemokratiske medlem af folketinget C.N. Hauge om salget.¹⁸⁰ Rübner-Petersen tilhørte selv den borgerlige gruppe i Esbjergs byråd. Hans forsøg på at holde sig neutral, da situationen tilspidsedes, og grupperingerne trådte i offensiven, faldt ikke heldigt ud. Overklassen lagde ham for had og Jackson stolede ikke på ham.

¹⁷⁶ 1916 betænkningen Bilag B p.132 – afhøring af guvernør Helweg-Petersen

¹⁷⁷ Hansen: *Den sociale uro på St.Croix 1915-16*, p.39 – *Planters Unions* repræsentanter var administrator Sørensen fra Plantageselskabet, plantageejer Fleming og direktør Lachmann fra Den Vestindiske Sukkerfabrik. *Labour Unions* var foreningens sekretær R.J. Bough, inspektør C. Reubel og kasserer C.R.T. Brow.

¹⁷⁸ Sager til Vestindisk Journal 1784/1916 – brev til finansminister Edvard Brandes fra skoledirektør Olaf Rübner-Petersen d.18.11.1916

¹⁷⁹ Juul: *Reformer eller salg?*, p.13

¹⁸⁰ Rübner-Petersens privatarkiv pk.1 Breve – brev fra Christian Nielsen Hauge d.10.11.1916 - Heri omtalte Hauge, der sad i 1916 kommissionen, afhøringerne af fru Hiort-Lorentzen og guvernøren. Kommissionen var som helhed af den overbevisning, at salg var det eneste rigtige. En holdning, Rübner-Petersen havde givet udtryk for i et brev til Hauge, som denne havde vist til forskellige politikere. Men man mente ikke at ville ulejlige Rübner-Petersen hjem for at blive afhørt, da hans udtalelser ikke ville ændre beslutningen om salg.

6. Den Lokale Opposition

Indførelsen af lovkomplekset i 1906 og de efterfølgende anordninger indfriede ikke de forventninger, den dansk vestindiske befolkning havde til udfaldet af 1902 kommissions arbejde. Oppositionen begyndte igen at røre på sig, og ved udbruddet af 1. verdenskrig blev situationen sat på spidsen. Man begyndte at frygte uro eller i værste fald oprør blandt landarbejdere, i takt med at de sociale forhold forværredes under dyrtiden.

6.1 Cornelius Crowe og de amerikanske foreninger

Foreningen *Dansk Vestindisk Samfund* blev dannet på baggrund af de genoptagede salgsforhandlinger i 1916 for at modarbejde afståelsen. Bl.a. ved udgivelsen af bladet *Dansk Vestindisk Samfunds Skrifter*.

Den tidligere sognepræst på St. Croix Herman Lawaetz var medlem af bestyrelsen.¹⁸¹ Lawaetz skrev i det første nummer: 'Røret under Salgsforhandlingerne i 1902 vakte de indfødtes Selvbevidsthed, det var første Gang, at de havde været med til Folkemøder, første Gang, at nogen ligesom havde spurgt dem om deres Mening, og nu, da Salget >>uigenkaldeligt<< var forbi, haabede og ventede de en nærmere Tilslutning til Moderlandet i Forbindelse med en vis politisk Selvstændighed og visse Reforme.'¹⁸²

Efter røret under salgsforhandlingerne og den efterfølgende rigsdagskommission skulle der gå en del år før reformbevægelsen igen tog til orde. De første kendte udslag fra oppositionen kom fra Cornelius Crowe rettet mod kendte støtter af sagen i Danmark. Crowe var skræddermester på St. Croix og havde deltaget i den tidlige reformbevægelse som sekretær for *The Native Insular Convention*.¹⁸³ Han ønskede, at de danske støtter skulle skabe mulighed for at fremføre dansk vestindernes krav direkte til den danske regering og konge, da de ikke forventede lydhørhed fra det lokale styre.¹⁸⁴

¹⁸¹ Dansk Vestindisk Samfunds Skrifter (DVSS) pjece 1 – 'Sandheden om Dansk Vestindien', 1916 – Bestyrelsen var desuden udgjort af Godfred Hansen, F. Kølpin Ravn, C.F. Schouboe, Sigurd Thamsen og præsten N.N. Westergaard – se desuden afsnit 5.3 Den Dansk Vestindiske Kirkesag om Lawaetz

¹⁸² H. Lawaetz: 'Hvad skylder Danmark den indfødte Befolkning i Vestindien?', in: DVSS, pjece 1 p.35

¹⁸³ 1902 betænkningen 5.afsnit p.136 – se desuden afsnit 3.3 Andragender og underskriverne

¹⁸⁴ C. Crowe skrev til kommunelærer Th. Adler Lund, der offentliggjorde brevene i DVSS og udgav dem under titlen 'Et Nødråb' i 1916. Han sagde ikke, hvornår han fik dem. Crowe korresponderede også med fru Hiort-Lorentzen, som han havde været i forbindelse med under hendes ophold på øerne i 1904-1905. Ifølge fru Hiort-Lorentzen havde han kontaktet hende i 1911 første gang – 1916 betænkningen bilag B p.200 – afhøring af fru Hiort-Lorentzen. Om Lund og Hiort-Lorentzen se afsnit 7.1 Hiort-Lorentzen og 7.2 Den Danske Henry George Forening

Der findes ikke kilder til belysning af oppositionen før Crowe optog forbindelsen med de danske støtter omkring 1911. Nørregaard begrundede de fredelige tilstande til trods for de dårlige sociale og økonomiske forhold med en 'vis sorgløshed blandt den sorte befolkning hvad angik de nødvendige livsgoder'.¹⁸⁵ Crowes brev antyder, at man havde forsøgt at forhandle med guvernementet uden held. Samtidig kan man antage, at oppositionen holdt sig tilbage pga. forventningen om snarlige resultater af de igangsatte reformer og initiativer.

Efter 1910 opstod der en anden bølge af politisk uro, hvor oppositionen igen kom til orde. Nogle tog sagen i egen hånd som foreningen *The Mutual Improvement Society*, der blev dannet i 1913 med formål at højne befolkningens sociale bevidsthed via foredragsvirksomhed.¹⁸⁶ Formanden var den fremtrædende købmand og senere kolonialrådsmedlem J.C. Canegata, og guvernør Helweg-Larsen var protektor. De oprettede et lille bibliotek og udgav bladet *The Observer*, der havde D. H. Jackson som redaktør.¹⁸⁷

Dansk vestinderne var ikke ukendte med at danne foreninger. Udvandrede dansk vestindere i New York dannede *Danish West Indian Benevolent Society* allerede i 1899 med formål at rejse midler til genopbygningen af øerne efter orkanen samme år. Pga. indbyrdes stridigheder blev foreningen senere delt efter tilhørsforhold til henholdsvis St. Thomas og til St. Croix. Den første gruppe beholdt navnet, mens den anden tog navnet *Danish West Indian Society of Brooklyn*.¹⁸⁸

Båndene mellem de udvandrede og øerne var stærke, og dansk vestinderne havde god mulighed for at følge udviklingen i USA. Flere af de udvandrede deltog i tidens borgerrettighedsbevægelser og fagforeningsarbejde bl.a. Ashley Totten, Charles Reubel og den omstridte Caspar Holstein.¹⁸⁹ Dansk vestindernes arbejde i de politiske

¹⁸⁵ Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.98 – 'En vis sorgløshed, hvad angik de nødvendige livsgoder, havde imidlertid længe hersket.'

¹⁸⁶ Clausen: *The Better Class*, p.40

¹⁸⁷ *ibid.*, p.36,40-41- Medlemmerne af foreningen var udover Canegata og Jackson - A. Teytaud, A. Jackson, Lange, Beruhan Rasel, Alexander Creagh og Jos. Alexander - Sager til vestindisk journal nr.1541/1916 – Se desuden afsnit *The Herald* om J.C. Canegata

¹⁸⁸ Geraldo Guirty: *Harlem's Danish-American West Indians*, 1989 p.18

¹⁸⁹ Clausen: *The Better Class*, omtaler Totten p.45, Guirty: *Harlem's Danish-American West Indians*, omtaler Holstein p.49 og Reubel p.98

organisationer i USA kom dog først reelt i gang i 1920'erne, men man kan ikke afvise, at tendenserne påvirkede udviklingen i Dansk Vestindien.

6.2 De sorte borgerrettighedsforkæmpere i USA

Perioden fra århundredeskiftet til 1.verdenskrig var en aktiv periode for kampen for borgerrettigheder for den sorte befolkning i USA. Booker T. Washington var et af de ledende medlemmer af den sorte elite. Han var leder af uddannelsesinstitutionen *Tuskegee Normal and Industrial Institute* i Virginia og blev verdenskendt for sin indsats på uddannelsesområdet. Hans grundtanke var, at man måtte bygge den sorte race op fra bunden. Det var nytteløst at kræve ligestilling og borgerrettigheder. Først måtte de blive økonomiske uafhængige og gøre forudsætningerne imellem hvide og sorte lige. På den måde ville barriererne falde bort af sig selv.¹⁹⁰

Hans tanker vandt stor udbredelse fra slutningen af 1890'erne, og han var en yndet gæst hos de hvide forkæmpere for sortes udvikling. Han besøgte Danmark i 1910 og kom i audiens hos kongeparret, der viste interesse for hans arbejde.¹⁹¹ Men hans ideer om en gradvis udvikling fra praktisk til intellektuelt arbejde mødte hurtigt modstand.

Washingtons erhvervsfaglige tilgangsvinkel blev kritiseret af sorte intellektuelle, der mente, at man måtte starte kampen med at kræve lige rettigheder for sorte på alle områder. Lige ret ville aldrig komme af sig selv, hvis de sorte ikke selv krævede det. Lederen af den intellektuelle opposition var W.E.B. DuBois, der havde en universitetsuddannelse i historie og sociologi, og skrev om de sorte amerikaneres historie og udvikling. Hans kongstanke var, at den politiske indflydelse var grundlæggende for fastholdelsen af en forbedret økonomisk status. DuBois stod bag dannelsen af *Niagarabevægelsen* i 1905, der i 1909 blev til NAACP – *the National Association for the Advancement of Coloured People*. Organisationen udgav bladet *The Crisis*, der fra 1910 blev redigeret af DuBois.¹⁹²

Bevægelsen og bladet blev primusmotor i den voksende sorte protestbevægelse mod racediskrimination og Washingtons moderate metoder. Den sorte presse generelt

¹⁹⁰ Erik Overgaard Pedersen: *Booker T. Washington. En amerikansk legende. Fra slavedreng til de sorte amerikaneres leder*, 2003 p.21-38 – Se afsnit 5.5 Skoledirektøren

¹⁹¹ Booker T. Washington: *Extracts from my larger education*, 1911 p.456

¹⁹² Pedersen: *Booker T. Washington*, om DuBois og NAACP p.49-65

gav befolkningsgruppen en fælles stemme, oplyste om den historiske udvikling og arbejdede for at ændre den stereotype fremstilling af de sorte.

En tredje af tidens store forgangsmænd var E.W. Blyden, der var med i *American Colonization Society*, som arbejdede for udvandring til Liberia. Blyden var født i Charlotte Amalie på St. Thomas i 1832 af frie forældre og søgte oprindeligt en uddannelse som præst i USA. Men pga. racisme blev han afvist fra seminariet og kom i stedet i forbindelse med emigrationsbevægelsen. *American Colonization Society* var dannet i 1817 for at hjælpe frie sorte til Afrika. Blyden fik uddannelse i Liberia og opnåede at blive udenrigsminister i landets regering i 1864. Han opstillede som præsidentkandidat i 1885.¹⁹³ Blyden besøgte St. Thomas i 1862 og stod bag dannelsen af *St. Thomas-Liberia Association*,¹⁹⁴ men bevægelsen opnåede aldrig større indflydelse og døde hurtigt ud.

Det kan ikke direkte påvises hvilken effekt aktiviteten blandt forkæmperne for de sorte amerikaneres rettigheder havde for reformbevægelsen på St. Croix. Booker T. Washington og W.E.B. DuBois blev ofte nævnt i debatten, og debatten om de sorte amerikaneres borgerrettigheder blev fremstillet i *The Herald*. Skoledirektøren Rübner-Petersen skrev til finansministeren i november 1916, at '...Bevægelsen herude for en Rejsning af de Indfødte...' i virkeligheden var en direkte følge af den tilsvarende i USA.¹⁹⁵ Udviklingen i Dansk Vestindien fulgte på den måde tendenserne i USA.

6.3 Hans Bishop

Da oppositionen igen konsoliderede sig omkring 1910, blev det iværksat at sende en delegeret for befolkningen til Danmark. Hans Bishop rejste til Danmark i sommeren 1914, men både hans besøg og hele hans person er mere eller mindre et mysterium. Turen har ikke fået en stor plads i historieskrivningen, og Bishops rolle bliver oftest fremstillet som alene en forløber til Jackson. Nørregaard skrev, at finansministeren Brandes hørte på ham med interesse. 'I øvrigt lod den sorte mand sig nok blænde af den gode modtagelse,

¹⁹³ Hollis R. Lynch: *Edward Wilmot Blyden. Pan-Negro Patriot 1832-1912*, 1967 p.3-9

¹⁹⁴ Lynch: *Edward Wilmot Blyden*, p.33

¹⁹⁵ Sager til vestindisk journal 1784/1916 – brev til Brandes fra Rübner-Petersen d.18.11.1916

han fik; han blev stedt for selve kongen og rejste meget tilfreds hjem, men udrettede intet.¹⁹⁶

Besøget i sommeren 1914 blev omtalt under 1.behandling af finansloven i folketinget i efteråret 1914.¹⁹⁷ Hans Nielsen fra Socialdemokratiet, der tidligt havde fattet interesse for kolonien, rejste spørgsmålet om den indfødte befolknings krav. Han fremstillede øernes forhold som uhyre fattige, og at den nedarvede driftsform fra slaveriet var årsagen til tilbagegang og fastholdt desuden et besiddelsesløst proletariat. Bishop havde henvendt sig til Nielsen under sit ophold i Danmark. Han havde fremstillet sig som repræsentant for de udvandrede til New York, der dér havde dannet to foreninger. Bishop ønskede en jordreform, som reformbevægelsen på øerne tidligere havde gjort krav på i andragenderne til 1902 kommissionen. Oppositionen var ikke tilfreds med de opnåede resultater. Bishop fremlagde desuden ifølge Nielsen kritik af gendarmene, embedsmændene og hospitalsforholdene og hævdede, at der stadig ikke var lighed for loven.¹⁹⁸

Dagen efter svarede finansminister Brandes på Nielsens tale. Han erklærede sig enig i, at man burde forsøge at skabe en jordejende klasse, men at det var vanskeliggjort af salget af statsplantagerne. Bishops henvendelse havde foranlediget finansministeren til at rette en anmodning til guvernøren om at tage denne sag op til alvorlig behandling og indgive forslag til ministeriet. Han mente, at man eventuelt kunne bruge immigrationsfonden til at yde forstrækninger til køb af jord og lån til de opstartende landmænd. Alle Bishops klager var blevet sendt til guvernementet til undersøgelse og erklæring, men der forelå endnu intet svar på henvendelsen. Finansministeren beklagede, at den lange afstand og ministeriets uvidenhed om forholdene gjorde, at man ikke havde noget egentligt indblik i udviklingen.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Nørregaard: Dansk Vestindien 1880-1917, 1966 p.98-99 – opfattelsen er optaget af Jensen: 'Den dansk vestindiske arbejderbevægelse og strejken i 1916', p.5-19

¹⁹⁷ Rigsdagstidende Ordrede Samlinger 1914-1915 Forhandlinger paa Folketinget I kol.366-382 og kol.442-445 – debat mellem Hans Nielsen (A) og finansminister Brandes (B) – omtalt af Juul: *Reformer eller salg?*, p.16

¹⁹⁸ Rigsdagstidende Ordrede Samlinger 1914-1915 Forhandlinger paa Folketinget I kol.366-377 – d.19.10.1914

¹⁹⁹ Rigsdagstidende Ordrede Samlinger 1914-1915 Forhandlinger paa Folketinget I kol.442-445 – d.20.10.1914

I Dansk Vestindien blev de to taler gengivet i *West End News* d.26.10.1914.²⁰⁰ Reformbevægelsen blev på den måde klar over, at tiden var gunstig for fremførelse af krav. Bishops besøg var derfor ikke uden resultater. Han loddede stemningen i Danmark og gødede jorden for nye henvendelser fra reformbevægelsen.

Hvor mange gange Bishop var i Danmark er omstridt. Ingeborg Hiort-Lorentzen sagde til 1916 kommissionen, at han havde været i Danmark to gange, men ikke hvornår.²⁰¹ Ifølge en artikel i *Berlingske Aftenavis* d.22.6.1936 var den første gang Bishop besøgte Danmark som repræsentant for befolkningen i 1911. Ingeborg Hiort-Lorentzen sagde til 1916 kommissionen, at Brandes opfordrede Bishop til at tilvejebringe en skriftlig henvendelse fra de indfødte på St. Croix, hvori de fremsatte deres reformønsker. På baggrund af opfordringen blev David Hamilton Jackson på et folkemøde valgt til repræsentant for befolkningen. Han rejste til Danmark i 1915 med nye reformkrav og en støtteerklæring fra befolkningen.²⁰²

6.4 David Hamilton Jackson

Jackson var ung, radikal og inspireret af tidens store ledere. Han arbejdede som skolelærer og var selv søn af en skolelærer, men var blevet fyret officielt pga. udtalelser imod katolicismen. Skolen var konfessionsløs som følge af de mange kirkesamfund, og stabiliteten krævede indbyrdes respekt. Det var dog ikke det eneste kritikpunkt af Jackson.²⁰³ Han havde haft flere sammenstød med skoledirektøren, den tidligere guvernør Limpricht og en forvalter, og var blevet anklaget for at have forulempet en af sine elever. Han blev frikendt fra anklagen, men havde ikke det bedste rygte.

Alligevel eller netop derfor blev Jackson valgt som reformbevægelsens nye delegerede. Oppositionens strategi ser ud til fra starten at have været at appellere direkte til de danske instanser og derved forbigå den lokale vestindiske instans. Som Crowe havde gjort opmærksom på i sine breve, forventede de ikke lydighed fra det lokale styre.

²⁰⁰ Juul: *Reformer eller salg?*, p.17

²⁰¹ 1916 betænkningen bilag B p.200 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen

²⁰² *ibid.*, p.200 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen – adressen: *The Memorial* og underskriftsindsamling og indsamlinger af midler til rejsen d.17.4.1915 til fordel for Jackson – i alt 450 underskrivere hvoraf 56 var anonyme - Sager til vestindisk journal 1541/1916.

²⁰³ Clausen: *The Better Class*, p.39 og Juul: *Reformer eller salg?*, p.22

Guvernør Helweg-Larsen reagerede stærkt imod dette træk. Han mente, at han havde ladet alle døre stå åbne og vist imødekommenhed overfor oppositionens krav.²⁰⁴

Helweg-Larsen havde inviteret Jackson til to møder i sommeren 1914 på baggrund af en artikel af Jackson i *West End News* 17.6.1914.²⁰⁵ Guvernøren havde lagt positivt mærke til Jackson tidligere i forbindelse med hans arbejde som skolelærer og havde indkaldt ham for at diskutere den sorte befolknings ønsker mht. fremtiden.²⁰⁶ Andreas Jørgensen har senere påpeget, at guvernøren på den måde selv udnævnte Jackson til repræsentant for den sorte befolkning.²⁰⁷

Hvis Helweg-Larsen på denne måde havde regnet med at stille Jackson tilfreds blev han skuffet. Jackson mente, at Helweg-Larsen havde udtalt sig nedladende om de sorte politibetjente, mens guvernøren i 1916 huskede samtalerne som meget venskabelige.²⁰⁸ Jackson startede sin karriere som offentlig debattør i en række læserbreve i januar 1915, der i første omgang var rettet mod de dårlige forhold på det lokale hospital, men senere tog form af en mere generel samfundskritik.²⁰⁹ Måned efter holdt Jackson en række foredrag under titlen '*The Rights of the Native*', hvor indsamlingen til Danmarksturen begyndte.²¹⁰

Jackson havde allerede tidligt deltaget i reformbevægelsen. Som 18-årig underskrev han *The Native Insular Convention's* andragende til 1902 kommissionen.²¹¹ Han havde optrådt som sagfører overfor guvernementet på vegne af en anden.²¹² Som vi har set havde han været redaktør for *The Mutual Improvement Society's* blad. Jackson blev senere dommer på St. Croix efter at have studeret jura på Howard Universitet i

²⁰⁴ 1916 betænkningen bilag B p.132 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

²⁰⁵ Clausen: *The Better Class*, p.36 - I artiklen lod Jackson nogle bemærkninger falde om europæisk modarbejdelse af de indfødtes talent i forbindelse med det lokale orkester i Christiansted

²⁰⁶ 1916 betænkningen bilag B p.132 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

²⁰⁷ Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.84

²⁰⁸ 1916 betænkningen bilag B p.132 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

²⁰⁹ Hansen: *Den sociale uro på St. Croix*, p.18

²¹⁰ *ibid.*, p.19

²¹¹ 1902 betænkningen p.137

²¹² Clausen: *The Better Class*, p.39

USA.²¹³ Han havde familieforbinding til USA, hvor hans bror boede, og hvor han sandsynligvis fik indblik i forholdene og raceproblematikken.²¹⁴

Jackson fylder meget i de historiske fremstillinger af den sidste tid af koloniens danske historie, pga. den store plads han og arbejderforeningen indtager i kilderne. Strejken i januar 1916 har medført en omfattende sagsmappe i finansministeriet, og selve arbejderspørgsmålet optog en stor plads i 1916 kommissionens afhøringer. Men det er vigtigt at fastholde, at Jackson hverken var den eneste eller første repræsentant for den dansk vestindiske opposition.

Blandt de 450 underskrivere på støtteerklæringen, som Jackson havde med til Danmark, var der omkring 15 gengangere fra *The Native Insular Convention*.²¹⁵ Og flere af de 450 var at finde blandt det videre arbejde med *The Herald* og *Labour Union*. Jackson var et oplagt valg som repræsentant. Han var veltalende, talte desuden dansk og havde indsigt i forholdene. Men hans metode var også mere radikal end reformbevægelsen havde kendt til og i arbejdet med *Labour Union* og især med strejken sprang flere af de tidligere støtter fra.

7. De danske støtter

Salgsforhandlingerne i årene 1900-1902 havde som fremstillet åbnet op for en diskussion af samfundsstrukturen i kolonien, hvilket kom til udtryk i flere interessegrupper både i Danmark og Dansk Vestindien. I de gængse historiske fremstillinger er det socialdemokratiske medlem af folketinget Hans Nielsen blevet udnævnt som det mest fremtrædende medlem af den dansk vestindiske interessegruppe i Danmark.²¹⁶ Nielsen fremlagde ofte kolonispørgsmålet i folketinget, efter han blev valgt ind i 1909, og han var i forbindelse med de delegerede fra Dansk Vestindien.²¹⁷ Men den

²¹³ Årstallet for hans studietid er usikkert – Robert Vaughn: *Biographical Dictionary*, 1993, der refereres af Clausen: *The Better Class*, p.35, skrev, at Jackson studerede der i 1910, men Dookhan: 'The Search for Identity', p.10 skrev, at Jackson studerede 1920-21.

²¹⁴ Clausen: *The Better Class*, p.35

²¹⁵ Usikkerhed pga. forskellige stavemåder og samstemmende efternavne, men kun initial for fornavne.

²¹⁶ Hansen: *Den sociale uro på St. Croix*, p.20, Juul: *Reformer eller salg?* p.14 og Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.100

²¹⁷ 1916 betænkningen bilag A p.147-149 – erklæring fra MF Hans Nielsen

første, der blev udpeget af den danske opinion som fortaler for reformbevægelsen, var Ingeborg Mathilde Hiort-Lorenzen.²¹⁸

Hendes mand F.P. Hiort-Lorenzen havde været kommitteret hos Frederik Nordlien, mens denne kortvarigt havde fungeret som guvernør for kolonien fra januar 1904 til april 1905.²¹⁹ Både hr. og fru Hiort-Lorenzen havde under deres ophold på øerne udvist en stor interesse for befolkningen, og efter deres hjemrejse havde de fastholdt forbindelsen med og interessen for Dansk Vestindien.

Nogle påpegede, især den senere guvernør Helweg-Larsen, at deres motivation for at blande sig, var utilfredsheden med, at hr. Hiort-Lorenzen ikke var blevet udnævnt til guvernør i stedet for Helweg-Larsen.²²⁰ Den senere indenrigsminister Ove Rode skrev i sin dagbog i november 1915, at fru Hiort-Lorenzen var drevet til bekymring over forholdene 'af en udpræget kvindelig animositet mod sin mands efterfølger på guvernørpladsen.'²²¹ Uanset parret Hiort-Lorenzens motiv, for offentligt at tage stilling til forholdene i kolonien, blev især Ingeborg et vigtigt led for den dansk vestindiske reformbevægelses arbejde i Danmark.

7.1 Hiort-Lorentzen

Baggrunden for dannelsen af arbejderspørgsmålet i 1915-16 blev af samtiden tillagt en dansk indflydelse og specielt Ingeborgs arbejde i kulissen. Opfattelsen var under alle omstændigheder udbredt blandt de af 1916 kommissionen afhørte, der repræsenterede guvernementet eller overklassen i Dansk Vestindien. Guvernør Helweg-Larsen tillagde Ingeborg hele ansvaret for arbejderspørgsmålet. Han mente, hun havde været med til at få Jackson til Danmark, hvor han mere eller mindre planlagt var blevet oplært i strejketeknik m.m.²²² Det blev også fra anden side hævdet, at den almindelige mening på St. Croix var, at det var Ingeborg, der havde sat gang i bevægelsen, og at Jackson var et redskab i hendes hænder.²²³

²¹⁸ Juul: *Reformer eller salg?* p.27-28 og Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.100

²¹⁹ Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.82-83 – Nordlien havde været formand for den vestindiske kommission, men havde udover de to måneder kommission havde brugt i kolonien intet kendskab til øerne.

²²⁰ Juul: *Reformer eller salg?*, p.28

²²¹ red. Tage Kaarsted: *Ove Rodes dagbøger*, 1972 p.113-114

²²² 1916 betænkningen bilag B p.131 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

²²³ *ibid.*, p.176 – afhøring af ingeniør Torben Rist

Kommissionen indkaldte hende til afhøring for at hun kunne klarlægge sit forhold til arbejderbevægelsen.²²⁴ Ifølge hendes udtalelser havde Crowe taget forbindelse til hende i 1911 med opfordring til at oplyse om de dansk vestindiske forhold i Danmark og virke som mellemmand til kongen og regeringen. Siden havde de fastholdt en korrespondance, og Ingeborg havde sørget for at både Bishop og Jackson kom i audiens hos kongen og finansministeren. Crowe havde skrevet om Jacksons ankomst til Danmark og Jackson havde også selv skrevet og bedt om hjælp til at finde et logi. Desuden var hans kuffert blevet sendt til Hiort-Lorentzens adresse. Hun frasagde sig at have sat Jackson ind i strejketeknik eller organisering. De havde alene diskuteret reformarbejdet.²²⁵

Guvernøren mente, at udover fru Hiort-Lorentzen havde et af de danske politiske partier udøvet en stor indflydelse på Jackson og arbejderbevægelsen. Han nævnte ikke hvilket, men henvisningen til Socialdemokratiet er ikke til at tage fejl af.²²⁶

Ingeborg havde videregivet Crowes breve til relevante politikere bl.a. Hans Nielsen. Nielsen havde fungeret som talerør for reformbevægelsen i folketinget i en grad, der ifølge Brandes gjorde ham sortere end de sorte.²²⁷ Hans stærke udmeldinger havde givet ham en position i samtiden som den ledende støtte af reformbevægelsen ved siden af Ingeborg. Han var selv medlem af 1916 kommissionen og blev derfor ikke indkaldt som vidne, men afgav forklaring om sin rolle i sagen i en erklæring 22.november 1916.²²⁸ Han har ikke på anden måde efterladt sig kilder til hans forbindelse med reformbevægelsen eller arbejderbevægelsen.

Ifølge erklæringen havde Jackson taget kontakt til Nielsen før sin afrejse til Danmark. Nielsen modtog ham ved ankomsten, og de mødtes siden flere gange og diskuterede forholdene i Dansk Vestindien. Under opholdet studerede Jackson den

²²⁴ *ibid.*, p.195-208 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen

²²⁵ *ibid.*, p.200 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen

²²⁶ *ibid.*, p.136 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen: 'Det er kun for Tiden, da et politisk Parti i Moderlandet har interesseret sig stærkt for Arbejderbefolkningen paa St. Croix, og dette Partis Indflydelse maaske har gjort sig gældende, at Guvernøren har følt sig noget magtesløs. Under normale Forhold mener jeg ikke, at der i og for sig tiltrænges nogen forøget Myndighed.'

²²⁷ 2. Behandling af Folketingsloven om Tillægsbevilling for Finansaaret 1914-15, 21.4.1915 sp.3918 – 'Men der er jo intet Oppositionsforhold mellem det ærede Medlem og mig, og alligevel er det ærede Medlem mere Neger end Negrene selv. De Klager, jeg har faaet, f. Eks. i Breve fra Hamilton Jackson, er langt mindre voldsomme, og der stilles Krav om langt mindre Reforme, end det ærede Medlem kræver. Det ærede Medlem skal ikke gøre sig sortere, end han er.'

²²⁸ 1916 betænkningen bilag A p.147-149 – erklæring fra folketingsmedlem Hans Nielsen

danske arbejderbevægelses og husmandsbevægelses historie og udvikling. Jordspørgsmålet, skattespørgsmålet og strejkespørgsmålet interesserede ham særligt, da de faldt i tråd med hans allerede erhvervede viden om 'folkenes store frihedsbevægelser'.²²⁹

Nielsen havde tilskyndet Jackson til at arbejde for at hæve lønnen for landarbejderne, men understreget at de måtte søge guvernørens mægling og tage imod selv den mindste lønforhøjelse. Det var for enhver pris vigtigt at undgå uroligheder. Udover denne opfordring afviste Nielsen, at han eller andre socialdemokrater havde rettet henvendelse til reformbevægelsen eller på nogen måde instrueret eller påvirket dannelsen af arbejderbevægelsen. De havde ganske af egen drift taget stilling til sagen.

Udover afhøringen af Ingeborg Hiort-Lorentzen og Hans Niensens erklæring indkaldte 1916 kommissionen endnu to, der var blevet beskyldt for at have støttet arbejderbevægelsen og opfordret til strejke. De to vidner var dr. Moltesen og dr. Hindhede, der begge frasagde sig at have støttet Jackson eller arbejderbevægelsen andet end moralsk.²³⁰ På den måde blev de fire fremstillet som Jacksons danske støtter, men ingen af dem mente selv at have haft en større indflydelse på hans videre arbejde eller stillingtagen, og de ville under ingen omstændigheder stå til ansvar for strejken og det såkaldte arbejderspørgsmål.

De fire havde ikke været svære at udpege. Fagforeningens avis *The Herald* havde allerede i prøvenummeret d.29.10.1915 opgivet dem som avisens sympatisører i Danmark. Udsagnet var blevet gentaget i en artikel i *Dansk Vestindisk Samfunds Skrifter*.²³¹ Artiklens forfatter kommunelærer Th. Adler Lund var ligeledes blandt de afhørte af 1916 kommissionen, han var dog blevet indkaldt på baggrund af en anden artikel hvor han havde rejst anklage om kapitalmagtens indblanding i genoptagelsen af salgsforhandlingerne.²³²

Lund havde udgjort en stor rolle blandt de danske støtter. Han havde som Ingeborg Hiort-Lorentzen korresponderet med Crowe og offentliggjort brevene i *Dansk*

²²⁹ *ibid.*, p.147

²³⁰ 1916 betænkningen bilag B p.213-223 – afhøring af dr. Moltesen og dr. Hindhede

²³¹ Th. Adler Lund: 'Danmark og Negrene', DVSS II, 1916 p.30-35

²³² Th. Adler Lund: 'Kapitalmagten og Øsalget', *København* d.25.10.1916 – et hovedformål med kommissionens nedsættelse var, at der ingen tvivlsspørgsmål kunne rejses om salget efterfølgende. Man ønskede at klargøre alle forhold og undersøge alle anklager. På baggrund af Lunds anklager blev H.N. Andersen og Emil Glückstadt afhørt – 1916 betænkningen bilag B p.351-357

*Vestindisk Samfunds Skrifter*²³³ og desuden udgivet dem som pjecer i 1916.²³⁴ Lund var medlem af det radikale Venstre og *Den Danske Henry George Forening*.²³⁵

Den Danske Henry George Forening blev af flere nævnt som en af reformbevægelsens sympatisører. Opremsningen i *The Herald* d.29.10.1915 af avisens danske støtter nævnte formanden for foreningen dr. phil. C.N. Starcke. Ingeborg Hiort-Lorentzen oplyste, at Jackson havde været i forbindelse med foreningen,²³⁶ og dr. Hindhede havde nævnt flere af georgeisterne²³⁷ som 'Vestindiens Venner'.²³⁸ Og Lund nævnte selv forbindelsen.²³⁹ Alligevel blev foreningens rolle ikke undersøgt af 1916 kommissionen, og dens forbindelse til den dansk vestindiske reformbevægelse har heller ikke senere været genstand for en historisk undersøgelse. *Labour Union* er i den danske behandling af emnet blev tilskrevet en socialistisk observans. Det er derfor interessant at undersøge påvirkningen fra den social-liberale forening.

7.2 Den Danske Henry George Forening

Den Danske Henry George Forening er baseret på den amerikanske social-økonom Henry George(1839-1897), der med hovedværket '*Progress and Poverty*' fra 1879 udbredte ideen om *grundskyld*. Ved at gøre jordrenten til eneste skatteindtægt mente han, at man kunne skabe en mere retfærdig fordeling af værdierne i verden. Hovedtesen er, at alle har en medfødt ret til naturressourcerne, og at fattigdom og nød er afledt af monopolisering af disse. Ved at ophæve monopoler og privilegier og indføre et frit marked, hvor der alene skal betales skat for brugen af naturressourcerne, ville der opstå et harmonisk, retfærdigt og sandt samfund.²⁴⁰

Foreningen holdt årligt stævner med grundskyld og frihandel som centrale emner og udgav medlemsbladet *Den Lige Vej*. I 1919 dannede dele af foreningen partiet

²³³ *Dansk Vestindisk Samfunds Skrifter* I, 1916 p.46-49

²³⁴ Cornelius Crowe: *Et Nødskrig* og *Cornelius Crowes Breve*, begge fra 1916

²³⁵ Se næste afsnit

²³⁶ 1916 betænkningen bilag B p.197 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen

²³⁷ Tilhængere af samfundsøkonomen Henry George – se afsnit om samme.

²³⁸ 1916 betænkningen bilag B p.220 – afhøring af dr. Hindhede – han nævnte Lund, Vedel og Folke

²³⁹ Lund: 'Danmark og Negrene', DVSS II, 1916 p.32

²⁴⁰ Se f.eks. Hagen: *Georgeismens indflydelse på dansk jordpolitik 1902-1933*, p.7-10, Signe Bjørner: *En Verdenstankes Vækst i vort Folk*, 1934 og foreningens hjemmeside www.henrygeorge.dk

Retsforbundet som en modreaktion på den protektionistiske prisregulerings politik, der blev ført efter 1. verdenskrig.

Bevægelsen startede i Danmark i 1880erne, hvor bogen blev oversat til norsk og fandt sin udbredelse blandt husmandsbevægelsen og højskolerne. Foreningen blev dannet i 1902 med det formål at søge tilslutning til ideerne i alle politiske partier via agitation. Foreningen havde i starten 24 medlemmer, men voksede hurtigt i omfang og havde allerede i 1906 1.874 medlemmer.²⁴¹

Husmandsbevægelsen tog georgeismen til sig og ideologien blev grundlaget for den sjællandske husmandsbevægelses *Køgeresolution* i 1902.²⁴² Resolutionen slog fast at husmandsbruget som selvstændig driftsform var den mest fordelagtige form for landbrug både for samfundet, som for den enkelte. Husmandsbevægelsen blev dannet som reaktion på en lov fra 1899 om fremskaffelse af jordlodder til landarbejderne. Baggrunden for loven var 1880-90ernes landbrugskrise, urbanisering og emigration, der havde medført mangel på arbejdskraft i de store landbrug. Formålet med loven var at sikre en stabil arbejdskraft ved at gøre landarbejderne økonomisk stavn bundne af jordlodder, der var så små, at de måtte suppleres med daglejerarbejde.²⁴³ Den sjællandske resolution spredte sig til hele landet og i 1910 tog *De Samvirkende Husmandsforeninger* georgeismen til sig.²⁴⁴

Dansk Vestindien havde i samme periode haft en landbrugskrise, der blev forstærket af den store udvandring af arbejdskraft. Plantageejerne ønskede en måde at binde arbejdskraften til landet, og i spørgsmålet om husmandsbrug ønskede Plantageselskabet en lignende lov, man håbede ville modarbejde emigrationen, men samtidig ikke ville formindske arbejdsstyrken.²⁴⁵

Georgeismen søgte indflydelse i alle partier, men i og med at husmændene tog ideologien til sig, kom det især til at være det Radikale Venstre, der arbejdede for sagen. Kampen om stemmer blandt husmændene og landarbejderne fik dog også både Venstre og Socialdemokratiet til at tage georgeistiske synspunkter til sig.

Indvirkningen på de politiske partier resulterede bl.a. i, at der blev nedsat en landbokommission i 1911, der skulle afgive betænkning om en ny husmandslov. Men

²⁴¹ Hagen: *Georgeismens indflydelse på dansk jordpolitik 1902-1933*, p.14

²⁴² *ibid.*, p.23

²⁴³ *ibid.*, p.22

²⁴⁴ *ibid.*, p.26

²⁴⁵ Se afsnit 5.2 De privat økonomiske initiativer

forhandlingerne trak ud pga. grundlovssagen, 1. verdenskrig og de økonomisk usikre vilkår.²⁴⁶ Samme omstændigheder stillede sig i vejen for forhandlinger om reformer i Dansk Vestindien.

Den Danske Henry George Forening fandt hurtigt et virkefelt i de vestindiske kolonier. Allerede kort efter dannelsen af foreningen udsendte den daværende formand Sophus Berthelsen pjecen 'Vestindiske Reforme. Bidrag til en Løsning af Spørgsmaalet om Styrelsen af de dansk-vestindiske Øer'.²⁴⁷ Kort sagt fandt Berthelsen, at problemerne kunne løses ved at styre kolonien efter de georgeistiske idealer.²⁴⁸ Pjecen viste ikke den store indsigt i de reelle forhold på øerne, men kan mere ses som en fremstilling af georgeismen som universalmiddel.

Jacksons ankomst til Danmark i maj 1915 blev en mediebegivenhed, som Henry George Foreningen tog del i. Særligt cand.theol. Anders Vedel og den allerede omtalte Lund deltog i debatten og agiterede for at indføre georgeistisk inspirerede reformer i Dansk Vestindien. *Den Lige Vej* blev hjemsted for flere artikler om sagen og Jacksons reformkrav.

I juni omtales Jacksons første møde med foreningen.²⁴⁹ Han var blevet indkaldt til en lille sammenkomst med bl.a. formanden C.N. Starcke. Jackson kendte ikke videre til georgeismen, men hans idé om at løse jordspørgsmålet ved at lægge skat på jorden stemte overens med foreningens synspunkt.

Hele jordproblematikken og kampen for at få selvstændige husmandsbrug på St. Croix fandt en fast støtte i foreningen. Igen i august gentog den ønsket om, at kolonien skulle styres alene ud fra de georgeistiske principper.²⁵⁰

For yderligere at bevise deres støtte til den vestindiske bevægelse vedtog repræsentantmødet på dr. Starckes forslag en resolution d.25.9.1915: 'Henry George-Foreningens Repræsentantmøde opfordrer Regeringen til at drage Omsorg for, at der som grundlæggende Led i de paatænkte Reforme paa de vestindiske Øer indgaar en Grundskyld, hvorigennem Befolkningens Adgang til Jorden lettes og Grundværdierne

²⁴⁶Hagen: *Georgeismens indflydelse på dansk jordpolitik 1902-1933*, p.54

²⁴⁷S. Berthelsen: *Vestindiske Reforme. Bidrag til Løsningen af Spørgsmaalet om Styrelsen af de dansk-vestindiske Øer*, udg.af Henry George Foreningen, Odense 1902

²⁴⁸ibid., p.6

²⁴⁹Signe Bjørner: 'Vestindiske Reforme'. *Den Lige Vej*, nr.18 5.6.1915 5.årgang p.215-216

²⁵⁰J. L. Bjørner: 'Dansk Vestindien', *Den Lige Vej*, nr.24 28.8.1915 5.årgang p.292

kommer *Øernes Befolkning*, ikke enkelte Personer, til gode.²⁵¹ Resolutionen blev enstemmigt vedtaget og overdraget finansminister Brandes.

Foreningen fastholdt forbindelsen til Jackson efter hans hjemrejse og skrev hyppigt om Dansk Vestindien og reformbevægelsen, mens de fastholdt det ideelle i at indføre en georgeistisk præget styrelse. Under strejken i Dansk Vestindien stod der intet i foreningens medlemsblad *Den Lige Vej*, men d.8.4.1916 skrev Lund en støtteartikel for de strejkende, hvor han krævede, at administrationen blev omordnet i den danske demokratiske ånd.²⁵²

C.N. Starcke skrev d.3.6.1916, da salgsspørgsmålet igen var kommet frem: 'Ingen Georgeist kan forlange at tages alvorligt, naar han i høje Toner kræver Retfærdighed, og samtidig med et Skuldertræk finder sig i, at vore vestindiske Øer vedblivende styres som de gør, fordi det kun er Negre, det drejer sig om.'²⁵³

Starcke tog afstand fra salget og skrev i artiklen, at de sorte dansk vestindere heller ikke selv ønskede det, men alene plantageejerne. Men ikke alle i foreningen støttede op om denne fremstilling. Jakob E. Lange, der var et fremtrædende medlem af foreningen, fandt ikke, at der var noget som helst beklageligt i en afståelse. Modsat Starcke mente han, at befolkningen helst ville til USA, hvor de havde 'stammefrønder'.²⁵⁴

Ved repræsentantmødet i 1916 var forholdet til Dansk Vestindien et punkt på dagsordenen. Lund mødte frem med forslag til en ny resolution, der protesterede imod afhændelsen af øerne og foreslog, at der ved en eventuelle afhændelse i det mindste blev afsat en del af salgssummen til øernes befolkning.²⁵⁵ Men ved mødet mødte resolutionen hård modstand. Lange mente ikke, foreningen som sådan havde noget med sagen at gøre, men at den nu var rent politisk. Resolutionen blev nedstemt med ordene 'Vi skal ikke stikke Hænderne i den vestindiske Hvepserede.'²⁵⁶

Samarbejdet mellem foreningen og den dansk vestindiske reformbevægelse må siges at være udgjort af enkeltpersoner især Lund og Vedel. Generelt set mente

²⁵¹ *Den Lige Vej* nr.26 25.9.1915 5.årgang p.311 – artiklens kursivering.

²⁵² Th. Adler Lund: 'Sct. Crois', *Den Lige Vej*, nr.14 8.4.1916 6.årgang p.158

²⁵³ C.N. Starcke: 'Det er kun Negre', *Den Lige Vej*, nr.18 3.6.1916 6.årgang p.201

²⁵⁴ Jakob E. Lange: 'Ø-Salget', *Den Lige Vej*, nr.23 26.8.1916 6.årgang p.249-50

²⁵⁵ Th. Adler Lund: 'Aarsmødet og Vestindien', *Den Lige Vej*, nr.25 23.9.1916 6.årgang p.286-7

²⁵⁶ Henry George-Foreningens Aarsmøde 24.9.1916, *Den Lige Vej*, nr.1 7.10.1916 7.årgang p.6-8

foreningen, at problemerne i kolonien som problemer alle vegne kunne løses med indførelsen af de georgeistiske ideer, men da salget udviklede sig mere politisk afstod foreningen fra at tage stilling. Hvorvidt Jackson og reformbevægelsen fandt inspiration fra idealerne er vanskeligt at påvise, men ideerne om jordskat lå ikke langt fra kravene om nemmere adgang til jord.

7.3 Jackson i Danmark

Jackson ankom til København midt i maj 1915. Med sig havde han en erklæring, underskrevet af C.Crowe og købmanden M.A. Preto d. 17.4.1915, der forklarede årsagen til udsendingen: *'Reforms were promised us, but those reforms, so affecting nearly 12.000 Black people in the island, are still forth coming, and our condition has remained unchanged, and is more pitiable and desperate than before. We have been driven almost to despair, have been almost crazed with want and destitution, we have been almost frantic waitin upon promises, and furious with oppression. We now believe, and havde confidence, that upon this movement af sending a representative depends our only hope, and we have therefore now lay before his Majesty and the Rt. Hon. Finance Minister some of the reforms necessary and imperative for our existence as a free people.'*²⁵⁷

Dagen efter ankomsten mødte Jackson finansminister Edvard Brandes og forelagde mundtligt reformkravene. Brandes stillede sig lydhør overfor klagerne og bad Jackson om at give en udførlig skriftlig fremstilling, der kunne bruges under forhandlingerne med guvernør Helweg-Larsen.²⁵⁸ Guvernøren var blevet kaldt til Danmark for at udarbejde en handlingsplan for kolonien.

Den 21.5.1915²⁵⁹ indleverede Jackson *The Memorial* – en ti-punktsplan med reformkrav. Teksten blev fulgt af en underskriftsindsamling til støtte for Jackson indsamlet på øerne og i New York og en ansøgning om trykkeritilladelse. Kravene omhandlede husmandsbrug, ytringsfrihed, bedre sanitære og hygiejniske forhold, åbent retssystem, bedre muligheder for videreuddannelse i Danmark og valgret til alle mænd over 25 år. Desuden krævedes guvernøren afsat og to enkeltsager taget op. Jackson

²⁵⁷ Sager til vestindisk journal nr.1541/1916

²⁵⁸ *Social Demokraten* d.15.5.1915

²⁵⁹ Juul: *Reformer eller salg?*, p.54

underskrev sig som repræsentant for den sorte befolkning hjemme og i udlandet.²⁶⁰ Han sendte en forkortet udgave af *The Memorial* til kongen samme dag, hvori han lagde ud med at forsikre, at den sorte befolkning ikke ønskede at komme under anden magt, men alene ville sikre bedre forhold for sig selv.²⁶¹

Kilderne til Jacksons færd under opholdet i Danmark, og de personer han mødtes med, er få. Han talte ved mindst fire offentlige møder i København og et i Aalborg. I *Social Demokraten* blev der 28.5.1915 annonceret et foredrag af Jackson på Langelands plads d. 2.6 under titlen 'De sociale Opgaver i Dansk Vestindien.' Annoncen bliver fulgt af teksten: '*Det er første Gang, at en Neger er optraadt som Taler ved et Friluftsmøde her i Landet. Der vil derfor sikkert blive en mægtig Tilstrømning for at høre Mr. Jackson personlig fortælle om sine Landsmænds sørgelige Kaar og erfare hvad der ligger dem paa Hjærte.*'²⁶² Fremstillingen rejser spørgsmålet om Jacksons Danmarkstur først og fremmest blev set som en kuriositet. Mediedækningen af hans besøg var stor, men der blev ikke på sigt skabt interesse om den sag, der havde ført Jackson til landet.²⁶³

Den.4.6.1915 afholdtes der et møde i Grundtvig Hus foranlediget af *Studentersamfundet* og *Henry George Foreningen*. Mødet blev bl.a. annonceret i *Politiken* d.3.6.1915 med, at fru Hiort-Lorentzen ville holde et indledende foredrag. Udover de to foreninger var en række andre interesserede indbudt, men mødet var dog først og fremmest et foreningsmøde. Der var indbudt repræsentanter fra *Det Radikale Ungdomsforbund*, *Studenteforeningens Radikale*, *Venstre*, *Venstres Ungdom*, *De socialdemokratiske Diskussionsklubber*, *Dansk Kvindesamfund*, *Kvindevalgretsforeningen* og *Danske Kvinders Nationalråd*.

Mødet fik ikke en stor omtale efterfølgende pga. de altoverskyggende begivenheder dagen efter, hvor den nye grundlov blev fejret med alt hvad dertil hørte af optog, taler og kulørte lamper. *Social Demokraten* bragte en lille notits på forsiden d.5.juni om mødet. Jackson havde ifølge notitsen holdt et længere foredrag de '*sociale*

²⁶⁰ Sager til vestindisk journal 1541/1916 – *The Memorial* dateret 20.5.1915 – de to enkeltsager handlede om underlods Plaskett, der havde fået for meget arbejde pålagt sig og det tidligere bud ved guvernementet Roberts, der havde fået frataget sin pension.

²⁶¹ Sager til vestindisk journal 1541/1916

²⁶² *Social Demokraten* d.28.5.1915 – talen blev oversat af sekretær Peder Hedebo

²⁶³ Se fremstillingen af de danske avisers behandling af Jackson og strejken i Hansen: *Den sociale uro på St. Croix*

Forhold paa de vestindiske Øer, hvor Kapitalismen udbytter Underklassen værre end noget Sted.

Igen d.9.6.1915 holdt Jackson tale på Grønttorvet om en generalreform på St. Croix og d.8.6 talte han i Folkets Hus inviteret af de socialdemokratiske foreninger på Vesterbro.²⁶⁴ Desuden rejste han d.19.juni til Jylland hvor han i Aalborg holdt tale ved en afholdsfest sammen med Jeppe Aakjær og pastor Bjørnbak.²⁶⁵

Danmarksturen blev en dannelsesrejse for Jackson. *Social Demokraten* bragte d.1.6.1915 en tegning af Jackson, hvor han overværede rigsdagens åbning og Zahles fremlægning af grundloven. Grundlovsændringen medførte en udvidelse af stemmeretten, der overgik kravet i *The Memorial*. Reformbevægelsen havde ikke tænkt kvinderne med. Oplevelserne i Danmark må have givet et billede af en befolkning og en regering, der accepterede reformbevægelsens krav.

Udover fejringen og postyret med grundlovsændringen, studerede Jackson ifølge Hans Nielsen den danske arbejders udviklingshistorie. Organiseringen af de danske arbejdere i fagforeninger og kampen for sikring af arbejdsvilkår havde dannet grundlag for dannelsen af Socialdemokratiet, der netop i 1915 havde opnået en hidtil uset indflydelse på samfundet som støtteparti for den radikale mindretalsregering. Selve arbejdskampen mellem arbejdere og arbejdsgivere var lagt i faste rammer med *Septemberforliget* i 1899, den permanente voldgiftsret i 1900 og i 1910 med forligsmandsinstitutionen. Både strejke og lockout var anerkendte kampmidler ved overenskomstforhandlinger. De danske arbejdere havde via organisering både fagligt og politisk opnået indflydelse på samfundet. Indsigten i de danske forhold har højst sandsynligt påvirket den senere udvikling i Dansk Vestindien.

Kort før Jacksons ophold i Danmark var de danske landarbejdere blevet organiseret ved en kongres i påsken 1915.²⁶⁶ Landarbejderforeningen fik samlet landarbejderne via agitation og fik økonomisk støtte til arbejdet fra *De samvirkende Fagforbund* og Socialdemokratiet. De begyndte udgivelsen af deres eget blad – *Landarbejderbladet*, og stillede i efteråret krav til landboforeningerne om lønforhøjelse,

²⁶⁴ *Social Demokraten*, d.8.6.1915

²⁶⁵ Jackson meddelte sin afrejse fra København til Brandes - Sager til vestindisk journal nr.1541/1916 – om afholdsfesten se *Aalborg Amtstidende* 21.6.1915

²⁶⁶ E. Wiinblad og A. Andersen: *Det danske Socialdemokratis Historie fra 1871-1921*, p.263

hvilket førte til landbrugets første egentlige faglige forhandling.²⁶⁷ Forløbet har flere lighedspunkter med dannelsen af den dansk vestindiske fagforening. Landarbejderne på St. Croix blev organiseret via agitation gennem folkemøder, foredrag og dannelsen af en avis. De rejste krav førte også her til den første egentlige faglige forhandling. Men som vi skal se afveg forløbene fra hinanden på afgørende punkter.

Trods de liberale forhold i Danmark og den generelt gode modtagelse af Jackson måtte han indse, at regeringen ikke var indstillet på at forhandle direkte med ham som den dansk vestindiske befolknings repræsentant. Ændringer af kolonisamfundet burde ifølge Brandes gå igennem de dertil indrettede kanaler, og han havde allerede i 1914 hjemkaldt guvernøren til forhandlinger om nye reformtiltag. Jackson fik ikke flere møder med finansministeren eller andre ledende politikere og fik ikke indflydelse på udformningen af de nye reformforslag. Han gav dog selv indtryk af at have været årsagen til de nye reformforslag, og opfattelsen vandt frem i Dansk Vestindien, indtil han selv frakendte sig ansvaret i december 1915.²⁶⁸

7.4 Guvernør Helweg-Larsen i Danmark

Kort efter Jacksons ankomst til København, ankom guvernør Helweg-Larsen for at starte de aftalte forhandlinger med finansministeren om reformer. Helweg-Larsen havde en lang karriere som embedsmand i Dansk Vestindien og var blevet guvernør i 1912.²⁶⁹ Brandes var selv tiltrådt som finansminister i 1913. På den måde kan reforminitiativet ses som et resultat af nye kræfters ønske om at gøre en forskel. Helweg-Larsen havde arbejdet med en reformplan siden hans tiltrædelse og havde i den forbindelse været på studietur i Vestindien for at indsamle indtryk og ideer.²⁷⁰

Helweg-Larsen afviste at indlemme Jackson i forhandlingerne, fordi han havde kaldt guvernøren for en skamløs løgner. Helweg-Larsen lagde afstand til oppositionen

²⁶⁷ *ibid.*, p.265-7

²⁶⁸ Hansen: *Den sociale uro på St. Croix*, p.21 – *The Herald* 15.11.1915: skrev at forslaget om husmandsbrug var udkommet den rejste appel. – 10.12.1915: skrev at Jackson havde set lovforslaget, der ikke var tilstrækkeligt til at imødegå udvandringen af den intelligente mellemklasse. – 15.12.1915: skrev at lovforslaget hvilede på guvernør Helweg-Larsens forslag – hvilket guvernøren selv havde understreget ved et ekstraordinært kolonialrådsmøde d.13.12.1915 for at vise, at lovforslagene ikke var afstedkommet af bevægelsen eller dens ledere.

²⁶⁹ Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.90

²⁷⁰ 1916 betænkningen bilag B p.125 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

pga. Jacksons udfald mod ham og guvernementet generelt. Hans vægring mod at forhandle med bevægelsen kan også ses som en krænkelse over, at de ikke havde tillid til ham og i stedet havde henvendt sig direkte til centralstyrelsen i København.²⁷¹

Brandes forelagde ham *The Memorial*, som guvernøren kommenterede i en skrivelse d.11.6.1915.²⁷² Helweg-Larsen afviste stort set alle kravene med, at de ikke var reelle. Der eksisterede f.eks. allerede ytringsfrihed. Helweg-Larsen forsøgte at fremstille sig som en vellidt guvernør og fremhævede, at '*Hr. Hamilton Jackson og nogle faa intime Venner ere da ogsaa de eneste, der se anderledes paa mig.*'

Brandes svarede Jackson på baggrund af guvernørens udtalelse i en skrivelse d.3.7.1915. Det var den eneste konkrete reaktion fra de øverste danske myndigheder Jackson fik. Alle punkterne, på nær et løfte om senere at udvide valgretten, var udfærdigede efter Helweg-Larsens svar på *The Memorial*. Det eneste håndgribelige Jackson kunne tage med hjem fra sin Danmarkstur var lovning fra Brandes på ophævelsen af krav om kongelig tilladelse dvs. tilladelse fra guvernøren til at trykke. Men ifølge Helweg-Larsen havde ingen ansøgere fået afslag på en trykketilladelse.²⁷³

De fire lovforslag, der var resultatet af forhandlingerne mellem guvernøren og finansministeren blev fremsat i rigsdagen d.6.10.1915.²⁷⁴ Forslagene omhandlede husmandsbrug, bekæmpelse af børnedødeligheden, begrænsning af rombodshold og en omstrukturering af embederne.²⁷⁵

Ved lovforslagenes fremlæggelse var Jackson for længst afrejst igen. Den 22.juli sejlede han mod New York, hvor han købte en trykkemaskine for penge, han havde samlet ind under rejsen i Danmark og USA. Fru Hiort-Lorentzen og andre danskere måtte dog til pengepungen igen, da maskinen lå i Charlotte Amalie og nægtedes at blive

²⁷¹ Se hans fremstilling af sit eget arbejde for reformer i 1916 betænkningen bilag B pp.123

²⁷² Sager til vestindisk journal nr.1541/1916

²⁷³ Sager til vestindisk journal nr.1541/1916

²⁷⁴ Juul: *Reformer eller salg?*, p.64

²⁷⁵ Juul: *Reformer eller salg?*, p.68 - Forslaget om husmandsbrug stillede krav om et indskud på 100 franc fra husmændene. Kravet afskar størstedelen af landarbejderne fra at deltage, og de skulle derudover selv købe værktøj mm. For overhovedet at komme i betragtning skulle man have vidnesbyrd fra to troværdige personer om, at man var flittig, ædruelig og sparsommelig. Forslaget om de 100 franc var bygget på, at det var adgangskravet for at rejse ind i USA. Men de penge blev i reglen genbrugt ved at blive sendt tilbage til den næste emigrant

udleveret pga. et manglende afdrag.²⁷⁶ Med maskinen og trykketilladelsen på hånden gik Jackson i gang med at udgive avisen *The Herald*. Første nummer udkom 29.10.1915 som et prøvenummer og d.1.11 blev den officielle start fejret. Jackson erklærede dagen for *Liberty Day* – Frihedsdag og opfordrede alle til at holde fri og fejre.²⁷⁷

Jackson var taget til Danmark med det formål at sætte gang i reformlovgivningen. Han vendte hjem med det indtryk, at der ikke umiddelbart var grundlag for at ændre på fremgangsmåden. Dansk vestinderne måtte tage initiativ lokalt, hvis de ville gennemføre ændringer. Men han havde også fået indsigt i, at den danske regering og opinion tillod større spillerum for oppositionen end det lokale styre. At agitationskampagne, organisering af arbejdere, strejke under ansvar og lignende var reelle værktøjer til ændringer af samfundsstrukturen i Danmark.

8. Fagforeningen

8.1 Strejken

The Herald offentliggjorde dannelsen af en fagforening og varslede krav om lønforhøjelser for landarbejderne på baggrund af udsigten til en indbringende høst d.1.november.²⁷⁸ Avisens kontor blev i første omgang hovedkontoret for en omfattende agitationskampagne for organiseringen af landarbejderne. Foreningen skaffede opmærksomhed via avisen og ved en lang række folkemøder på byernes pladser, men først og fremmest ved at tage rundt til plantagerne og tale med arbejderne.²⁷⁹

Senere indkaldtes arbejderne fra de forskellige plantager til møder på kontoret i Christianssted, hvor de blev oplyst om fagforeningen og opfordret til at melde sig ind.²⁸⁰ Ved høstens start i slutningen af januar 1916 spredte arbejdsnedlæggelsen sig hurtigt på plantagerne. *Labour Union* havde d.20.januar sendt brev til *Planters Union*, hvori de

²⁷⁶ 1916 betænkningen bilag B p.198 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen – og ifølge Hans Nielsens erklæring i 1916 betænkningen bilag A p.147-149 gav bl.a. C.C. Andersen og Sigvald Olsen et tilskud til trykkemaskinen.

²⁷⁷ *The Herald* 29.10.1915 og 1.11.1915

²⁷⁸ *ibid.*, 1.11.1915 – 'Notice is hereby given that we intend forming a Great Labour Union for the purpose of regulating the social depression in the island' & 2.11.1915 'We are going to control this with the Labourer Union, and the profits will be shared according to the cost of production.'

²⁷⁹ Se *The Herald* november og december 1915

²⁸⁰ *The Herald* 4.12.1915 – hvor det første møde blev annonceret for arbejderne på Orange Grove, Lt. Princesses og La Grange d.11.12.1915

rejste i alt 14 krav og opfordrede til optagelse af overenskomstforhandlinger. Men da de havde deklareret strejken dagen efter afsendelsen af brevet, nægtede arbejdsgiverne at optage forhandlinger. Arbejdsgiverforeningen ville ikke forhandle på baggrund af en uvarslet strejke, som de mente var i uoverensstemmelse med øens arbejdslove.²⁸¹

Deres reaktion på strejken blev i stedet, at udsætte arbejderne fra deres boliger, som udgjorde en del af lønnen. Plantageejerne var i deres gode ret, men mistede ved aktionen i høj grad støtten fra det resterende samfund. I lange kolonner vandrede arbejderne til byerne, hvor *Labour Union* med hjælp fra forskellige kirkesamfund, skoledirektøren og bybefolkningen generelt fik installeret dem i telte, huse og skolebygningerne. *Labour Union* havde været bevidst om muligheden²⁸² og iværksatte en madordning, der blev støttet af flere private personer og kirkesamfundene.

Arbejderbevægelsen mødte allerede fra starten hård modstand. *The Herald's* oprettelse blev fejret med taler og fakkeltog anført af det lokale musikkorps. Festligholdelsen blev en stor begivenhed ifølge fremstillingerne i *The Herald* de følgende dage, men samlingen af den store menneskemængde havde vakt frygt blandt arbejdsgiverne.

Frygten for oprør eller uroligheder nåede Danmark via et telegram fra en forvalter på St. Croix, hvori han anmode staten om militærforstærkning.²⁸³ Samme dag blev det besluttet at udsende krigsskibet Valkyrien.²⁸⁴ Guvernøren ankom samtidig med krigsskibet til St. Croix, men kommandoen var ikke som sædvanligt underlagt guvernøren, men finansministeren. Admiral Henri Konow mente i sine erindringer, at forholdsreglen var taget for, at han senere kunne fungere som overgangsguvernør ved salget.²⁸⁵

Konow kom godt overens med de ledende klasser i Dansk Vestindien og beskrev guvernøren som en god ven.²⁸⁶ Hans beskrivelser af forholdene i perioden er en god

²⁸¹ Sager til vestindisk journal 1784/1916 – afskrift af *Labour Unions* anmeldelse af strejken til *Planters Union* d.20.1.1916 og *Planter Unions* svar d.24.1.1916

²⁸² *The Herald* d.24.1.1916

²⁸³ Forvalter Sørensen fra G.A. Hagemanns plantage La Grange til Hagemann d.3.11.1915, som videregav oplysningen til Politiken og guvernør Helweg-Larsen, der stadig var i Danmark. Se desuden afsnit 5.2 De privat økonomiske initiativer

²⁸⁴ Se Hansen: *Den sociale uro på St. Croix*, p.29 og afsnit om det private initiativ

²⁸⁵ Tage Kaarsted: *Admiral Henri Konows erindringer*, 1966-67 Århus, p.18

²⁸⁶ *ibid.*, p.18

indikator for, hvordan overklassen forholdt sig til de rejste krav om lønforhøjelse under truslen om strejke. Ifølge hans erindringer frygtede plantageejerne arbejderbevægelsen, som de opfattede som en oprørsbevægelse.²⁸⁷ De færreste troede på muligheden for dannelsen af en fagforening efter europæisk eller amerikansk mønster under Jacksons ledelse. Deres undervurdering af situationen førte til, at de ikke var forberedte, da strejken blev en realitet. I stedet voksede frygten for racehad. Konow selv mente, at Jacksons egentlige mål var at gøre St. Croix til en republik efter den haitiske model.²⁸⁸ Men det var svært for de hvide at få et klart billede af situationen, fordi arbejderbevægelsen holdt kortene tæt til kroppen.²⁸⁹

Guvernøren afviste, at fungere som mægler i striden, hvis det betød direkte forhandlinger med Jackson med mindre denne undskyldte sine udtalelser om guvernøren. Beslutningen blev opfattet af arbejdsgiverne som en støtte af deres position. Guvernøren og *Planters Unions* stejle holdning var med til at trække strejken i langdrag. Finansministeren lagde forgæves pres på Helweg-Larsen for at tilsidesætte sine personlige forhold for afgørelsen af et så samfundsvigtigt spørgsmål.²⁹⁰ Først da skoledirektøren Rübner-Petersen stillede et forhandlingsforsalg, der tillod guvernøren at udelukke Jackson, blev der optaget reelle forhandlinger mellem parterne. Strejken endte efter 5 uger med en overenskomst, der medførte lønstigninger for landarbejderne.²⁹¹

Overenskomsten kom som en forløsning på en meget tilspidset situation. På trods af den store sympati for de udsatte arbejdere fra resten af samfundet, kunne de ikke blive ved at bo på skoler, i private huse og store telte. Pengene var knappe og tålmodigheden sat på prøve. På den anden side kunne høsten heller ikke udsættes meget længere. Landbrugskrisen som følge af tørke og dårlige afsætningsmuligheder gjorde, at de fleste plantageejere havde brug for en god høst for at overleve økonomisk og udsigten til at kunne miste den, øgede den spændte situation.

Guvernøren og Jackson følte sig begge udsat for et enormt pres. Jackson indrykkede en notits i *The Herald*, hvor han holdt guvernøren ansvarlig for ethvert udfald

²⁸⁷ *ibid.*, p.28 & p.121 'Altid det samme om igen, frygten for de sortes hævn lurede på bunden af de hvides sjæl.'

²⁸⁸ *ibid.*, p.33 og p.47 – den sorte Toussaint l'Ouverture havde anført slaverne på Haiti i oprøret mod de franske koloniherrer i 1791 til 1804.

²⁸⁹ Kaarsted: *Admiral Henri Konows erindringer*, p.27

²⁹⁰ Se sager til vestindisk journal 1541/1916

²⁹¹ Se overenskomsten i Hansen: *Den sociale uro på St. Croix 1915-16*, p.40

mod sit liv.²⁹² Jacksons fremtidige virksomhed var afhængig af strejkens udfald. Han havde opbygget landarbejdernes forventninger, og sat sig op mod både arbejdsgiverne, guvernementet og den mere moderate del af reformbevægelsen. Hans overbevisning om at være udsat for trusler på livet kom efter et møde d.10.februar, som købmanden M.A. Pretto satte i stand mellem Jackson og ledelsen af Den Vestindiske Sukkerfabrik.²⁹³

Mødet blev et sammenstød mellem Jackson og fabriksdirektøren Karl Lachmann, hvor Pretto forsøgte at fungere som mægler. Lachmann ønskede, at Jackson skulle stoppe agitationen om arbejder- og racespørgsmålet og i det hele taget lægge avisen på hylden og rejse til St. Thomas. Han forklarede Jackson, at alle plantageejerne hadede ham, og understregede, at han ikke ønskede at se Jackson dræbt. Jackson opfattede det sådan, at Lachmann enten havde hørt, at der var et drabsforsøg på vej eller, at han selv ville sørge for det skete.²⁹⁴

Guvernøren stod i en lignende situation presset mellem de modstridende krav. Både de involverede parter i strejken og det resterende samfund forventede, at han ville sørge for en løsning af konflikten. Ingen af parterne mente, at han levede op til forventningen. Han afviste enhver forhandling med Jackson, og *Labour Union* nægtede at lade sig repræsentere af andre. På den anden side mente plantagestanden, at han var for mild, og krævede undtagelsestilstand og en militærindsats for at få strejken afblæst. Samtidig stillede finansministeren sig uforstående overfor situationen og beordrede guvernøren til at virke som mægler i striden. Kort efter strejken og de sidste injuriersagers afgørelse indsendte Helweg-Larsen sin afskedsbegæring og rejste hjem.

8.2 Guvernøren

Guvernørens autoritet blev i perioden begrænset på flere områder. Den lutheranske kirke, skolesystemet og *Valkyrien* blev lagt under centraladministrationen dvs. finansministeriets administration. Skoledirektøren havde svært ved at finde sig til

²⁹² 26.2.1916 indrykkede Jackson notitsen i *The Herald*: 'As there have been made many threats upon my life, and as these threats have been brought before the public, and, as no notice has been taken of these threats, I, the undersigned David Hamilton Jackson, Editor of this paper, hold the Governor of this island responsible before the world, and before the tribunals of all Societies in Europe, Asia and America of which I am a member, in the event of any violence being committed upon my person.'

²⁹³ *The Herald* d.17.2.1916 og 18.2.1916

²⁹⁴ *ibid.*, d.18.2.1916

rette i positionen som både sidestillet og underordnet guvernøren,²⁹⁵ og admiral Konow følte, at han trådte ind på Helweg-Larsens enemærke. De 'kongeligt' valgte medlemmer af kolonialrådene gik over til at blive udpeget af finansministeren i stedet for guvernøren. På den måde fandt flere sorte dansk vestindere et sæde i lokalstyret, men stadig kun dem, der kunne leve op til de økonomiske krav.

Fem kolonialrådsmedlemmer var rejst til Danmark for at aflægge vidnesbyrd for 1916 kommissionen, og de gav alle guvernøren skylden for øernes dårlige udvikling og fralagde sig ethvert ansvar.²⁹⁶ Guvernørens reaktion på beskyldningerne var at beskrive rådene som inkompetente. Han tillagde i stedet finansministeriet og især finansminister Brandes ansvaret for udviklingen. Centralstyrelsen havde aldrig anerkendt den indsigt og viden Helweg-Larsen havde om forholdene og kolonistyre generelt, men havde administreret efter de danske principper, guvernøren langt fra fandt egnede til kolonistyre. Der gjaldt andre forhold i Vestindien end i Danmark, og man kunne ifølge ham f.eks. ikke have en udbredt ytringsfrihed på øerne.²⁹⁷ Hvis finansministeriet havde givet Helweg-Larsen frie hænder, ved hans tiltræden som guvernør, ville han ifølge eget udsagn have styret efter den hårde hånds princip.²⁹⁸ Det ville have betydet, at han havde bestemt lønniveauet og aldrig tilladt en strejke.

På den anden side skulle det ikke tages til udtryk for, at han ikke var vidende om, at reformer var tiltrængte. Tværtimod havde han allerede kort efter sin tiltrædende iværksat en undersøgelse af de økonomiske og sociale forhold og stillet forslag til reformer i starten af 1914. Men forhandlingerne blev først taget op af finansministeren efter, at Jackson havde startet sin agitation.²⁹⁹ Især Brandes var skydeskive for guvernøren under afhøringerne. Brandes var kommet med en række krænkende

²⁹⁵ Sager til vestindisk journal 1784/1916 – brev til finansminister Edvard Brandes fra skoledirektør Olaf Rübner-Petersen d.18.11.1916

²⁹⁶ 1916 betænkningen bilag B p.253-350 – A.E. Stakemann og Francis Coulter fra St. Croix og J.P. Jørgensen, dr. V.A. Christensen og J.C. Roberts fra St. Jan/St. Thomas – Fleming fra St. Croix måtte blive hjemme.

²⁹⁷ *ibid.*, p.135-6 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen og passim i afhøringerne af guvernøren

²⁹⁸ *ibid.*, p.124 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

²⁹⁹ *ibid.*, p.126 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

udtalelser,³⁰⁰ og havde afvist at tage hensyn til Helweg-Larsens indsigt i forholdene, i hans fastholdelse af, at overenskomstforhandlingerne måtte føres med Jackson.³⁰¹

Guvernøren var absolut ikke tilhænger af strejkeret eller fagforeninger.³⁰² Selvom han prøvede at fremstille sig selv som arbejdernes ven og beskytter, kunne han ikke se andet i arbejderbevægelsen end Jacksons egen ærgerrighed og øens kommende ruin. Guvernøren mente, at arbejderbevægelsen virkede deprimerende for plantageejerne, og antog, at sukkerkulturen derfor ville ophøre i løbet af få år.³⁰³

Helweg-Larsen var allerede kort efter strejken kommet med anklager om, at arbejderbevægelsen var startet med støtte fra uvidende socialister i Danmark og især fru Hiort-Lorentzens aspirationer på sin mands vegne. Han mente ikke, at arbejderbevægelsen kunne sættes i relation til den modsvarende i Danmark, men i højere grad var udtryk for et racehad, som Jacksons agitation førte til truende højder.³⁰⁴

Guvernøren var bevidst om, at der udover de racemæssige barrierer var store økonomiske modsætninger i samfundet. Han skrev til Brandes, at Jacksons kampagne i første omgang havde været fokuseret på det racemæssige perspektiv og havde fundet sine tilhængere blandt de utilfredse sorte fra mellemklassen i byerne. De var stærkt repræsenteret på den adresse, Jackson havde med til Danmark. Da han kom tilbage ændredes strategien til at tage direkte sigte på landarbejdernes økonomiske kår. Ændringen havde skræmt en del af hans tidligere tilhængere væk ifølge Helweg-Larsen. De frygtede for, at en strejkebevægelse mellem de uvidende landarbejdere skulle føre til oprør. Helweg-Larsen fandt, at landarbejderne var farlige, fordi de var uvidende, lette at opildne og for en stor del bestod af dårlige elementer fra de engelsk vestindiske øer. Det

³⁰⁰ *ibid.*, p.365 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen – Brandes havde kaldt ham rørende barnlig, panikagtig m.m.

³⁰¹ Sager til vestindisk journal 1784/1916 – brev til finansminister Brandes fra guvernør Helweg-Larsen 14.2.1916 – redegørelse for telegramudvekslingen om at optage forhandlinger med Jackson eller ej. 'Jeg beklager meget, at Ministeren ikke har ment at kunne lægge Vægt paa de advarende Ord om Jacksons Færd, der ere fremkomne fra mig og fra andre Ledere her paa Stedet.' – hvis Brandes havde fastholdt sin insisteren ville Helweg-Larsen have søgt sin afsked.

³⁰² *ibid.*, – brev til finansminister Brandes fra guvernør Helweg-Larsen d.14.2.1916 Helweg-Larsen frygtede hvad fremtiden ville bringe af krav hvis arbejderne så, at de kunne få opfyldt deres ønsker ved at lægge pres på samfundet.

³⁰³ *ibid.* – brev til finansminister Brandes fra guvernør Helweg-Larsen d.4.3.1916

³⁰⁴ Nørregaard inddrog denne bevæggrund i sin fremstilling, hvor han skriver om Crowe og Jackson 'De to negres angreb var ikke blot af sociale karakter, de var også led i en racekamp.' p.102

var svært at kontrollere landarbejderne '...i hvis Natur det ligger at bruge voldelige Foranstaltninger snarere end Argumenter, indenfor Lovens Grund.'³⁰⁵

Guvernøren spillede på frygten for oprør og påpegede, at forholdene ikke kunne sidestilles de danske i et forsøg på at genvinde kontrollen. Han prøvede at sætte Jackson i miskredit ved at påpege, at han havde mistet sine tidligere tilhængere, men Jackson stod langt fra alene. Flertallet af skribenterne i *The Herald* og de i avisen nævnte støtter er at finde på mindst en af de i alt tre underskriftsindsamlinger, der blev lavet til fordel for Jackson i forbindelse med hans ophold i Danmark.³⁰⁶ Dem, der støttede han før rejsen til Danmark, stod også bag ham under dannelsen af fagforeningen.

8.3 The Herald

Jackson var selvanskrevet som præsident for *Labour Union*. Hans nærmest medarbejder og sekretær var Ralph Bough,³⁰⁷ hvis navn går igen på støtteerklæringen til Jackson d.18.juli 1915. Han underviste ifølge annoncer i *The Herald* i stenografi, men var især virksom i arbejdet med agitationen og organiseringen af arbejderne. Sammen med de andre fagforenings ledere Theobald Brow og C. Reubel forhandlede han den endelige overenskomst på plads.³⁰⁸

Reubel havde titel af arbejdstilsynsførende, og udøvede desuden en stor indsats som skribent i avisen. Hans navn var ikke på nogen af støtteerklæringerne, mens Brow allerede optrådte tilbage i 1902 på samme andragende som Jackson – *The Native Insular Convention*. Sammen med Cornelius Crowe, der arbejdede på fagforeningens kontor, udgjorde de lederne af avisen og fagforeningen.³⁰⁹

Men der var mange andre, der deltog i den nye reformbevægelse eller arbejderbevægelse. Vigtigst at nævne her er medredaktøren Ralph de Chabert, der sammen med Jackson stod bag størstedelen af materialet til avisen.³¹⁰ Han var blevet

³⁰⁵ *ibid.* – brev til finansministeren fra guvernøren d.19.12.1915

³⁰⁶ Sager til vestindisk journal 1541/1916 – med sig havde han støtteerklæringer fra St. Croix med 450 underskrivere, der havde indsamlet 245\$ og fra New York med 304 underskrivere. Senere kom endnu en støtteerklæring fra St. Croix d. 18.juli 1915 pga. den hårde kritik Jackson blev genstand for under opholdet i Danmark.

³⁰⁷ *The Herald* d.10.4.1916

³⁰⁸ Se Hansen: *Den sociale uro på St. Croix*, p.29

³⁰⁹ Se *The Herald* d.10.4.1916 hvor lederne af fagforeningen er opremset.

³¹⁰ 'University of the Virgin Islands' har en The Ralph D. DeChabert Collection på deres bibliotek til hans ære. Samlingen fokuserer på Virgin Islands' historie og kultur.

headhunted fra *St. Croix Avis*, hvor han havde arbejdet i 10 år, og havde derfor en stor erfaring indenfor redigering. Andre vigtige støtter af bevægelsen var to gengangere fra *The Native Insular Convention*. Den tidligere viceformand Jos. E. Bough, der reklamerede for sin købmandsbutik i avisen og John Klyvert, der ledede *The International Correspondence School* og desuden skrev en række indlæg.

Brugen af aviser som agitationsmiddel var ikke ukendt i Dansk Vestindien. *The Danish West Indian* var som vi har set blevet oprettet som medie for anti-salgsagationen i 1900. Før dannelsen af *The Herald* blev der startet en ny avis på St. Croix. I 1912 grundlagde A. Ovesen den liberale avis *West End News*, der var lokaliseret i Frederikssted. Jackson førte i første omgang sin samfundskritik frem her, men efter en senere batalje med Ovesen var der kold luft mellem *West End News* og hele arbejderbevægelsen.³¹¹

The Herald skulle være 'a paper for the people', der via oplysning stræbte mod at skabe bedre forhold socialt, politisk og økonomisk og samtidig fungere som samfundets vagthund.³¹² Avisen betegnede sig som udtryk for den nuværende reformbevægelse, der havde startet sin virksomhed med udsendelsen af Jackson til Danmark i april 1915.³¹³ Det blev ikke eksplicit udtrykt hvem, avisen regnede for den tidligere reformbevægelse, men de omtalte *The Native Insular Convention's* andragende til 1902 kommissionen som et forsøg på at forbedre forholdene for de indfødte.³¹⁴

Avisen var i høj grad rettet mod USA. Jackson & Co. havde stærke bånd til de udvandrede dansk vestindere, der havde slået sig ned i New York især. *The Herald's* sekretær Andrew Elskoe og kasserer Charles Anthony boede i New York, og avisen bestod for en stor del af artikler fra amerikanske blade og aviser. Størstedelen omhandlede forskellige gode råd om bl.a. husholdning og oplysende artikler om sundhed, mens nogle artikler gav en indføring i de amerikanske arbejdsforhold og fagforeninger.

³¹¹ Bataljen blev fremlagt af politimester Schäffer i en politirapport til guvernementet – sager til vestindisk journal 1541/1916. Ovesen havde åbenbart regnet med Jacksons støtte til det kommende kolonialrådsvalg, men Jackson sagde på afskedsmødet før hans afrejse til Danmark, at man burde stemme på indfødte, da man aldrig vidste hvornår de danskfødte rejste hjem igen.

³¹² *The Herald* d.29.10.1915

³¹³ *ibid.*, d.14.3.1916

³¹⁴ *ibid.*, d.6.12.1916

USA var det første land, der kendte til dannelsen af en organiseret arbejderbevægelse.³¹⁵ Men den havde ikke opnået at blive institutionaliseret som i Danmark pga. den hårde modstand organisering havde mødt fra arbejdsgiverne og staten. Fagbevægelsen blev konsolideret i 1850erne, men var forbeholdt faglærte, indfødte og hvide mænd. Kvinderne, immigranterne og sorte amerikanere var udelukket og måtte kæmpe en lang kamp for retten til at organisere sig på lige fod.³¹⁶

Udelukkelsen af sorte amerikanere var både baseret på konkurrencen om arbejde og en reel racisme. USA's største fagforbund i 1915 var AFL – *American Federation of Labor*, der officielt tog afstand for diskrimination, men reelt fastholdt opdelingen af arbejdere efter race, uddannelse og køn.³¹⁷ Den eneste fagforening i USA, der optog sorte amerikanere på lige vilkår med de hvide var IWW – *Industrial Workers of the World*.³¹⁸ Den blev dannet i 1905 og slog på direkte handling i stedet for politisk tænkning. Foreningen opnåede aldrig den store indflydelse for sorte arbejdere, da de hovedsagligt opererede i Nordstaterne, hvor der kun var få sorte beboere.

De sorte arbejdere forsøgte at tilpasse sig forholdene og samarbejde direkte med arbejdsgiverne på bekostning af, at få en lavere løn end de hvide. Booker T. Washington støttede metoden, da et samarbejde med fagbevægelsen alene førte til, at de sorte blev udelukket fra flere håndværk og erhverv. Han mente, at de skulle uddanne sig og overbevise arbejdsgiverne om, at de var at foretrække som arbejdere fordi de var fredelige, lærenemme, overholdt loven og ikke var voldelige.³¹⁹

NAACP mente, at samarbejde med de hvide i fagbevægelsen var den eneste vej til at sikre bedre økonomiske forhold for både sorte og hvide. Ellers ville de sorte alene blive brugt til at trykke de hvide. I stedet skulle arbejderne forene sig og sammen kæmpe for retten til arbejde, lige løn og lige ret.³²⁰

Andrew Elskoe havde underskrevet *The Native Insular Convention* og var formand, for den komite, der indsamlede underskrifter til fordel for Jacksons tur til

³¹⁵ Niels Ole Højstrup Jensen og Ole Strömrgren: *Arbejderbevægelsen i USA – en arbejderbevægelse uden socialisme*, 1988, p.6

³¹⁶ *ibid.* p.9

³¹⁷ Philip S. Foner: *Organized Labor & the Black Worker 1619-1973*, 1976, p.73

³¹⁸ *ibid.*, p.107

³¹⁹ *ibid.*, p.77 – Se afsnit 6.2 De sorte borgerrettighedsforkæmpere i USA

³²⁰ *ibid.*, p.80, 100

Danmark.³²¹ Guvernøren havde ret i, at Jackson havde fundet sine støtter i den utilfredse mellemklasse, men ikke i at han havde mistet dem pga. fokuseringen på arbejdernes økonomiske problemer. Som det ses var kernen omkring dannelsen af fagforeningen for størstedelen gengangere fra underskriftsindsamlinger før Danmarksturen. Flere havde desuden optrådt allerede i forbindelse med *The Native Insular Convention*.

Ifølge *The Herald* havde det ligefrem udgjort et problem i starten, at bevægelsen ikke stod i forbindelse med reelle landarbejdere. A. Marcus blev i prøvenummeret krediteret for at skaffe forbindelse til 'those unfortunates from the country whom we would never otherwise have been able to reach'.³²²

Avisens målgruppe var rettet både mod landarbejderne og de højere uddannede. Der var mange henvisninger til klassisk litteratur, europæisk historie og udtryk for en generel viden om udviklingen i verden.³²³ En stor del af landarbejderne var analfabeter og kunne ikke forventes at have haft indsigt i latinske termer eller europæisk litteratur. På den måde var avisen rettet mod mellemklassen i byerne. På den anden side blev dannelsen af fagforeningen og indkaldelse af landarbejderne til møder og foredrag annonceret gennem avisen.³²⁴ Ralph Bough karakteriserede, at bevægelsen havde ført to linier – en akademisk og en mere pragmatisk.³²⁵ Den mere pragmatiske var rettet mod landarbejderne for at oplyse dem om deres forhold og gøre dem parate til at strejke.

Oplysningsarbejdet var en vigtig del af avisens arbejde og udover de oplysende artikler fra de amerikanske blade, skrev Jackson om ædruelighed og familieliv. Men vigtigst var oplysningsarbejdet om den sorte borgerrettighedsbevægelse i USA.

Hvert nummer havde en liste over bøger, der angik den sorte races udvikling og fremskridt, som man burde læse. Det var både digte, skønlitteratur og mere alvorlig diskussionsindlæg i debatten om selvbevidsthed og lige ret. Boglisten talte fremtrædende politiske aktive som Mary White Ovington og W.E.B. DuBois, den mere moderate Kelly

³²¹ Sager til vestindisk journal 1781/1916 – Charles Anthony havde også skrevet under.

³²² *The Herald* d.29.10.1915

³²³ *ibid.*, d.29.12.1915 som eksempel – citere skolastisk utryk: Proba Majorum er minurum – uden oversættelse. Henviser til fagforeningen i Sydafrika, Vikinger, Don Quixote.

³²⁴ Bl.a. d.13.11.1915 blev der annonceret foredrag på plantagen Glynn under emnet 'The future generation of St. Croix' og d.24.11.1915 'The meaning of these agitation meetings'

³²⁵ *The Herald* d.24.1.1916

Millers indlæg og Booker T. Washingtons erindringer.³²⁶ Man kunne købe bøgerne via avisen, der også reklamerede for kolorerede portrætter af de store ledere – bl.a. DuBois, Washington og Blyden.³²⁷

Arbejderbevægelsen brugte race som samlende. Når de sorte lærte deres værdi at kende som mennesker og arbejdere, ville de stå sammen om at kræve deres ret. Men fokusering på den sorte identitet, og udtalelser der fremstillede guvernøren som racist, flyttede fokus over på racehadet.³²⁸ Det blev ikke bedre, da avisen bragte slaveloven fra 1783 ved siden af udtalelser om at hævne, hvad slaverne havde lidt af overlast om end billedligt talt.³²⁹

Op til årsskiftet var avisen meget fokuseret på det oplysende arbejde. Udover den anbefalede læsning blev der oprettet en fast rubrik med ordforklaringer på ord brugt i avisen, en fast rubrik der behandlede klager fra arbejderne over arbejdsgivere og systemet generelt, og man overvejede at starte en aftenskole med fri undervisning i engelsk, fysik, skrivning, historie, økonomi, geografi og matematik.³³⁰ Hele den nye straffelov fra 1906 blev bragt, og kolonialrådenes behandling af de nye lovforslag i december 1915.³³¹ Tendensen aftog, da strejken skulle planlægges og gennemføres, og ordforklaringen forsvandt fra avisen.

Reformbevægelsen, som den hidtil havde eksisteret, blev splittet pga. skiftet i fokus. Den nye reformbevægelse i form af arbejderbevægelsen fik de argeste modstandere blandt dem, der var ansat hos eller på anden måde var afhængige af overklassen. Men på den anden side blev bevægelsen indirekte støttet af flere af de fremtrædende købmænd på øen, der bragte store annoncer i *The Herald*. Baggrunden var

³²⁶ Se *The Herald* d.29.10.1916 – boglisten blev revideret under vejs – 'In order that the coloured population and others for the advancement of the Negro Race can have the opportunity of coming in contact with literature pertaining to its progress, we give below a list of books by Negro authors that will be found very helpful.' – ikke alle forfattere var dog sorte bl.a. den nævnte Mary White Ovington.

³²⁷ *The Herald* d.4.3.1916

³²⁸ *ibid.*, d.21.2.1916 – om guvernør Helweg-Larsen 'This good gentleman seems, in his advancing years, to be thirsty for the negro's blood...Does he know that the black people hate him as he hates them?'

³²⁹ *ibid.*, d.8.3.1916 'Figuratively, then for every red-hot-iron pinch afflicted upon the bound slave, the planter shall be pinched back three fold.'

³³⁰ *ibid.*, d.18.1.1916

³³¹ *The Herald* fra 30.11 til 17.12.1915

muligvis en pragmatisk forståelse af, at arbejderne og mellemstanden udgjorde en stor del af deres kundepotentiale.³³²

Kampen mod bevægelsens modstandere blandt mellemklassen blev meget hård.³³³ Købmanden Thomas Ramsay udtalte ifølge *The Herald* til *West End News*, at Jackson og Reubel var lovløse agitatorer, og deres tilhængere var en gruppe analfabeter.³³⁴ Ramsay havde underskrevet på andragende nr.8 i 1902, der stillede krav om en opdyrkning af den østlige del af St. Croix og var modstandere af en privatisering af sukkerfabrikken.³³⁵ Købmanden og kolonialrådsmedlem J.C. Canegata blev også udpeget i avisens som sagens modstander.³³⁶ Han havde også underskrevet andragende nr.8 i 1902 og var formanden for foreningen *The Mutual Improvement Society*.³³⁷

Bevægelsen lagde sig også ud med Kirkesagen.³³⁸ Præsten Povl Helweg-Larsen, degnen Alexander Creagh og præsten Ejnar Olsen forsøgte at modarbejde fagforeningen.³³⁹ Præsten Helweg-Larsen tog sagen direkte op og forsøgte i første omgang at gå bevægelsen i møde. På et møde d.10.november havde han hyldet den sociale reformbevægelse og søgte støtte fra tilhørende til oprettelsen af en landbrugs- og industriskole. Men Jackson tog afstand fra præstens forslag. For det første var ideen gammel og havde endnu ikke ledt til noget konsekvent. For det andet havde præsten kun en løs ide om, efter hvilke principper eleverne skulle uddannes. Jackson ønskede en uddybende forklaring på, hvad eleverne skulle uddannes til. Han ønskede ikke at støtte en skole, hvis formål alene gik ud på at bedre arbejdskraften til fordel for arbejdsgiverne.³⁴⁰

³³² En fast annoncør var købmanden John Alexander og senere købmanden og kolonialrådsmedlem M.A. Pretto og degnen A. Creagh. Creagh annoncerede for undervisning i dans. *The Danish American Grocery* var også en fast annoncør, der d.20.11.1915 kørte annoncen 'Remember the Place that has Always Remembered You!'

³³³ *The Herald* d.3.4.1916 – 'The fight was one for higher wage, which fight naturally had to meet with the approval of any socialist body. Certainly, the race question could not be left out when the root of the evil lay in the fact that certain mulattoes and octaroons, who want to be white, started violent attacks upon our person and upon the people that we had to start a campaign to silence their batteries.'

³³⁴ *ibid.*, d.12.1.1916

³³⁵ 1902 betænkningen p.161 – se desuden afsnit 3.3 Andragenderne og underskriverne

³³⁶ *The Herald* d.17.12.1915 – Udover Canegata blev Schneider, Weng, Pentheny og Creagh udpeget

³³⁷ 1902 betænkningen p.161 – Se afsnit 6.1 Crowe og de amerikanske forbindelser om *The Mutual Improvement Society* – Jackson var redaktør for foreningens avis

³³⁸ *The Herald* d.15.1.1916

³³⁹ *ibid.*, d.20.1.1916 – Olsen havde holdt tale på plantagen Mt. Pleasant, hvor han opfordrede arbejderne til at stille sig tilfredse med lønnen. Se afsnit om Den Dansk Vestindiske Kirkesag

³⁴⁰ *ibid.*, d.11.11.1915

Senere blev tonen hårdere mellem fagforeningen og Kirkesagen. Kirkesagen tog direkte afstand fra strejken, selvom de hjalp med til at sørge for husly og mad til de strejkende.³⁴¹ Jackson mente, kirkefolkene afstandstagen fra bevægelsen skulle ses i relation til dens tætte forbindelser til plantageejerne og guvernementet. Deres danske nationalitet og præsten Helweg-Larsens familiære forbindelse til guvernøren, gjorde ikke bevægelsesgrundene mindre suspekter for Jackson.³⁴²

Arbejderbevægelsen kom især i opposition til repræsentanter for lokalstyret, arbejdsgiverne og loven personificeret i guvernør Helweg-Larsen, administrator Schmiegelow og gendarmerichefen Fuglede. Jackson gentog i avisen anklagerne om, at guvernøren var en skamløs løgner, fordi han benægtede, at have forbudt Jackson at holde møder.³⁴³ Schmiegelow blev udsat for en række angreb for overtrædelser af arbejdsregulativerne og generel dårlig opførelse overfor arbejderne,³⁴⁴ mens Fuglede måtte stå for skud for gendarmernes dårlige opførelse.³⁴⁵ Alle tre lagde sager an mod udtalelsernes ophavsmænd, der førte dem helt til Højeste Ret i København.

Finansministeren havde fået gennemført indsættelsen af en række sorte dansk vestindere i kolonialrådene, men *The Herald* afskrev den alle med undtagelse af snedkermester Charles MacFarlane.³⁴⁶ Hverken toldforvalter W.C.J. Berg, købmand M.A. Pretto eller jordejer J.R. Leevy kunne siges at være direkte interesseret i arbejderne eller reelt repræsentative for den del af befolkningen, der stod uden stemmeret. Avisen mente, at deres interesser i højere grad stemte overens med undertrykkerne af arbejderne.

Labour Union og *The Herald* blev af samtiden indskrevet i en socialistisk diskurs. Ingeborg Hiort-Lorentzen omtalte bevægelsen som socialistisk i 1916.³⁴⁷ Konow skrev i sine erindringer, at Jackson selv omtalte sig som socialist.³⁴⁸ Den tidligere skoledirektør og redaktør for *St. Croix Avis* John T. Quin mente, at inspirationen til *Labour Union* kom fra den amerikanske socialistiske fagforening IWW. Tilhørsforholdet blev afvist af *The*

³⁴¹ *ibid.*, d.31.1.1916 – refererer en replik mellem præsten Faber og Jackson.

³⁴² *ibid.*, d.22.11.1916 – 'We think the reverend gentleman should keep out of politics, even if it be to defend his uncle.'

³⁴³ *ibid.*, d.22.11.1915

³⁴⁴ *ibid.*, d.24.11.1915

³⁴⁵ *ibid.*, d.29.11.1915

³⁴⁶ *The Herald* d.21.3.1916 – MacFarlane var far til Frederick og Reginald, som Kirkesagen fik uddannet i Danmark – Se afsnit Den Dansk Vestindiske Kirkesag

³⁴⁷ 1916 betænkningen bilag B p.200 – afhøring af Ingeborg Hiort-Lorentzen

³⁴⁸ Kaarsted: *Admiral Henri Konows erindringer*, p.86

Herald med, at Jackson havde allerede kendt til strejketeknikker før opholdet i USA.³⁴⁹ Jackson skrev til Hans Nielsen d.5.3.1915, at han principielt var socialist og tilhørte 'De Brooklynske Socialisters Broderskab'.³⁵⁰

Avisen inddrog også den georgeistiske ide. Jackson omtalte sin forbindelse til hans 'young and energetic friend' Theo. Adler Lund, der havde vist stor interesse for Jacksons arbejde under opholdet i Danmark. Lund havde bl.a. vist ham rundt på nogle husmandsbrug og sat ham ind i den georgeistiske ide.³⁵¹ Kort efter bragte avisen en artikel om den georgeistiske ide under titlen 'Land can have no owner.'³⁵² De georgeistiske idealer var overensstemmende med reformbevægelsens ønsker mht. udstykning af jorden. Ideen bag jordskat var, at ingen så havde råd til at eje jord uden at bruge den. Jackson havde under sit ophold i Danmark fremført at netop en sådan skat ville gøre noget ved problemet med de store landområder, der lå uopdyrket hen på St. Croix.

The Herald tog afstand fra en klar udmelding om arbejderbevægelsens politiske tilhørsforhold. Der eksisterede ikke politiske partier på St. Croix, så på den måde var det irrelevant at bekende sig til en bestemt politisk ideologi. Det er væsentligt at påpege, at bevægelsen lagde sig tæt op ad den social-radikale regeringskoalition i Danmark ved at fremhæve både socialistiske og georgeistiske ideer. Ved denne fremgangsmetode kunne regeringen ikke direkte tage afstand til *Labour Union*, uden at imødegå sin egen ideologi. Regeringen kunne ikke principielt tage afstand fra strejke for højere løn eller et ønske om udvidede politiske rettigheder.

Målet bag dannelsen af *Labour Union* og den gennemførte strejke var, udover en reel forbedring af landarbejdernes økonomiske kår, at få realiseret sociale, økonomiske og politiske reformer. Det var deres håb, at man gennem den nye reformbevægelse kunne åbne muligheder for videreuddannelse i Danmark af øens lovende unge til advokater, læger m.m.³⁵³ *The Herald* fokuserede en del på uddannelse, og havde som allerede omtalt lagt vægt på en diskussion af, hvad eleverne blev opdraget til. De ønskede ikke alene en

³⁴⁹ *The Herald* d.30.3.1916 – udklip fra artikel i New York Tribune hvor J.T. Quin udtalte sig om strejken og arbejderspørgsmålet.

³⁵⁰ ifølge *Social Demokraten* d.23.3.1915

³⁵¹ *The Herald* d.14.3.1916

³⁵² *ibid.*, d.17.3.1916

³⁵³ *The Herald* d.4.12.1915

forbedring af arbejdskraften, men at der åbnedes reelle muligheder for mellemklassens unge til at få en videregående uddannelse. De mente ikke, undervisningsniveauet på *St. Croix Højere Skole*, der blev startet i 1914, var god nok. Eleverne lavede ikke andet end at spille fodbold og holde skovture.³⁵⁴

The Herald støttede også dannelsen af en teknisk skole efter Booker T. Washingtons model, der skulle være til fordel for dannelsen af en selvejende husmandsstand på St. Croix. Avisen skrev, at der allerede i 1914 var blevet sendt breve til København om jordudstyknings. Men man tog afstand fra lovforslaget om en husmandsreform, der blev forelagt kolonialrådene i december 1915. Reformen, der var udarbejdet af guvernøren og finansministeren, tog udgangspunkt i udstykning af små jordlodder, landarbejderne kunne dyrke ved siden af deres arbejde på plantagerne. *The Herald* ønskede større jordbrug til gavn for folk fra mellemklassen, hvor de kunne ansætte arbejdere. De var af den overbevisning, at landarbejderne hellere ville have højere løn end at blive selvstændige.³⁵⁵

Hovedformålet for hele bevægelsen var indførelsen af et reelt demokrati. Allerede i prøvenummeret d.29.10.1915 blev endemålet udspecificeret – 'the people *shall rule* and not be *ruled* by a few selected bosses'.³⁵⁶ Midlet var organiseringen af arbejderne for derved at vise, at de havde kendskab til moderne civilisation og var modne til en udvidelse af de politiske rettigheder. Gennemførelsen af strejken, uden at det kom til oprør, havde vist at arbejderne havde udskiftet mordbrænderens fakkelt fra 1878 med fredelige midler.³⁵⁷

Efter succesen med landarbejderstrejken begyndte *Labour Union* at organisere de andre faggrupper. Den 27.april 1916 blev der holdt møde for fiskerne³⁵⁸ og d.1. maj 1916 for tømmer, snedkere, hjulmagere etc.³⁵⁹ Målet var, at alle blev organiseret og stod samlet i kampen for at skabe bedre fremtidsmuligheder socialt, økonomisk og politisk.

³⁵⁴ *ibid.*, d.13.11.1915

³⁵⁵ *ibid.*, d.10.12.1915

³⁵⁶ *ibid.*, d.29.10.1915

³⁵⁷ *ibid.*, d.6.4.1916 – 'we have pointed out that the people en masse do not possess the right of voting. Now that the working men have formed themselves in a Union which is growing in strength, and they can say they belong to an organization, they have a right to come into their vote. This will soon happen and all the troubles will be over.'

³⁵⁸ *ibid.*, d.28.4.1916

³⁵⁹ *ibid.*, d.1.5.1916

9. Afslutning

9.1 Diskussion

Dannelsen af *Labour Union* og den efterfølgende strejke fik en stor opmærksomhed i samtiden først og fremmest fordi den faldt oveni salgsforhandlingerne, der blev genoptaget sideløbende med udviklingen. Samtidig med, at Frihedsdagen blev fejret på St. Croix d.1.november 1915, opnåede regeringen i Danmark enighed om salget af Dansk Vestindien.³⁶⁰

Peter Hoxcer Jensen er den eneste, der har behandlet arbejderbevægelsen selvstændigt i artiklen 'Den dansk vestindiske arbejderbevægelse og strejken i 1916'. Han opstillede en række postulater, der ikke tidligere er blevet imødegået, men som her vil danne udgangspunkt for en diskussion af reformbevægelsen i Dansk Vestindien 1902 til 1917.

Jensen fremhævede tre inspirationskilder til dannelsen af arbejderbevægelsen på St. Croix. Den største var de lokale forhold og traditioner. Derudover fremhævede han den nordamerikanske 'negerbevægelse' repræsenteret af f.eks. Booker T. Washington. Som den tredje inspirationskilde opstillede han den danske arbejderbevægelse og Socialdemokratiet, som skulle have udøvet en betydelig økonomisk, moralsk og ikke mindst politisk støtte.³⁶¹

For at tage det sidste først fremhævede Jensen den nære tilknytning til den danske arbejderbevægelse og det danske socialdemokrati med udgangspunkt i George Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917* og 1916 betænkningen.³⁶² Nørregaard skrev ganske vist, at Jackson kom i forbindelse med socialdemokraten Hans Nielsen, men ikke om der blev tilsagt nogen økonomisk, moralsk eller politisk støtte.³⁶³ 1916 kommissionens betænkning er et værk på 592 sider delt op i tre afsnit. Det første er den reelle betænkning med kommissionens indstillinger. Det andet er aktstykker vedrørende de tidligere forhandlinger, fra udenrigsministeriet, finansministeriet og generelle. Det tredje og længste afsnit på 373 sider er kommissionens vidneafhøringer.

³⁶⁰ Leide: *Partiernes stilling til salget af de dansk-vestindiske øer 1916*, p.1

³⁶¹ *ibid.*, p.9

³⁶² *ibid.*, p.17 note 28

³⁶³ Nørregaard: *Dansk Vestindien 1880-1917*, 1966 p.100

Jensen uddybede ikke, hvor den nære tilknytning kommer til udtryk i betænkningen, men en gennemgang af afhøringerne giver visse referencer til en forbindelse mellem specielt Jackson og Socialdemokratiet bl.a. fra guvernør Helweg-Petersen,³⁶⁴ der blev refereret i 1916 kommissionens første mindretalsindstilling.³⁶⁵ Det var dog alene Hans Nielsen, der tog ansvar for at have samarbejdet med Jackson. Nielsen afviste som fremhævet, at han eller andre socialdemokrater havde rettet henvendelse til reformbevægelsen eller på nogen måde instrueret eller påvirket dannelsen af arbejderbevægelsen.³⁶⁶

Nielsens erklæring til 1916 kommissionen kan også ses som en fraskrivning af ansvaret for den udvikling arbejderbevægelsen i Dansk Vestindien havde taget efter strejken. Beskyldningerne om, at *Labour Union* var racistisk og udsatte de hvide på St. Croix for overhængende fare ved at agitere racehad, kunne have været baggrund for et ønske om at distancere sig fra bevægelsen, selvom beskyldningerne var rejst hovedsagligt af *Labour Union*'s modstandere fra strejken.³⁶⁷

En nærmere undersøgelse af arkiverne hos ABA – Arbejdernes Bibliotek og Arkiv – giver ikke indtryk af en 'betydelig' forbindelse mellem den danske og den dansk vestindiske arbejderbevægelse. De eneste referencer til Dansk Vestindien, som det har været muligt at finde på arkivet, var i folketingsmand C.M. Olsens og *Landorganisationen i Danmarks* (LO) arkiv. Olsen var aktiv omkring salget af kolonien, men har ellers ikke haft det store kendskab til *Labour Union*.³⁶⁸ LO var forsættelsen af *De samvirkende Fagforbund*, der i februar modtog en opfordring fra Hans Nielsen til at støtte strejken på St. Croix med 3.-4.000 kr. Han understregede, at henvendelse ikke skete på opfordring fra de strejkende, men at han selv havde ønsket at opfordre til støtte. DsF's forretningsudvalg strakte sig til 1.000 kr., der blev sendt adresseret til Jackson

³⁶⁴ Se afsnit 7. De danske støtter og 1916 B p.136 – afhøring af guvernør Helweg-Larsen

³⁶⁵ Kommissionens første mindretals indstilling (Foss, Fraenkel, Godskesen, Goos, Holger Petersen, Richelieu og Schovelin p.42-57) nævnte, at Jackson i Danmark 'kom under stærk socialdemokratisk Paavirkning, ' 1916 betænkningen p.51

³⁶⁶ 1916 betænkningen bilag A – Erklæring fra folketingsmand Hans Nielsen p.147-149 – Se afsnit 7.1 Hiort-Lorentzen

³⁶⁷ Bl.a. guvernør Helweg-Larsen, Ramsing m.fl. i afhøringerne

³⁶⁸ Christian Martin Olsens arkiv kasse 3: læg 3: 1916: 'Notater til fortroligt møde mellem rigsdagenes partier d.15. september vedrørende den udenrigspolitiske situation, Danmarks forhold til de krigsførende lande og salget af de dansk vestindiske øer(1 læg)' og kasse 28: læg 1: de vestindiske øer: 1916: 'Salget af de vestindiske øer. Breve til C.M.O. vedrørende afholdelse af møder. Notater og tryksager. Avisudklip(2 læg).'

d.6.marts.³⁶⁹ Udover denne brevveksling findes der i LO's arkiv alene en række avisudklip om strejken og salget.³⁷⁰

Fagforeningen og befolkningens generelle krav om reformer blev støttet fra dansk side, men som det er blevet vist, kom støtten i de fleste tilfælde fra enkeltpersoner. De almene krav om bedre uddannelse, adgang til jord og udvidede politiske rettigheder fandt udbredt støtte fra social-liberale kredse i Danmark. Alligevel var det kun *Den Danske Henry George Forening*, der tog sagen op med udfærdigelsen af resolutionen i 1915. Begrundelsen for, at de ikke gentog resolutionen året efter, står som en forklaringsmodel for, at sagen ikke vandt udbredt støtte i Danmark. Kolonien var en 'politisk hvepserede', men derudover må årsagen også findes i, at øerne aldrig opnåede at vinde den større interesse i Danmark. De adskilte sig på for mange punkter med opfattelsen af nationalstaten.³⁷¹

Socialdemokratiet var ikke sene til bagefter at tilskrive sig æren for dannelsen af arbejderbevægelsen. I artiklen 'Socialdemokratiet og Negrene' fra 1917 skrev E. Wiinblad, at de organiserede sig efter 'deres danske Brødres Eksempel'.³⁷² Organiseringen af de dansk vestindiske landarbejdere havde som nævnt en del til fælles med organiseringen af de danske landarbejdere. Brugen af agitation ved folkemøder og opsøgende arbejde, oprettelsen af en avis og krav om lønforhøjelse var de samme, men metoderne var ikke ukendte udenfor Danmark.

USA havde haft en fagbevægelse i mange år og *The Herald* nævnte tit de amerikanske fagforeningsforhold. De omtalte dog ikke de store problemer, fagbevægelsen var udsat for i spørgsmål om anerkendelse eller de store spændinger mellem sorte og hvide arbejdere i konkurrencen om arbejde.

³⁶⁹ LO's arkivkasse 814: læg 31 – brev til C.T. Madsen fra Hans Nielsen modtaget d.24.2.1916, svar til Hans Nielsen fra C.T. Madsen d.1.3.1916, brev til D.H. Jackson fra C.T. Madsen d.6.3.1916 og telegram fra D.H. Jackson til De samvirkende Fagforbund d.24.5.1916

³⁷⁰ LO's arkivkasse 1315

³⁷¹ Se Johannes Lehmann: *For eller imod – Udtalelser med Henblik paa det eventuelle Salg af de dansk vestindiske Øer*, København 1916 – her udtalte flere prominente danskere sig om emnet og flere hæftede sig ved, at når de var købt for penge, kunne de sælges for penge. Hans Nielsen udtalte, at man ikke kunne retfærdiggøre at fastholde øerne, når der ingen interesse fandtes for at gennemføre de nødvendige reformer – p.38-39

³⁷² E. Wiinblad: 'Socialdemokratiet og Negrene' in: *Arbejdernes Almanak* 1917 p.18

Siden emancipationen havde der forskellige steder i Vestindien været isolerede tilfælde af strejker, oprør, politisk organisering og fagforeninger.³⁷³ Trinidad havde allerede i 1890erne set dannelsen af *Trinidad Workingmen's Association*, der blev nedlagt som følge af optøjer på øen i 1903. Foreningen blev genoptaget i 1919 og blev i 1930erne tilknyttet the British Labour Party.³⁷⁴ Den fungerede ikke som en fagforening, men havde fokus på reformer af samfundet generelt og stod i opposition til regeringen og lokalstyret.

I Guyana var der efter flere uroligheder i 1905 blevet dannet en række foreninger og håndværksassociationer, der kæmpede for at bedre rettigheder. Organiseringen af arbejderbefolkningen var her iværksat af folk fra mellemklassen, da deres interesser langt hen ad vejen var sammenfaldende.³⁷⁵ Udviklingen på St. Croix i perioden skal ses i forbindelse med disse generelle udviklingstendenser i Vestindien, hvor de koloniserede områder forsøgte at opnå indflydelse ad samme kanaler som var blevet brugt i Europa kort før.

Udover en organisering af arbejderne, så tiden desuden en organisering af de sorte amerikanere i borgerrettighedsbevægelser. Repræsenteret af Washington og DuBois havde de uden tvivl en stor indflydelse på især de intellektuelle dansk vestindere mht. spørgsmål som sort selvbevidsthed og politiske rettigheder, men først efter overdragelsen til USA i 1917 opstod der en forbindelse mellem den dansk vestindiske reformbevægelse og interesseorganisationer i USA. Jackson rejste, ifølge historikerne Isaac Dookhan, ofte til USA efter 1917 for at tale med forskellige organisationer og aflægge vidnesbyrd foran kongressens komiteer. Den amerikanske borgerrettighedsorganisation ACLU – *American Civil Liberties Union* – kom første gang i forbindelse med danske vestinderne i 1920. ACLU blev derefter en aktiv støtte i kampen for rettigheder og sørgede for at skabe opmærksomhed om sagen i USA.³⁷⁶

Den sidste af de tre inspirationskilder for den dansk vestindiske fagbevægelse som Jensen opstillede var de lokale forhold og traditioner. Som det er blevet fremstillet i denne opgave udsprang arbejderbevægelsen af en generel utilfredshed med de økonomiske, sociale og politiske forhold i Dansk Vestindien. Andragenderne fra 1902

³⁷³ W.A. Lewis: *Labour in the West Indies. The Birth of a Workers' Movement*, 1977 p.18

³⁷⁴ *ibid.*, p.18

³⁷⁵ Walter Rodney: *A History of the Guyanese Working People*, p.220

³⁷⁶ Dookhan: 'The Search for Identity', p.14

opridsede en række reformønsker, store dele af befolkningen kunne stille sig enige med, men som aldrig blev realiseret. Den brede opbakning til reformerne skal ses under hensynstagen til, at de aldrig blev uddybet. Da man f.eks. begyndte at diskutere jordreformen og husmandsbrugene trådte uenighederne om, hvordan man i praksis skulle udføre reformerne klart frem.

Som Lawaetz fremhævede, havde salgsdebatten i 1900 til 1902 vakt befolkningens selvbevidsthed og introduceret dem til de forskellige former for agitation.³⁷⁷ Det burde derfor ikke være kommet som en overraskelse, at oppositionen efter 1910 greb til samme midler for at opnå lydhørhed. Først da Jackson vendte hjem fra Danmark, optog dele af oppositionen nye metoder. Men som det er fremhævet, skal dannelsen af fagforeningen ikke ses som udelukkende inspireret af opholdet i Danmark.

Inspirationen til dannelsen af *Labour Union* kan ikke siges at være entydig. Tendenser i tiden pegede mod organisering og kamp for politiske rettigheder både i USA, Danmark og Vestindien.

9.2 Amerikanske forhold

Kongressen vedtog en midlertidig lov i 1917 for at afbøde skiftet til amerikansk styre. Loven fastholdt i store træk det danske lovkompleks fra 1906. Guvernementet blev erstattet af en flådeadministration, der ligeledes fastholdt det tidligere politiske system med kolonialråd og guvernør, der nu blev udpeget blandt flådeofficerer af regeringen i Washington. Guvernørposten fik ved skiftet udvidede magtbeføjelser til både at være ansvarlig for den lovgivende, udøvende og dømmende magt. Konventionen med, at en del af kolonialrådsmedlemmerne blev udpeget af guvernøren, blev fastholdt og forankrede guvernørens magt i rådet. De udvidelser af den politiske magt flere dansk vestindere havde ventet ved overdragelsen fandt først sted i 1936.³⁷⁸

Antallet af stemmeberettigede steg dog næsten til det dobbelte fra 1909 til 1925, men stigningen gjaldt hovedsagligt St. Thomas, og kom kun op på 1.232 ud af en

³⁷⁷ Se afsnit 6.1 Crowe og de amerikanske foreninger p.51

³⁷⁸ Dookhan: 'The search for identity', p.1 – afsnittet er hovedsagligt bygget på Dookhans artikel

befolkning på ca.26.000.³⁷⁹ Landdistrikterne på St. Croix fastholdt status quo og opnåede ikke flere stemmeberettigede i perioden.

I den første tid forholdt vestinderne sig afventende overfor de ændringer, som alle mente måtte komme. Der blev indført forbedringer på en række områder indenfor sundheds- og uddannelsessektoren. Det nye styre indførte desuden indkomstskat og en moderne retspleje og lovgivning.³⁸⁰ Men hurtigt forstod man, at den politiske struktur ikke blev ændret. I stedet konsoliderede flådeadministrationen i højere grad sin magt.

Arbejderproblemerne vedblev upåvirket af salget. Der blev ikke sat en stopper for den høje udvandring, der i stedet blev modvirket af en fortsættelse af den tidligere immigrationspolitik. De økonomiske nedgangskonjunkturer fortsatte, og lønnen, som *Labour Union* havde kæmpet for, blev sat ned.³⁸¹ Samtidig indførte flådeadministrationen forbud mod strejker og lockouts.³⁸²

Labour Union havde fået frataget sin eksistensberettigelse, og lederne gik i stedet ind i den generelle opposition, der til gengæld voksede som den politiske magt indskrænkedes, de økonomiske forhold forværredes og de generelle reformønsker udeblev. Reformbevægelsen konsoliderede sig igen i en bred græsrodsbevægelse og tidligere modstandere mødtes nu i fælles opposition til styret.

Reformbevægelsens agitation fandt udbredelse via aviser, folkemøder, repræsentanter til organisationer i USA, delegationer til kongressen og dens medlemmer og direkte appeller til præsidenten.³⁸³ Igen ser vi altså et forsøg på at mobilisere befolkningen via aviser og møder til opbakning om opråb af centralstyret og interesseorganisationer i 'moderlandet'.

De skiftende guvernører afskrev reformbevægelsen som en håndfuld radikale politikere, der søgte at mele deres egen kage,³⁸⁴ og beskyldte dem for at være bolsjevikker, agnostikere, uamerikanske og racister.³⁸⁵ Begrundelsen for ikke at udvide de politiske rettigheder var til dels, at en stor del af befolkningen var udgjort af 'uønskede elementer' fra andre vestindiske øer, der ikke blev set i stand til at varetage den politiske

³⁷⁹ *ibid.*, p.2

³⁸⁰ *ibid.*, p.1+4

³⁸¹ *ibid.*, p.8

³⁸² Jørgensen: 'Et dansk imperialistisk eksperiment', p.89

³⁸³ Dookhan: 'The search for identity', p.10

³⁸⁴ *ibid.*, p.13

³⁸⁵ *ibid.*, p.20

magt de ville opnå. Man forventede, at de 'selvbestaltede' ledere ville komme til magten og medføre et politisk kaos.³⁸⁶

Kongressen udskød at indføre et nyt politisk system på opfordring fra flådeadministrationen og den økonomiske elite i kolonialrådene. Forhandlinger om sagen blev først taget op i 1924, men faldt hurtigt til jorden igen. I stedet blev der nedsat en kommission til undersøgelse af forholdene, der endte med at anbefale udsættelse af politiske reformer i endnu 10 år.

I 1927 opnåede de indfødte på øerne, der havde været bosat der eller i USA d.17.1.1917 amerikansk statsborgerskab.³⁸⁷ 1931 blev flådeadministrationen udskiftet med en civiladministration og året efter fik alle, der ikke havde valgt anderledes, amerikansk statsborgerskab.³⁸⁸ I 1936 kom det nye lovkompleks, der erstattede kolonialloven fra 1906, og gav alle voksne, der kunne læse og skrive engelsk stemmeret.³⁸⁹

9.3 Konklusion

Reformbevægelsen på St. Croix er defineret ved den politiske opposition, der kom til orde i to perioder 1902-3 og efter 1910. Traditionelt er de to perioder med politisk uro ikke blevet sat i forbindelse. Fagforeningen og Jackson som person indtager en uforholdsmæssig stor rolle på bekostning af den almene opposition. LaMotta er den eneste af de behandlede, der ser en forbindelse mellem de politiske aktive i 1902-3 og den senere politiske aktivitet.³⁹⁰

Den komparative analyse af underskriverne på andragenderne og folketællingerne har defineret gruppen som medlemmer af mellemklassen. De havde med andragenderne optaget en politisk udtryksform, som var blevet brugt under salgsdebatten i 1900 til 1902. Debatten satte rammerne for de senere politiske manifestationer bl.a. folkemøder, brugen af delegerede og aviser.

³⁸⁶ *ibid.*, p.28

³⁸⁷ *ibid.*, p.33-34

³⁸⁸ *ibid.*, p.34

³⁸⁹ *ibid.*, p.34

³⁹⁰ Gregory LaMotta: 'Virgin Islanders and the Transfer', in: Svend E. Holsoe og John H. McCollum: *The Danish Presence and Legacy in the Virgin Islands*, St. Croix 1993 p.103-113

Man kan ikke entydigt sidestille personerne bag oppositionens manifestationer i 1902-3 med personerne, der kom til orde efter 1910, men der var flere gengangere. Her er det især værd at nævne Cornelius Crowe, Theobald Brow og David Hamilton Jackson. De stod bag inkorporeringen af en ny strategi, da de traditionelle kommunikationsveje havde vist sig resultatløse. Inddragelsen af arbejderne var et radikalt træk, der sendte chokbølger igennem kolonisamfundet. Mellemlasselederne blev beskyldt for at være påvirket fra forskellige sider, men som vi har set, kan dannelsen af fagforeningen langt fra siges at være afgjort af en enkelt indflydelse.

St. Croix var langt fra et isoleret samfund, der ikke fulgte med i tidens tendenser. Perioden var de store folkebevægelseres tid og så en politisk organisering af sorte amerikanere, danske arbejdere og husmænd.

Brugen af organisering af arbejderne og gennemførelse af strejke, kunne alene lade sig gøre, fordi metoden ikke kunne afvise af den danske stat. Reformbevægelsen havde i hele perioden henvendt sig direkte til centralstyret og forbigået forhandling med det lokale styre. I starten havde det været støttet af guvernementet, da gennemgribende reformer måtte komme fra den øverste myndighed. Men i den sidste del af perioden følte især guvernøren sig kørt ud på et sidespor, hvorfra han kunne overvære handlingen, men ikke påvirke udfaldet.

Fagforeningen blev dannet for at gennemtvinge reformer om uddannelse, jordudstykning og politiske rettigheder, som allerede var blevet fremlagt i 1902-3. Den politiske opposition var enig om hvilke områder, der trængte til reformer, men langt fra enig om hvordan de skulle udføres. Der blev gennemført store ændringer af uddannelsessystemet, men debatten viser, at der var stor divergens i opfattelsen af hvad eleverne burde uddannes til. Husmandssagen viste tydeligt de mange forskellige forventninger til sagen, hvilket var medvirkende til, at den aldrig blev realiseret i større stil. Regeringen havde hørt efter reformbevægelsens ønske om en udvidelse af de politiske rettigheder, men nedsættelsen af census havde ingen reel indflydelse på St. Croix.

Samtidig forværredes den sociale og økonomiske situation og de mange initiativer viste sig frugtesløse. Krigen forværrede tilstandene og forholdet mellem øens befolkning og Danmark blev anstrengt på trods af Kirkesagens store arbejde. Modtagelsen af

nyheden om de genoptagne salgsforhandlinger står i skærende kontrast til forholdene i 1900-1902. Hvor de i sidste tilfælde blev starten på en øget politisk aktivitet, kom de nu som en forløsning på en tilspidset situation.

En karakteristik af reformbevægelsen må i sagens natur være vidtfavnende. Dannelsen af den lokale opposition i 1902-3 skete på baggrund af en periode med stor politisk aktivitet og blev støttet af det omkringliggende samfund og accepteret på lige fod af statens repræsentanter i 1902 kommissionen. Den politiske aktivitet efter 1910 blev ikke mødt med samme entusiasme. Det kølige politiske klima og forsøget på at udspecificere kravene førte til en splittelse af bevægelsen, hvor den mere radikale del benyttede sig af arbejdernes stigende utilfredshed til at organisere dem. Formålet var at gennemtvinge de ønskede reformer, men salget satte en brat stopper for arbejdskampen. I stedet konsoliderede reformbevægelsen sig i opposition til det nye styre og genoptog de traditionelle politiske virkemidler, som de var blevet indlært allerede i 1900 til 1902.

Forskningen af dansk vestindernes reformbestrebelse har været fokuseret mod den sidste begivenhedsrige periode. Peter Hoxcer Jensen fremhævede i sin fremstilling af arbejderbevægelsen, at de lokale forhold og traditioner var den største inspirationskilde til dannelsen af bevægelsen, men gav ikke en uddybende definition af påstanden. Det er der blevet gjort med denne undersøgelse. Jeg har vist, at dannelsen af fagforeningen udsprang af den eksisterende reformbevægelse, der blev anført af ambitiøse mænd fra mellemklassen.

Reformbevægelsen var et resultat af dansk vestindernes egne initiativer. I den danske historieskrivning bliver kolonibefolkningen ofte fremstillet som passive tilskuere, selvom de er til stede i kilderne. En inddragelse af dansk vestindernes egne initiativer og betydning for øernes historie vil kunne give dem en mere aktiv rolle i historieskrivningen. Efter den amerikanske overtagelse, var det reformbevægelsens fortsatte aktivitet, der var afgørende for udvidelsen af de politiske rettigheder.

The Reform movement in the Virgin Islands 1902-1917 – a resume

The conductive idea of the thesis is that the labour movement in St. Croix 1915 - 1917 shall be seen in connection with a general reform movement that worked for better social, economic and political conditions.

The sales negotiations in 1900 to 1902 and the extensive agitation initiated a widening of the political debate. Several of the virgin islanders send petitions to the commission established to investigate the society and present a reform plan for the colony. 7 petitions came from St. Croix. 3 of them focused on general reforms in particular in concerns as land, education and political rights. I define these as the reform movement. An investigation of the signers' names in connection with the census of 1901 and 1911 indicates that they belonged to the middleclass of the society.

The reform movement found expression again when the government and other private initiatives didn't live up to the expectations concerning land, education or political rights. This time they sent two delegates to Copenhagen to claim their demands.

In Copenhagen one of them came in connection with social-radical circles and may have got the idea to form a workers movement. However the inspiration can not be seen to have come solely from the Danish connection. At the same time the movement in USA for political rights to the black citizens was growing and a general movement was awakening in the West Indies.

The social and economic situation in the islands was worsening and led to a growing desperation among the working people on the plantations. The middleclass leaders used this to organize the workers in a labour union and led them in the first real strike in the islands in January 1916. By using Danish methods their hope was to put pressure on the local government to yield for their demands. The method worked and the workers got their raise. Further alterings of the society by this method was however never accomplished. The sale ended the workers movement as the new government didn't recognize the right to strike. It should take a long time before the wanted reforms where implemented in the society.

Litteraturliste

Arkivalier:

- ABA** – Arbejdernes Bibliotek og Arkiv:
- Christian Martin Olsens arkiv: Kasse 3: læg 3: 1916: Notater til fortroligt møde mellem rigsdagens partier d. 15. September vedr. den udenrigspolitiske situation, Danmarks forhold til de krigsførende lande og salget af de vestindiske øer – et læg og Kasse 28: læg 1: De vestindiske Øer: 1916: Salget af de vestindiske øer. Breve til C.M.O. vedr. afholdelse af møder. Notater og tryksager. Avisudklip – 2 læg (Arbejdernes Bibliotek og Arkiv)
 - LO's arkiv: Kasse 814: Negrene paa Skt. Croix. Anmodning om Støtte, Februar 1916 – en sagsmappe og Kasse 1315: Arbejdsforholdene paa Dansk vestindien, 1916 – en sagsmappe (Arbejdernes Bibliotek og Arkiv)

Rigsarkivet -

- Koloniernes Centralbestyrelse. Sager til Vestindisk Journal. Nr.1541/1916 og 1784/1916
- Privatarkiv 06236: Olaf Severin Kristian Ruebner-Petersen, skoledirektør
- Vestindiske Folketællinger S 27/1-3 (1911), S 26/1-3 (1901) og S 16/9178 (1890)

Trykte kilder:

- Betænkning afgiven af den i henhold til lov nr.294 af 30.september 1916 nedsatte Rigsdagskommission angaaende de Dansk Vestindiske Øer, København 1916
- Betænkning over Forholdene paa de Dansk-Vestindiske Øer – afgiven af den ved allerhøjeste resolution af 18.November 1902 anordnede Vestindiske kommission, København 1903
- Census of the Virgin Islands of the United States november 1, 1917, prepared under the supervision of Eugene F. Hartley, Chief Statistician for manufactores, departement of commerce, bureau of the census, Washington 1918
- Kraks Blaa Bog 1915

- Rigsdagstidende Ordrede Samlinger 1914/15. Forhandlinger paa Folketinget I col.366-382 og 442-445 – d.19. og 20.10.1914 – (debat mellem finansminister Edvard Brandes og mf for socialdemokratiet Hans Nielsen)

Aviser og tidsskrifter:

- Dansk Vestindisk Samfunds Skrifter – pjece 1-8, Hagerups Forlag, København 1916
- Den Lige Vej. Medlemsblad for Den Danske Henry George Forening. Red. K.J. Møller, 1915-1916
- Den vestindiske Kirkesag – nr.1-37 1907-18, red. provst P. Helweg-Larsen
- Ret. Tidsskrift for Mandsret og Landsret. Organ for den danske Henry-George-Bevægelse udgivet af en Kreds af Henry Georges Meningsfæller ved S. Berthelsen, 1915-1916
- The Herald – d.1.11.1915 til 19.8.1916 red. D.H. Jackson

Avisartikler:

Aalborg Amtstidende

- d.4.6.1915: Afholdsfesten i Gaar

Berlingske Tidende

- d.8.4.1916: Interview med skoledirektør Rübner-Petersen

Politiken

- d.3.6.1915: Studentersamfundets Møde om Dansk Vestindien

Social Demokraten

- d.23.3.1915: Uhyggelige Forhold paa de vestindiske Øer
- d.14.5.1915: Den dansk-vestindiske Neger Hamilton Jackson kom i Gaar til København
- d.15.5.1915: Hamilton Jackson hos Finansministeren
- d.28.5.1915: Mr. Hamilton Jackson taler paa Langelands Plads
- d.1.6.1915: Hamilton Jackson overværer Rigsdagsmødet
- d.5.6.1915: Mødet om Vestindien
- d.8.6.1915: Mr. Hamilton Jackson talet paa Grønttorvet

København

- d.25.10.1916: Kapitalmagten og Øsalget

Tidsskriftsartikler

- Bach-Nielsen, Carsten: 'En mand med en drøm', in: *Rotunden* 14, 2000 p.4-19
- Bach-Nielsen, Carsten: 'En kirkesagsmand i Vestindien', in: *Kirkehistoriske Samlinger* 2001 p.215-257
- Bjerregaard, Jørgen O.: 'The Danish School System in the Former Danish West Indies from 1702-1917', in: Svend E. Holsoe & John H. McCollum: *The Danish Presence and Legacy in the Virgin Islands*, St. Croix 1993 med efterfølgende diskussion af Charles W. Turnbull og Karen C. Thurland.
- Dookhan, Isaac: 'Changing Patterns of Local Reaction to the United States Acquisition of the Virgin Islands, 1865-1917', in: *Caribbean Studies*, vol.15, april 1975, no.1, p.50-72
- Dookhan, Isaac: 'The search for identity: the political aspirations and frustrations of virgin islanders under the united states naval administration, 1917-1927', in: *Journal of Caribbean History*, 1979, p.1-34
- Highfield, Arnold R.: 'Myths and Realities in Virgin Islands History', forelæsning ved the first annual Isaac Dookhan Memorial Lecture nov.14-15, St. Croix 1996
- Hiort-Lorenzen, F.P.: 'Den økonomiske Krise i Dansk Vestindien', in: *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 1907, pp.113-43
- Hornby, Ove: 'Det vestindiske uvejr', in: *Gutenberghus Årsskrift*, 1987 p.56-63
- Juul, Søren: 'Salget af de vestindiske øer', in: *1066*. Årg.10 1980 nr.2, april p.30-38
- Jensen, Peter Hoxcer: 'Frie arbejdere på St. Croix', in: *1066*. Årg.10 1980 nr.2, april p.22-29
- Jensen, Peter Hoxcer: 'Den dansk vestindiske arbejderbevægelse og strejken i 1916', in: *Meddelelser om Forskning i Arbejderbevægelsens Historie* nr.16, maj 1981, udg. af SFAH, p.5-19
- Jørgensen, Andreas: 'Et dansk imperialistisk eksperiment. Plantageselskabet Dansk Vestindien', in: *Erhvervshistorisk Årbog*, bd.5, 1953, p.52-99

- LaMotta, Gregory: 'Working People and the Transfer of the Danish West Indies to the United States, 1916-1917', in: *Journal of Caribbean History*, 23, 1989, p.178-195
- LaMotta, Gregory: 'Virgin Islanders and the Transfer', in: Svend E. Holsoe og John H. McCollum, eds.: *The Danish Presence and Legacy in the Virgin Islands*, St.Croix 1993, p.103-113 med efterfølgende diskussion af George Tyson og Gerard Emmanuel p.115-121
- Lawaetz, Herman: 'Hvem har Ret? Et tvangfrit Indlæg i det saakaldte Negerespørgsmål', in: *Tilskueren*, dec.1915, p.531-41
- Linck, Olaf: 'Negerbevægelsen i Dansk Vestindien', in: *Ugens Tilskuer*, VI 1915-16 p.158-61 + 168-70
- Moltesen, L.: 'St. Croix og Danmark', in: *Ugens Tilskuer*, bd. VI oktober 1915-september 1916, fredag d.19.11.1915 nr.268, p.67-68
- Olsen, Poul Erik: 'De dansk-vestindiske øer og junigrundloven', in: *Historie*, ny rk. Bd.18 h.1 1989, p.1-28
- Olwig, Karen Fog: 'Nye (og gamle) angrebsvinkler i kolonihistorien: Vestindien', in: *Fortid og Nutid* – tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie, bd. XXIX 1981-82, p.242-254
- Pedersen, Dagny: 'Indtryk og Erfaringer fra Booker T. Washingtons Skole, Tuskegee, særlig om Negerracens rette Behandling og Udviklingsmuligheder', in: *Højskolebladet*. Tidende for Folkeoplysning, 1916, 41. årg. fredag d.1.12.1916 nr.48 coll.1519-1534 og fredag d.8.12.1916 nr.49 coll.1565-1568
- Sveistrup, P.P.: 'Bidrag til de tidligere dansk-vestindiske Øers økonomiske Historie, med særligt Henblik paa Sukkerproduktionen og Sukkerhandel', in: *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 1942
- Toft, Peter Snedker: 'Nogle hovedlinier i Dansk Vestindiens økonomiske og sociale historie 1875-1917', in: *Erhvervshistorisk Årbog*. Meddelelser fra erhvervsarkivet 32, Århus 1982, p.147-191
- Vammen, Tinne: 'Sygeplejerske i troperne', in: *Sygeplejersken*. Tidsskrift for sygeplejersker nr.16, 21.4.1995 95.årg., p.38-43

- Vedel, Anders: 'Den vestindiske krise', in: *Højskolebladet*. Tidende for Folkeoplysning, 1916, 41. årg. Fredag d.19.maj 1916 nr.20, p.609-615
- Wiinblad, E.: 'Socialdemokratiet og Negrene', in: *Arbejdernes Almanak* 1917, p.16-18

Litteratur:

- Asher, Robert og Stephenson, Charles: *Labor Divided: Race and Ethnicity in United States Labor Struggles 1835-1960*, New York, SUNY series in American Labor History, 1990
- Berthelsen, S.: *Vestindiske Reformere. Bidrag til Løsningen af Spørgsmaalet om Styrelsen af de dansk-vestindiske Øer*, Henry George Foreningen, Odense 1902
- Bjørn, Claus og Due-Nielsen, Carsten: *Dansk Udenrigspolitisk Historie bd.3 Fra helstat til nationalstat 1814-1914*, Redaktion Carsten Due-Nielsen, Ole Feldbæk og Nikolai Petersen. Register Anne Mette Bugge Hansen, København 2003
- Bjørner, Signe: *En Verdenstankes Vækst i vort Folk*, 1934
- Bruhn, Verner: *En by bliver til. Esbjergs historie – 2. 1850-1910*, Esbjerg 1994
- Chang, Henry C.: *Emancipation: A Second Look. A Virgin Islands Cultural Heritage Project. Narrative report of Accomplishment*, Frederiksted, St.Croix, Bureau of Libraries, Museums and Archaeological services. Department of Conservation and Cultural Affairs, 1982
- Christiansen, Niels Finn: *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie*. Bd.12. Klasesamfundet organiseres 1900-1925, København 1990
- Clausen, Rune: *The Better Class – Strategier i den racemæssigt sammensatte middelklasse på St. Croix 1902-1917*, Speciale, København 2003
- Crowe, Cornelius: *Et Nødskrig*, u. by 1916
- Crowe, Cornelius: *Cornelius Crowes Breve*, Svendborg 1916
- Dookhan, Isaac: *A History of the Virgin Islands of the United States*, St.Thomas 1974
- Foner, Philip S.: *Organized Labor & the Black Worker 1619-1973*, New York 1976

- Freiesleben, Birgit: *Fra St. Croix til Tivoli: En historisk beretning om to vestindiske børns lange rejse*, u. by 1998
- Guirty, Geraldo: *Harlem's Danish-American West Indians, 1899-1964*, New York 1989
- Gøbel, Erik: *A Guide to Sources for the History of the Danish West Indies (U.S. Virgin Islands), 1671-1917*, University Press of Southern Denmark, Danish National Archives 2002, Studies in Danish Administrative History, published by the Danish National Archives, vol.15
- Hagen, Bernhard: *Georgeismens indflydelse på dansk jordpolitik 1902-1933*, Speciale, København 1976
- Hansen, Inge Evald: *Den sociale uro på St. Croix 1915-16, specielt med henblik på den af David Hamilton Jackson ledede strejke i jan. - feb. 1916, og udvalgte danske avisers behandling heraf*, Speciale, Århus 1981
- Helweg-Larsen, Povl: *Den vestindiske krise og Menigheden i Danmark*, København 1916
- Helweg-Larsen, Povl: *Et Dansk-Vestindisk Hjem*, in: *Danske Hjem ved århundredeskiftet*, red. Povl Bagge, København 1949
- Helweg-Larsen, Sophie: *Sollyse minder fra Tropeegne, der var danske*, København 1940
- Hill, Senior Valdemar A.: *Rise to recognition. An Account of U.S. Virgin Islanders from Slavery to Self-government*, u. by 1971
- Hornby, Ove: *Danmarkshistorie bd.4. Kolonierne i Vestindien*. Red. Svend Ellehøj og Kristof Glaman, København, 1980
- Ibsen, Flemming og Jørgensen, Henning: *Fagbevægelse og Stat 1. Den faglige organisering, arbejdskamp og staten 1870-1930*, Kbh. 1979
- Jensen, Peter Hoxcer og Hulgaard, Jørgen: *Dansk Vestindien – et eksempel på kolonialisme*, emnehæfte til Dig og Historien, København 1982
- Jensen, Peter Hoxcer: *From Serfdom to Fireburn and Strike. The History of Black Labor in the Danish West Indies 1848-1916*, St.Croix 1998
- Jensen, Niels Ole Højstrup og Strömrgren, Ole: *Arbejderbevægelsen i USA – en arbejderbevægelse uden socialisme*, 1988 udg. af ABA/AOF/Fremad

- Johnston, Sir Henry: *The Negro in the New World*, London 1910
- Juul, Søren: *Reformer eller salg? En undersøgelse af relationerne mellem de social-økonomiske forhold i Dansk Vestindien og beslutningen om salget til U.S.A. 1914-1916*, Speciale, København 1978
- Kaarsted, Tage (red.): *Admiral Henri Konows erindringer*, vol. I + II, Århus 1966-67
- Kaarsted, Tage: *Ove Rodes dagbøger 1914-1918*, Aarhus 1972
- Kildegaard, Bjarne: *Fru Emma Gad*, København 1984
- Knudsen, Johannes: *Booker T. Washington. Folkeopdrager og menneskeven*. Ved udvalget for Folkeoplysningens Fremme, København, 1905
- Knudsen, Knud: *Arbejdskonflikternes historie i Danmark. arbejdskampe og arbejderbevægelse 1870-1940*, SFAH skriftserie nr.41, 1.udg., 1.oplag 1999
- Kühle, Ebbe: *Det Vestindiske spørgsmål 1867-1917. En fremstilling af den danske politiske beslutningsproces i forbindelse med de dansk-amerikanske forhandlinger 1902 om salget af de vestindiske øer*, Speciale, København 1969
- Larsen, Kay: *Dansk Vestindien 1666-1917*, Kbh.1928
- Lehmann, Johannes red.: *For eller imod – udtalelser med henblik paa det eventuelle Salg af de Dansk Vestindiske Øer*, København, 1916
- Leide, Folmer: *Partiernes stilling til salget af de dansk-vestindiske øer 1916. En parlamentarisk krise for ministeriet Zahle*, Speciale, København 1970
- Lewis, W. Arthur: *Labour in the West Indies. The Birth of a Workers' Movement*, 1938 (2.udg., 1977 – med efterord af Susan Craig)
- Lidegaard, Bo: *Dansk Udenrigspolitisk Historie bd.4 Overleveren. 1914-1945*, Redaktion Carsten Due-Nielsen, Ole Feldbæk og Nikolai Petersen. Register Anne Mette Bugge Hansen, København 2003
- Lynch, Hollis R.: *Edward Wilmot Blyden. Pan-Negro Patriot 1832-1912*, London, 1967
- Nørregaard, Georg: *Vore gamle Tropekolonier bd.4 Dansk Vestindien 1880-1917*, København 1952-3(2.udg., 1966)
- Pedersen, Erik Overgaard: *Booker T. Washington. En amerikansk legende. Fra slavedreng til de sorte amerikaneres leder*, u. by 2003

- Rodney, Walter: *A History of the Guyanese Working People, 1881-1905*, Baltimore, 1981
- Rübner-Petersen, Olaf: 'Minder og Oplevelser fra en 18-aarig Skolevirksomhed i Esbjerg'. Med en Indledning af Oluf Nielsen, in: *Meddelelser om Esbjerg Gymnasium* 25. Beretning, 1914
- Sixto, Adolph: *Time and I or Looking Forward*, Puerto Rico 1902
- Washington, Booker T.: *Extracts from my larger education*, 1911
- Wiinblad, E. og Andersen, Alsing: *Det danske Socialdemokratis Historie fra 1871 til 1921*. Festskrift i Anledning af 50-Aars Jubilæet, København 1921
- Williams, Eric: *From Columbus to Castro. The History of the Caribbean 1492-1969*, London, 1970
- Zabriskie, Luther K.: *The Virgin Islands of the United States of America. Historical and Descriptive, Commercial and Industrial Facts, Figures and Resources*, New York, 1918